

АГЕНЦИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКУ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ
АГЕНЦИЈЕ ЗА ЕНЕРГЕТИКУ
ЗА 2014.

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ АГЕНЦИЈЕ ЗА ЕНЕРГЕТИКУ ЗА 2014. ГОДИНУ

Извештај о стању у енергетском сектору Србије

*

Извештај о раду
и финансијском пословању Агенције

Београд, мај 2015.

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	1
1. ЕНЕРГЕТСКЕ ПОТРЕБЕ СРБИЈЕ	5
2. ТРЖИШТЕ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ И ПРИРОДНОГ ГАСА У 2014.	7
2.1 ОТВОРЕНОСТ ТРЖИШТА У 2014. И ОЧЕКИВАНА ДИНАМИКА ДАЉЕГ РАЗВОЈА	7
2.2 УСЛОВИ ЗА ФУНКЦИОНИСАЊЕ ТРЖИШТА	7
2.3 ПРАВИЛА О ПРОМЕНИ СНАБДЕВАЧА	8
2.4 СИГУРНОСТ СНАБДЕВАЊА ЕЛЕКТРИЧНОМ ЕНЕРГИЈОМ И ПРИРОДНИМ ГАСОМ	9
3. ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА	11
3.1 СТРУКТУРА СЕКТОРА И КАПАЦИТЕТИ	11
3.1.1 Организациона и власничка структура сектора електричне енергије	11
3.1.2 Раздвајање електроенергетских делатности и независност оператора	11
3.1.3 Капацитети за производњу, пренос и дистрибуцију	12
3.1.3.1 Пренос	13
3.1.3.2 Дистрибуција	13
3.2 ОСТВАРЕНА ПОТРОШЊА И ПРОИЗВОДЊА	14
3.3 РЕГУЛАЦИЈА ОПЕРАТОРА ПРЕНОСНОГ СИСТЕМА	15
3.3.1 Правила о раду преносног система	16
3.3.2 Регулација цене приступа систему за пренос електричне енергије	16
3.3.3 Пренете количине електричне енергије	18
3.3.4 Коришћење прекограничних преносних капацитета	19
3.3.4.1 Правила за расподелу прекограничних преносних капацитета	19
3.3.4.2 Додела права на коришћење прекограничних капацитета	19
3.3.4.3 Годишња размена преко граница регулационе области	22
3.4 РЕГУЛАЦИЈА ОПЕРАТОРА ДИСТРИБУТИВНОГ СИСТЕМА	23
3.4.1 Правила о раду дистрибутивног система	24
3.4.2 Регулација цене приступа систему за дистрибуцију електричне енергије	24
3.4.3 Дистрибуирана количина електричне енергије	25
3.5 РЕГУЛАЦИЈА ЦЕНА ЗА РЕГУЛИСАНО СНАБДЕВАЊЕ ЕЛЕКТРИЧНОМ ЕНЕРГИЈОМ	26
3.6 ТРЖИШТЕ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ	31
3.6.1 Билатерално тржиште електричне енергије	31
3.6.1.1 Великопродајно тржиште	31
3.6.1.2 Малопродајно тржиште	34
3.6.1.2.1 Испоручене количине електричне енергије крајњим купцима	34
3.6.1.2.2 Продаја електричне енергије на слободном тржишту	35
3.6.2 Балансно тржиште електричне енергије	36
3.6.3 Организовано тржиште електричне енергије	36
3.6.4 Заједничке активности на развоју регионалног тржишта	36
3.7 ПРАЂЕЊЕ И РЕГУЛАЦИЈА КВАЛИТЕТА ИСПОРУКЕ И СНАБДЕВАЊА	37
3.7.1 Непрекидност испоруке електричне енергије	38
3.7.1.1 Показатељи квалитета испоруке са преносне мреже	38
3.7.1.2 Показатељи квалитета у дистрибутивној мрежи	39
3.7.2 Квалитет електричне енергије	41
3.7.3 Комерцијални квалитет	41
3.7.3.1 Прикључење, обустава и искључење	41
3.7.3.2 Мерење и обрачун	42
3.7.3.3 Отклањање техничких сметњи у испоруци	42
3.7.3.4 Корисничке услуге	43
3.8 СИГУРНОСТ СНАБДЕВАЊА ЕЛЕКТРИЧНОМ ЕНЕРГИЈОМ	43
3.8.1 Прогноза потрошње	43
3.8.2 Производне могућности	43
3.8.3 Коришћење обновљивих извора енергије	43

3.8.4	Изградња нових преносних капацитета	45
3.8.5	Инвестиционе активности оператора дистрибутивних система.....	46
3.8.5.1	Напредне мреже	46
3.8.5.2	Смањење губитака електричне енергије у дистрибутивној мрежи	47
4.	ПРИРОДНИ ГАС	49
4.1	СТРУКТУРА СЕКТОРА И КАПАЦИТЕТИ	49
4.1.1.1	Организациона и власничка структура.....	49
4.1.2	Раздвајање енергетских делатности и независност оператора.....	50
4.1.3	Капацитети за транспорт, дистрибуцију и складиштење природног гаса.....	50
4.1.3.1	Транспорт	50
4.1.3.2	Дистрибуција	52
4.1.3.3	Складиштење.....	53
4.2	ОСТВАРЕНА ПОТРОШЊА И ИЗВОРИ СНАБДЕВАЊА ПРИРОДНИМ ГАСОМ	53
4.3	РЕГУЛАЦИЈА ОПЕРАТОРА ТРАНСПОРТНОГ СИСТЕМА	54
4.3.1	Правила о раду система за транспорт природног гаса.....	55
4.3.2	Регулација цене приступа транспортном систему	55
4.3.3	Транспортоване количине природног гаса.....	56
4.3.4	Коришћење прекограничних транспортних капацитета	56
4.3.4.1	Правила за расподелу прекограничних транспортних капацитета	56
4.3.4.2	Додела капацитета на интерконективним водовима и управљање загушењима	56
4.3.5	Балансирање.....	56
4.4	РЕГУЛАЦИЈА ОПЕРАТОРА ДИСТРИБУТИВНОГ СИСТЕМА.....	57
4.4.1	Правила о раду дистрибутивног система.....	57
4.4.2	Регулација цене приступа дистрибутивном систему.....	58
4.4.3	Дистрибуирана количина природног гаса	59
4.5	РЕГУЛАЦИЈА ЦЕНА ПРИРОДНОГ ГАСА ЗА ЈАВНО СНАБДЕВАЊЕ	59
4.6	ТРЖИШТЕ ПРИРОДНОГ ГАСА	66
4.6.1	Великопродајно тржиште	66
4.6.2	Малопродајно тржиште	67
4.7	ПРАЋЕЊЕ И РЕГУЛАЦИЈА КВАЛИТЕТА ИСПОРУКЕ И СНАБДЕВАЊА	69
4.8	СИГУРНОСТ СНАБДЕВАЊА ПРИРОДНИМ ГАСОМ.....	69
4.8.1	Прогноза потрошње природног гаса.....	69
4.8.2	Пројекти за повећање сигурности снабдевања.....	69
5.	СИРОВА НАФТА, ДЕРИВАТИ НАФТЕ, БИОГОРИВА И КОМПРИМОВАНИ ПРИРОДНИ ГАС ...	71
5.1	СТРУКТУРА СЕКТОРА И КАПАЦИТЕТИ	71
5.1.1	Организациона и власничка структура нафтног сектора	71
5.1.2	Раздвајање енергетских делатности	71
5.2	КАПАЦИТЕТИ ЗА ПРОИЗВОДЊУ И ТРАНСПОРТ	71
5.2.1	Производња нафте, деривата нафте и биогорива.....	71
5.2.2	Транспорт нафте и деривата нафте.....	72
5.3	РЕГУЛАЦИЈА ТРАНСПОРТА НАФТЕ И НАФТНИХ ДЕРИВАТА	73
5.3.1	Правила о раду транспортног система	73
5.3.2	План развоја.....	73
5.3.3	Регулација цена приступа транспортном систему	73
5.4	ТРЖИШТЕ НАФТЕ И ДЕРИВАТА НАФТЕ	73
5.4.1	Великопродајно тржиште	74
5.4.2	Малопродајно тржиште	74
6.	ДЕЛАТНОСТИ ОД ОПШТЕГ ИНТЕРЕСА И ЗАШТИТА КУПАЦА	75
6.1	ДЕЛАТНОСТ ОД ОПШТЕГ ИНТЕРЕСА	75
6.2	ЗАШТИТА КУПАЦА	75
6.2.1	Помоћ најугроженијим купцима у Србији	76

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ И ФИНАНСИЈСКОМ ПОСЛОВАЊУ АГЕНЦИЈЕ	79
7. ИЗВЕШТАЈ О РАДУ АГЕНЦИЈЕ	81
7.1 Основни подаци о Агенцији.....	81
7.1.1 Оснивање и делокруг рада Агенције	81
7.1.2 Организација Агенције.....	84
7.1.3 Независност и одговорност.....	84
7.2 АКТИВНОСТИ АГЕНЦИЈЕ У 2014. ГОДИНИ	85
7.2.1 Регулација цена	85
7.2.2 Лиценцирање енергетских субјеката	86
7.2.3 Надзор над тржиштем електричне енергије и природног гаса	88
7.2.4 Одлучивање по жалбама	88
7.2.5 Међународне активности	89
7.2.5.1 Атински процес и Регулаторни одбор Енергетске заједнице (ECRB)	90
7.2.5.2 Регионална асоцијација регулатора у енергетици (ERRA).....	91
7.2.5.3 Европске интеграције	91
7.2.6 Остале активности.....	91
8. ИЗВЕШТАЈ О ФИНАНСИЈСКОМ ПОСЛОВАЊУ АГЕНЦИЈЕ	93
Садржај табела	97
Садржај слика	97
Скраћенице и страни изрази.....	99
Конверзиони фактори за јединице енергије	99

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Сходно одредбама Закона о енергетици („Службени гласник РС“ бр. 57/11, 80/11- исправка, 93/12 и 124/12) који је примењиван у 2014. години, у даљем тексту: Закон, председник и чланови Савета за свој рад и рад Агенције за енергетику Републике Србије одговарају Народној скупштини Републике Србије, којој најмање једном годишње подносе извештај о раду, а што се чини подношењем овог извештаја. Поред извештаја о раду и финансијском пословању Агенције, овај документ садржи и извештај о стању у енергетском сектору Републике Србије, у оквиру надлежности Агенције.

Извештај о енергетском сектору Србије обухвата приказ стања и активности у домену тржишта електричне енергије и природног гаса и делом нафте и нафтних деривата, сигурности снабдевања електричном енергијом и природним гасом, активности у оквиру делатности од општег интереса и заштите купаца електричне енергије и природног гаса. По структури и садржају, Извештај одговара и препорукама Савета европских енергетских регулатора (Council of European Energy Regulators - CEER).

У Извештају су, у мери која је потребна за праћење садржаја, приказане неке одредбе примењиваног Закона, као и промене које у енергетском сектору проистичу из новог Закона о енергетици донетим 29. децембра 2014. којим се у правни систем Србије у целини преносе одредбе Трећег пакета прописа Европске уније о унутрашњем тржишту енергије, укључујући и проширене надлежности Агенције. Циљ је да се енергетски сектор учини рационалнијим и трошковно ефикаснијим, да се ефикасније регулишу монополске делатности, а омогући деловање тржишта на националном, регионалном и паневропском простору, на начин који обезбеђује одржив дугорочни развој.

Агенција је од оснивања настојала да гради, јача и одржава висок ниво сопствених професионалних капацитета. Данас је то још важније, имајући у виду неопходност да се што ефикасније одговори на надлежности које су уграђене у нови Закон и обавезе које из њих произилазе.

Све одлуке о питањима из делокруга рада Агенције, у складу са Законом, доноси Савет Агенције. Савет је у 2014. години одржао 38 седница, на којима су донете одлуке, сагласности, решења и друга акта из области регулације цена, успостављања и надзора тржишта енергије, издавања и одузимања лиценци, унутрашње организације и начина рада Агенције и других послова из надлежности Савета.

Агенција је у 2014. години испуњавала обавезе које су јој Законом додељене и које су битне за предвиђену динамику отварања и функционисања тржишта енергије у Србији. Имала је и запажену улогу у раду институција Енергетске заједнице (ЕнЗ), а пружала је и подршку другим националним институцијама у активностима на националном и међународном нивоу.

Сигурност снабдевања електричном енергијом је у 2014. била угрожена екстремним временским појавама – великим поплавама и леденим кишима, које су довеле до вишедневних прекида напајања у неким подручјима Србије. Термоелектране су због поплава, односно смањене производње угља, произвеле за 23% електричне енергије мање него претходне године, тако да су потребе купаца покриване увозом од око 2.000 GWh (око 6% укупне потрошње крајњих купаца). Потрошња електричне енергије у Србији је смањена за 1,2%, а транзит преко Србије је порастао за 17%. Снабдевање природним гасом и дериватима нафте у 2014. години је било задовољавајуће. Сигурност снабдевања природним гасом је у великој мери побољшана повећањем капацитета и радом подземног складишта. Потрошња природног гаса је смањена за 10%. Пад је забележен у свим секторима, а највећи је у домаћинствима.

Влада је почетком 2014. године утврдила Предлог Стратегије развоја енергетике за период до 2025. године. Прогнозирани раст потрошње електричне енергије од мање од 1% просечно годишње у том периоду би требало да се покрива продужењем радног века и повећањем снаге постојећих и изградњом нових електрана. Трећи блок у ТЕ Костолац Б је једини значајнији пројекат за који већ постоје услови за реализацију. У складу са циљем да се достигне 27% обновљиве енергије у бруто финалној потрошњи до 2020. из електрана на обновљиве изворе енергије треба да се обезбеди око 3.000 GWh.

Одлуком Министарског савета ЕнЗ, одложена је примена ЕУ Директиве о великим ложиштима, односно о емисији сумпорних и азотних оксида, до 2023. уз одређене услове. На тај начин се преко 1.100 MW на које се односи ова Директива и који сада обезбеђују више од 15% укупне производње, могу задржати у експлоатацији до тог рока, уз одређени режим рада.

За дугорочну енергетску стабилност је битно и прилагођавања енергетике Србије, на најповољнији начин, глобалним и ЕУ захтевима везаним за заштиту планете о чему ће се одлучивати крајем 2015. на Конференцији УН о климатским променама, што у будућности може битно утицати на трошкове производње електричне енергије у термоелектранама.

Нова гасна интерконекција је најважнији услов за обезбеђење сигурног снабдевања природним гасом и развоја тржишта и избегавање ризика са којима се Србија суочавала и који су могући и који могу бити и већи у будућности. Гасовод Ниш – Софија је у садашњим условима пројекат са највећим степеном извесности и припремљености.

Битан услов одрживог развоја је адекватна дугорочна политика регулисаних цена, предвидива за купце и инвеститоре. Цене електричне енергије нису мењане у 2014. години. Садашњи ниво регулисаних цена електричне енергије, сразмерно учешћу потрошње на регулисаном тржишту, не омогућава одрживи развој електроенергетског сектора, пошто са једне стране не обезбеђује финансијску стабилност и неопходна

средства за инвестиције постојећих енергетских предузећа, док са друге стране не делује стимулативно на нове инвеститоре и не подстиче довољно енергетску ефикасност, која је сада веома ниска.

Због негативне разлике у набавној и продајној цени природног гаса од 2010. до септембра 2013. године ЈП Србијасга је пословао са негативним финансијским резултатом у снабдевању тарифних купаца природним гасом. Од септембра 2013. и у току 2014. године, цена гаса за јавно снабдевање је покривала све оправдане трошкове набавке гаса и мењала се у складу са условима на тржишту.

Битна чињеница је такође, да се, по правилима регулације цена, из одобрене цене може покрити највише до 2% ненаплативих потраживања. Веома важна компонента политике цена је рационализација трошкова у пословању енергетских предузећа. Савет Агенције, приликом давања сагласности на регулисане цене, инсистира на признавању само оправданих трошкова, те неоправдани трошкови нису укључени у одобрене цене. Један од највећих трошкова су високи губици електричне енергије у дистрибутивној мрежи, које Агенција признаје редовно у мањем износу од остварених, а у складу са планом смањивања губитака. Они су у 2014. задржали опадајући тренд (смањени су са 14,9 на 14,4%), али су и даље веома високи у односу на технички оправдане. Још увек је веома изражен проблем крађе електричне енергије, који се мора ефикасније сузбијати, између осталог и појачаном контролом мерних места. Потребно је и интензивирање инвестиција у електродистрибутивну мрежу и ефикаснија замена мерних уређаја.

На другој страни, неизоставан предуслов за раст цена електричне енергије за домаћинства је успостављање ефикаснијег механизма заштите социјално угрожених купаца, који се примењује од маја 2013. године. У 2014. је број заштићених купаца, према евиденцији надлежних институција, вишеструко мањи од броја купаца које би требало заштити, што захтева посебну бригу надлежних органа, нарочито због пада стандарда становништва.

Током 2014. године, учињени су битни кораци ка отварању тржишта електричне енергије и природног гаса, структурним променама и ефикаснијом регулацијом монополских делатности, али уз кашњење у односу на рокове утврђене Законом. На слободном тржишту је купљено 41% природног гаса и 36% електричне енергије.

Обезбеђени су сви битни регулаторни услови за излазак на тржиште свих купаца електричне енергије, укључујући и домаћинства и мале купце од јануара 2015.

Након правног раздвајања оператора дистрибутивног система од снабдевања електричном енергијом и других делатности, још увек није у потпуности остварено функционално раздвајање.

Током 2014. је остварен даљи напредак у начину остваривања права на коришћење прекограничних капацитета за пренос електричне енергије. Заједничке аукције расположивих прекограничних капацитета се спроводе на границама са Мађарском, Румунијом, Бугарском, Хрватском и Босном и Херговином. ЈП ЕМС предузима активности у циљу учешћа у координисаним аукцијама прекограничних капацитета.

Настављене су активности у оквиру ЕнЗ на развоју регионалног тржишта електричне енергије. Паралелно са повезивањем и са будућом интеграцијом у тржиште Европске уније, неопходно је обезбедити и адекватно учешће институција Републике Србије (па и регулаторних) у одговарајућим институцијама ЕУ, како би се адекватно штитили интереси земље.

Ниво концентрисаности тржишта електричне енергије у Србији, у погледу остварених трговачких активности и у 2014. је видно смањен у односу на 2013. годину.

У 2014. је деловањем више силе (ледене кише и поплаве) дошло до погоршања техничких показатеља квалитета испоруке електричне енергије. Ако се изостави утицај више силе, показатељи непрекидности испоруке су на нивоу региона, али су знатно лошији од европског просека.

Купци природног гаса прикључени на транспортни систем набављају гас на тржишту.

Савет Агенције је дао сагласност на Правила о раду система за дистрибуцију гаса за већину дистрибутера, што је један од услова за омогућавање изласка на тржиште свих купаца гаса. За даљи развој гасног тржишта, од велике је важности да се убрза набавка и уградња одговарајуће мерне опреме.

Крајем 2014. Влада је утврдила Полазне основе за реструктурирање ЈП Србијасга, у складу са којима ће се оператори транспортног и дистрибутивног система до средине 2015. правно издвојити у оквиру холдинга ЈП Србијасга.

Гасни сектор карактерише низак степен гасификације домаћинства (око 10%) и уситњеност дистрибуција.

Урађене су, и у потребној мери међусобно усаглашене, прве и унапређене верзије десетогодишњих планова развоја система за пренос и дистрибуцију електричне енергије и плана развоја система за транспорт природног гаса.

Настављен је тренд пораста броја жалби Агенцији купаца, односно корисника система на рад и поступање енергетских субјеката. Све већи део активности Агенције ће, у складу са новим Законом, убудуће бити усмерен на поступање енергетских субјеката према купцима и заштиту права и интереса купаца енергије.

Савет Агенције за енергетику Републике Србије

мај 2015.

ИЗВЕШТАЈ О СТАЊУ У
ЕНЕРГЕТСКОМ СЕКТОРУ СРБИЈЕ

1. ЕНЕРГЕТСКЕ ПОТРЕБЕ СРБИЈЕ

Годишње потребе за примарном енергијом у Србији без Аутономне покрајине Косово и Метохија (АПКМ¹) су у 2013. години биле око 14,9 милиона тона еквивалентне нафте (мил.тен). За Србију је карактеристичан висок удео угља, претежно нискокалоричног лигнита, у укупној примарној енергији (преко 50%), који се доминантно користи за производњу електричне енергије. Висок удео домаћег лигнита омогућава релативно високу, у односу на друге земље, енергетску независност земље и производњу електричне енергије уз релативно ниже и стабилне трошкове. На другој страни, коришћење лигнита у производњи електричне енергије повећава утицај на животну средину. Ова чињеница, дугорочно посматрано, увећава и ризик раста трошкова емисије угљен диоксида, односно гасова који глобално изазивају ефекат стаклене баште.

Овде су приказани последњи објављени подаци о укупној потрошњи примарне и финалне енергије и други са енергетиком повезани битни подаци и поређења са Европском унијом.

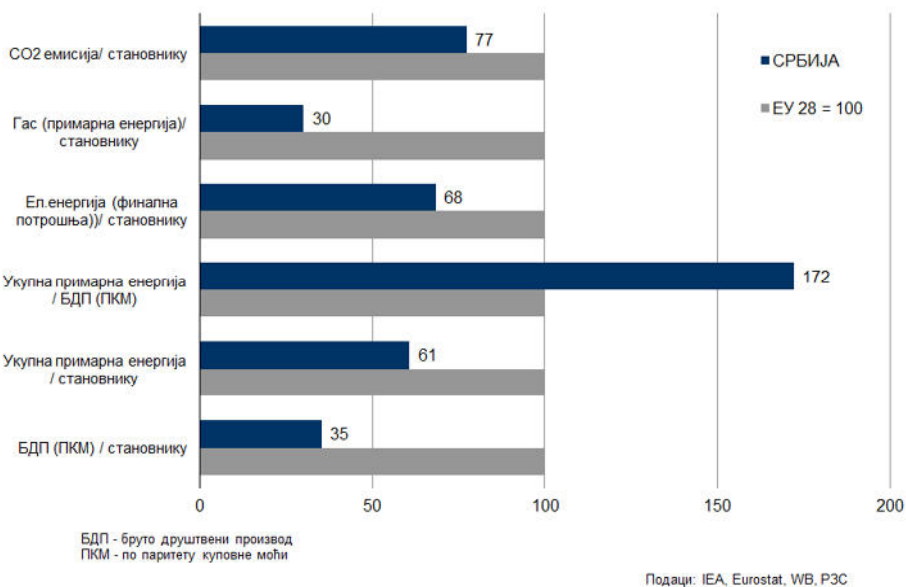
У 2013. години, енергетска нето увозна зависност Србије је била 24,1%, што је ниже од велике већине европских земаља (Европска унија 54%). Увозна зависност Србије је смањена највише захваљујући повећаној домаћој производњи нафте и природног гаса. У 2014. години, трошкови нето увоза енергије су износили 1,76 млрд €. Ови трошкови чине чак 40% од салда укупног увоза и извоза Републике.

Табела 1-1: Енергетика Србије (без АПКМ) – неки показатељи за 2011 и 2012.

	Јединица мере	Година		
		2011.	2012.	2013
Број становника, средином године	хиљ.	7.234	7.199	7.182
БДП по становнику, по паритету куповне моћи	стални \$ из 2011.	12.571	12.505	12.892
Потрошња примарне енергије	мил.тен	16.19	14.53	14.91
Потрошња финалне енергије	мил.тен	9,25	8,51	8,19
Увозна зависност	%	30,3%	27,7%	24,1%

Подаци: РЗС, Светска банка, МРЕ, АЕРС

У поређењу са Европском унијом (Слика 1-1), бруто друштвени производ Србије по паритету куповне моћи (који реалније одражава ниво развијености и стандарда) у 2012. години је био на нивоу од 35%, потрошња укупне примарне енергије по становнику 61%, а потрошња финалне електричне енергије 68%.

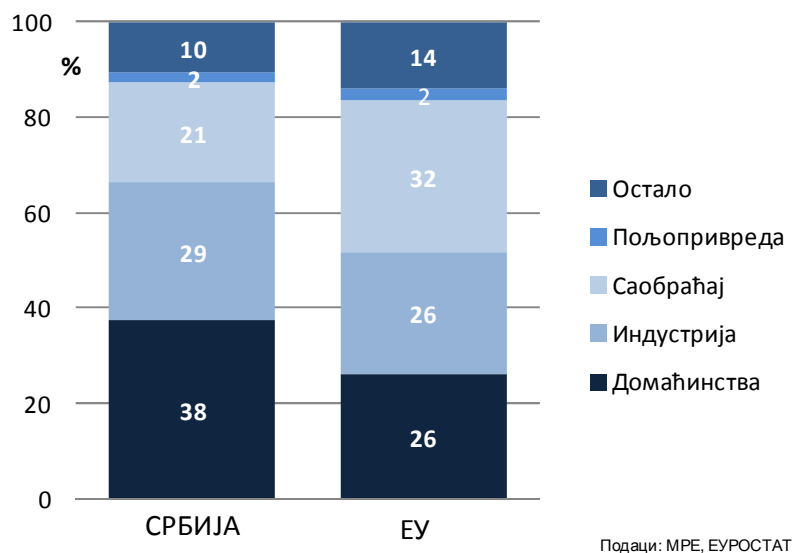

Слика 1-1: Упоредни показатељи за Србију и Европску унију у 2012

Енергетски интензитет, односно потрошња укупне примарне енергије по јединици друштвеног производа (по паритету куповне моћи) је на нивоу земаља региона, али 1,7 пута већи од европског просека. Већи енергетски

¹ третман енергетских података за територију Аутономне Покрајине Косово и Метохија (АПКМ) у овом извештају, зависи од њихове расположивости, поузданости и потребе да буду приказани ако се ради о јединственој функцији на целој територији (јединствена регулациона област), а имајући у виду Резолуцију Савета Безбедности Уједињених Нација број 1244 од 10.06.1999. године

интензитет је делом последица неминовних техничких губитака у трансформацији лигнита у електричну енергију (две трећине производње електричне енергије је из лигнита), али, пре свега, нерационалности, тј. ниске ефикасности у потрошњи у домаћинствима, у индустрији, због ниског степена коришћења капацитета и застареле технологије, као и у другим секторима. Примарна потрошња гаса по становнику је на око 30% нивоа ЕУ, тако да овај сектор има висок потенцијал раста. Битна разлика у структури потрошње финалне енергије, у односу на Европску унију, је висок удео потрошње у домаћинствима у Србији и много виши удео потрошње енергије у саобраћају у ЕУ (Слика 1-2). При томе треба имати у виду да је индустријска производња у Србији данас битно мања него крајем осамдесетих година прошлог века.

Слика 1-2: Структура финалне потрошње (без неенергетске потрошње) у 2012.

2. ТРЖИШТЕ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ И ПРИРОДНОГ ГАСА У 2014.

У сектору електричне енергије, у складу са Законом, развија се билатерално и балансно тржиште, а припрема се и формирање организованог тржишта (берзе електричне енергије), у складу са одговарајућим актом Владе. Развијено је великопродајно тржиште, са учешћем од око 40 од 86 лиценцираних снабдевача.

У погледу производње електричне енергије, 2014. година је била битно различита од просечне, због великих поплава које су погодиле и копове лигнита и дугог трајања отклањања последица, чиме је битно смањена производња термоелектрана.

Активност снабдевача на слободном тржишту је била најизраженија у домену ангажовања прекограничних капацитета, углавном за потребе транзита кроз Србију, трговине међу снабдевачима и увоза за потребе крајњих купаца, који је био значајно већи од извоза, због нерасположивости дела производних капацитета, површинских копова и термоелектрана. Прекограничном разменом бавило се 39 снабдевача, снабдевањем крајњих купаца електричном енергијом на слободном тржишту 7 снабдевача, а један је био само купац на слободном тржишту за своје потребе. Доминантни снабдевач крајњих купаца је био ЕПС,

У сектору природног гаса, у складу са Законом, развија се само билатерално тржиште. На велепродајном тржишту је практично једини снабдевач ЈП Србијасгас, који је доминантан и у снабдевању крајњих купаца.

Сви купци електричне енергије и природног гаса имају право да изабере снабдевача на слободном тржишту још од 2008. године, осим домаћинства која су то право стекла 1. јануара 2015. На тржишту природног гаса, куповина по тржишним ценама је почела 2010. године, када је по тржишним условима набављено 46,4% потрошеног гаса, а на тржишту електричне енергије тек 2013, са 8% потрошње крајњих купаца. Купци електричне енергије нису показивали заинтересованост за тржиште, будући да је регулисана цена за снабдевање крајњих купаца била, и још увек је, знатно нижа од тржишне. Формирање слободног тржишта електричне енергије је започето тек када је Законом о енергетици из 2011. ограничено право крајњих купаца на регулисано снабдевање.

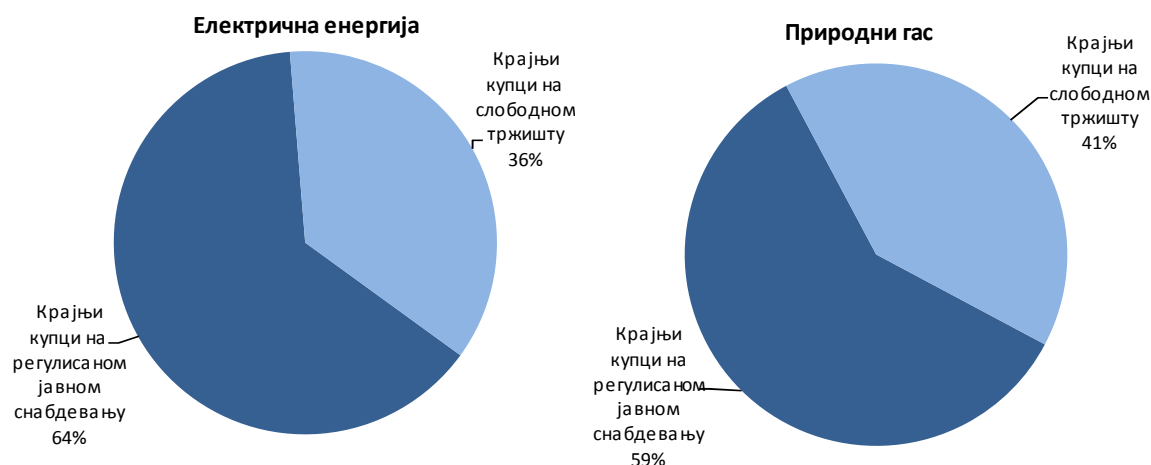
У 2014. години, право на регулисано снабдевање су имали само домаћинства и мали купци електричне енергије и купци природног гаса прикључени на дистрибутивни систем.

2.1 Отвореност тржишта у 2014. и очекивана динамика даљег развоја

У 2014. години је, у оба сектора, још увек веће регулисано тржиште, односно јавно снабдевање.

У области електричне енергије, више од 6.000 купаца није имало право да се снабдева на регулисаном тржишту. Они су купили 10,16 TWh (36 % финалне потрошње). По тржишним условима, набављено је и 5,2 TWh за надокнаду губитака у преносној и дистрибутивним мрежама.

У сектору природног гаса, 60 купаца је на слободном тржишту купило 804 милиона m^3 , што је 40,6% потрошње крајњих купаца.

Слика 2-1: Отвореност тржишта у 2014.

Због обавеза јавних набавки и неспремности купаца да спроведу набавке енергије на слободном тржишту, део купаца електричне енергије и природног гаса је у периоду изласка на тржиште, користио право на резервно снабдевање.

2.2 Услови за функционисање тржишта

Сва подзаконска акта неопходна за функционисање тржишта су донета од надлежних органа. Примењују се:

- уредбе о условима испоруке и снабдевања електричном енергијом и природним гасом;

- правилник о условима за издавање, измену и одузимање лиценце за обављање енергетске делатности;
- правила о раду система за пренос (примењује се од 2008. и више пута су допуњавана) и за дистрибуцију електричне енергије (у примени од почетка 2010. и током 2013. и 2014. су усаглашавани са Законом и потребама тржишта);
- правила о раду система за транспорт природног гаса ЈП Србијагас која садрже и неопходна правила тржишта природног гаса;
- правила о раду транспортног система природног гаса Yugorosgaz (Агенција дала сагласност у јануару 2015.);
- правила о раду дистрибутивних система природног гаса (Агенција дала сагласност на Правила ЈП Србијагас у децембру 2014, а на правила већине осталих дистрибутера почетком 2015. године);
- правила за расподелу прекограничних преносних капацитета, за доделу 50% прекограничних капацитета на 4 границе и са заједничким аукцијама на преостале 4 границе;
- правила о раду тржишта електричне енергије;
- правила о промени снабдевача;
- правила о праћењу техничких и комерцијалних показатеља и регулисању квалитета испоруке и снабдевања електричном енергијом и природним гасом;
- методологије за одређивање цене приступа системима за пренос и дистрибуцију електричне енергије и транспорт и дистрибуцију природног гаса; Савет Агенције је донео и Методологију за одређивање цене приступа складишту природног гаса, али ће се она примењивати на будућа, нова складишта;
- методологије за одређивање цене електричне енергије и природног гаса за јавно снабдевање и
- методологије за одређивање трошкова прикључења на системе за пренос и дистрибуцију електричне енергије и транспорт и дистрибуцију природног гаса.

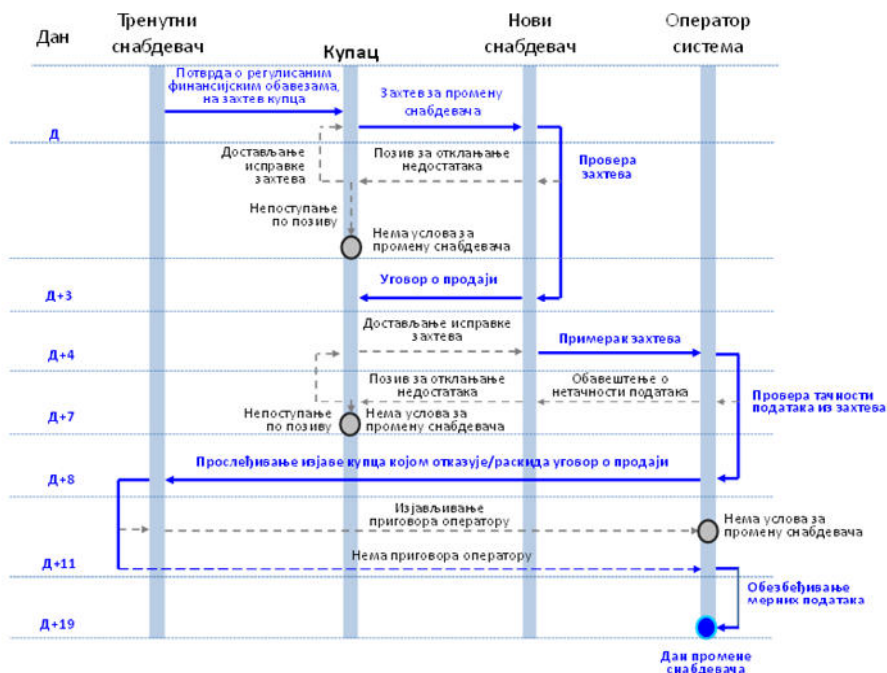
Цене приступа преносном систему електричне енергије су регулисане од 2008, а дистрибутивним системима од 2010. Цене приступа транспортном систему природног гаса су регулисане од 2008, а дистрибутивним системима од 2009.

О свим правилима и о регулацији цена приступа, детаљи су дати у одговарајућим поглављима.

2.3 Правила о промени снабдевача

За Правила о промени снабдевача је битно да се примењују у случају потпуног снабдевања, да је промена снабдевача бесплатна и да не може трајати дуже од 21 дан, рачунајући од дана предаје уредног захтева.

На слици 2-2 је представљена шема за поступак промене снабдевача на захтев купца.

Слика 2-2: Шема поступка промене снабдевача на захтев купца

Правилима су обухваћени случајеви промене снабдевача на захтев купца, као и прелазак на резервно или јавно снабдевање када купац по Закону на то има право, као и поступак при промени снабдевача у случају раскида уговора о продаји због неплаћања.

Услов за промену снабдевача по захтеву купца је да купац по Закону има право на слободан избор снабдевача и да је регулисао финансијске обавезе према тренутном снабдевачу. Када купац изабере новог снабдевача и поднесе му захтев за промену снабдевача, заједно са потврдом о регулисаним финансијским обавезама према тренутном снабдевачу, све даље активности преузимају нови снабдевач и оператор система на који је објекат купца прикључен. О трајању промене снабдевача посебно треба водити рачуна ако се нови снабдевач тражи због тога што истиче уговор са тренутним снабдевачем. У свакој фази поступка се проверава валидност података и информација и, ако је потребно, тражи се њихова корекција. Када се сви недостаци отклоне, оператор система читава стање на мерачу и са тим даном се мења снабдевач, а балансна одговорност за места примопредаје купца прелази на новог снабдевача.

2.4 Сигурност снабдевања електричном енергијом и природним гасом

Сигурност снабдевања природним гасом и дериватима нафте у 2014. години је била задовољавајућа. На већу сигурност снабдевања природним гасом значајно је утицало коришћење подземног складишта Банатски Двор, са капацитетом истискивања од 5 милиона m^3 /дан.

Услови за сигурно снабдевање електричном енергијом су били ограничени због нерасположивости дела производних капацитета, површинских копова и термоелектрана због поплава и дуготрајних ледених киша које су изазвале прекиде напајања због оштећења на преносној и дистрибутивној мрежи. Благовременом куповином енергије и мањих количина угља, избегнути су поремећаји на тржишту.

Законом је предвиђен низ активности државних органа на обезбеђивању краткорочне и дугорочне сигурности снабдевања електричном енергијом и природним гасом:

- Влада РС доноси Енергетски биланс и ближе прописује услове испоруке и снабдевања електричном енергијом и природним гасом, као и мере које се предузимају у случају да је угрожена сигурност испоруке електричне енергије и природног гаса купцима услед поремећаја у раду енергетског система или поремећаја на тржишту;
- Министарство надлежно за послове енергетике сваке године припрема извештај о сигурности снабдевања електричном енергијом и природним гасом;
- У случају када је угрожена сигурност снабдевања купаца или рада енергетског система због недовољне понуде на тржишту енергије или наступања других ванредних околности, Влада прописује мере ограничења испоруке електричне енергије, односно природног гаса или посебне услове увоза или извоза појединих врста енергије, начин и услове за образовање и контролу цена, обавезу испоруке само одређеним корисницима или посебне услове обављања енергетских делатности уз минимални поремећај тржишта енергије у окружењу;
- Посебне мере се предвиђају за природни гас, те у том смислу, Влада РС доноси:
 - Превентивни акциони план ради обезбеђивања сигурности снабдевања природним гасом, који садржи процену ризика у погледу остваривања сигурности снабдевања и мере за ублажавање утврђених ризика које се односе на потребан транспортни капацитет којим би се задовољила укупна потражња и обезбедило снабдевање одређених група крајњих купаца природног гаса и
 - Кризни план којим се утврђују мере, енергетски субјекти који ће бити задужени за обезбеђивање сигурности рада транспортног система и сигурности снабдевања одређених група крајњих купаца, количине и капацитете природног гаса, у случају опште несташице природног гаса.

Радна група за анализу и праћење сигурности снабдевања енергијом и енергентима, коју је формирало Министарство и у чијем раду учествује и Агенција, редовно је заседала и предузимала одговарајуће мере у складу са актуелном ситуацијом, посебно у периоду повећане потрошње и рада на отклањању последица поплава и ледених киша.

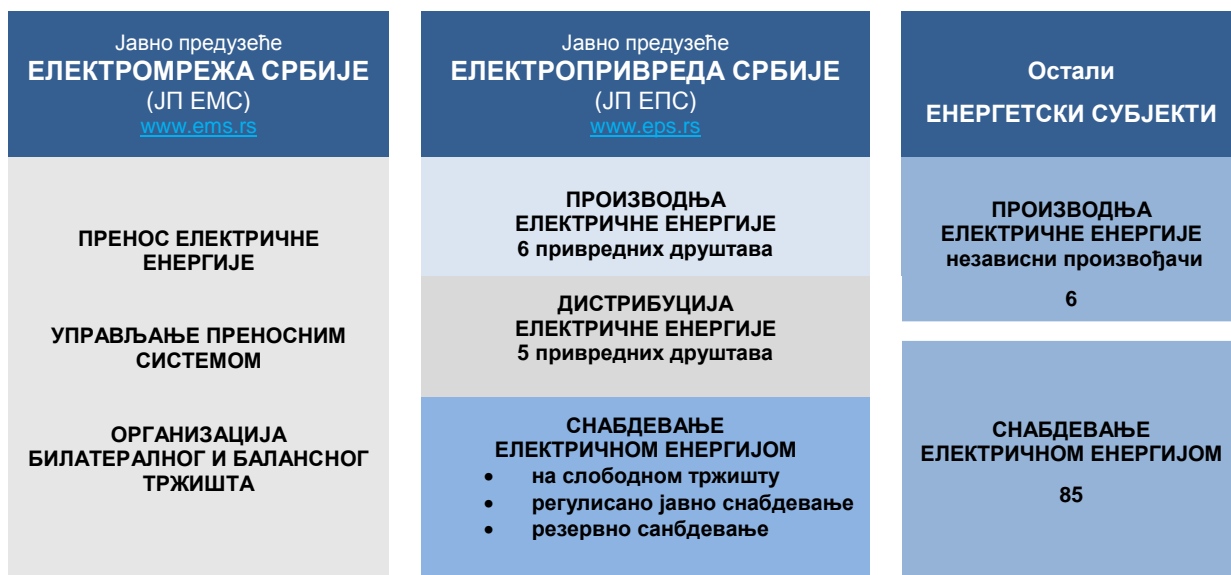
3. ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

3.1 Структура сектора и капацитети

3.1.1 Организациона и власничка структура сектора електричне енергије

Основна структура електроенергетског сектора је успостављена 2005. године, након доношења Закона о енергетици 2004. године („Службени гласник РС“ број 84/04), раздвајањем и унутрашњом реорганизацијом јединственог вертикално интегрисаног ЈП ЕПС и формирањем ЈП „Електромреже Србије (ЕМС).

Структура електроенергетског сектора крајем 2014. приказана је на слици 3-1.

Слика 3-1: Организациона структура електроенергетског сектора

Јавна предузећа ЈП ЕМС и ЈП ЕПС су формирана 01. јула 2005. одлуком Владе Републике Србије и оба су 100% у власништву Републике Србије.

Делатност преноса и управљања преносним системом обавља ЈП ЕМС.

Од 1999. део електроенергетског система који се налази на територији АПКМ је под управом УНМИК-а, у складу са Резолуцијом 1244 Савета безбедности Уједињених нација.

Шест привредних друштава за производњу електричне енергије и пет привредних друштава за дистрибуцију и управљање дистрибутивним системом, послују у оквиру вертикално интегрисаног предузећа ЈП ЕПС. ПД Обновљиви извори енергије се бави модернизацијом постојећих малих ХЕ у власништву ЈП ЕПС, као и изградњом нових малих ХЕ и других електрана на обновљиве изворе енергије.

У Србији је лиценциран изузетно велики број снабдевача електричном енергијом (на крају 2014. их је било 86 и тај број се повећава). Око половине (њих 39) обавља ову делатност и то углавном у виду прекограничног промета ради транзита и трговине међу самим снабдевачима, укључујући и ЈП ЕПС. Само седам снабдевача се бавило снабдевањем крајњих купаца, од којих је доминантан ЕПС Снабдевање. ПД ЕПС Снабдевање је Влада РС одредила и за јавног снабдевача електричном енергијом по регулисаним ценама крајњих купаца који на то имају законско право.

Влада РС је изабрала ЈП ЕПС и за резервног снабдевача у 2014, након тендерске процедуре како је прописано Законом.

3.1.2 Раздвајање електроенергетских делатности и независност оператора

Раздвајање мрежних делатности преноса и дистрибуције електричне енергије, које представљају природне монополе, од производње и снабдевања, које су тржишног карактера, представља један од кључних елемената тржишних реформи.

Пренос електричне енергије и управљање преносним системом су 2005. издвојени у посебно предузеће ЈП ЕМС, чиме је остварено раздвајање оператора преносног система од вертикално интегрисаног ЈП ЕПС.

ЈП ЕПС је у 2013. години основало привредно друштво ЕПС Снабдевање, чиме је остварено раздвајање делатности дистрибуције (која се обавља у пет привредних друштава) и снабдевања, у погледу правне форме. Производња електричне енергије се обавља у шест привредних друштава, која су раздвојена од мрежних делатности у погледу правне форме.

Начин на који су енергетски субјекти који обављају делатности дистрибуције електричне енергије и управљања дистрибутивним системом раздвојили рачуне, није задовољавао захтеве из члана 19. Закона о енергетици, док се нису раздвојили у посебна правна лица. Наиме, дистрибутивна предузећа су утврђивала билансе стања и билансе успеха по делатностима на основу ex-post раздвајања књижења на јединственом рачуну привредног друштва, а не реалног ex-ante рачуноводственог раздвајања.

Законом је дефинисан и низ мера чијим спровођењем се остварује независност оператора дистрибутивног система, посебно у погледу доношење одлука о средствима потребним за управљање. Матично ПД ће моћи оператору система само да одобрава годишње финансијске планове и одређује границе задужености, али не и да издаје упутства за свакодневни рад.

За оператора система који послује унутар вертикално интегрисаног предузећа, прописано је да доноси Програм за обезбеђивање недискриминаторског понашања, чија је садржина утврђена Законом и да одреди лице одговорно за надзор над спровођењем овог програма, што оператори још нису урадили, углавном зато што су још увек у процесу трансформације у једног Оператора дистрибутивног система (ОДС). Сагласност на програм даје Савет Агенције.

Такође, из ОДС се морају издвојити делатност производње електричне енергије (углавном мале електране) и сервиси који пружа ЈП ЕПС-Снабдевање.

3.1.3 Капацитети за производњу, пренос и дистрибуцију

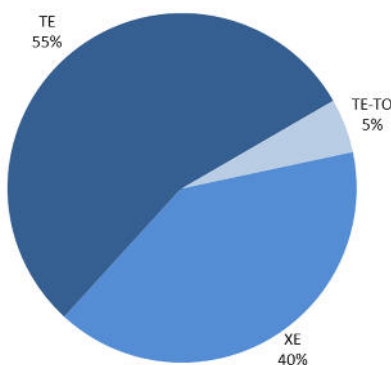
Укупна нето инсталисана снага електрана у Србији је 8.364 MW, укључујући и електране на територији АПКМ, које су под јурисдикцијом УНМИК. У оквиру ЈП ЕПС, у термоелектранама на лигнит је инсталисано 5.140 MW у хидроелектранама 2.835 MW, у термоелектранама-топланама на природни гас или мазут 353 MW и у оквиру 13 малих хидроелектрана 19,8 MW. Лигнит за термоелектране се производи на површинским коповима који су у саставу ЈП ЕПС.

Укупна нето инсталисана снага електрана у Србији без оних на АПКМ, укључујући и мале електране независних произвођача, је 7.190 MW (табела 3-1).

Табела 3-1: Капацитети за производњу електричне енергије у 2014. (без АПКМ)

Технологија	Инсталисана снага MW
Хидроелектране	2.835
Термоелектране (угаљ)	3.905
Термоелектране – топлане (гас, мазут)	353
Гасне електране	-
Нуклеарне електране	-
Остало (обновљиви извори) - мале електране ЈП ЕПС	20
Мале електране - независни произвођачи	77
УКУПНА ИНСТАЛИСАНА СНАГА	7.190

Структура производних капацитета ЈП ЕПС, без електрана на територији АПКМ, приказана је на слици 3-2. Учешће снаге термоелектрана (ТЕ) и термоелектрана – топлана (ТЕ-ТО) је 60%, а хидроелектрана (ХЕ), укључујући и мале ХЕ, је 40%. Међу ХЕ ЈП ЕПС је и једна реверзибилна ХЕ снаге 2 x 307 MW, која је, осим значајног енергетског учешћа, веома битна и за управљање системом.

Слика 3-2: Структура производних капацитета ЈП ЕПС у 2014. (без АПКМ)

Производни капацитети су организовани у оквиру пет привредних друштава ЈП ЕПС, која имају лиценцу за производњу електричне енергије: ПД ХЕ Ђердап д.о.о., ПД Дринско-Лимске ХЕ д.о.о., ПД Панонске ТЕ-ТО д.о.о.,

ПД ТЕ Никола Тесла д.о.о. и ПД ТЕ и копови Костолац д.о.о. Мале ХЕ чији је власник ЈП ЕПС су још увек у саставу привредних друштава за дистрибуцију електричне енергије Електросрбија д.о.о. и Југоисток д.о.о. На мрежу електродистрибуција су прикључене и 134 мале електране које нису у власништву ЈП ЕПС, укупне инсталисане снаге 77,1 MW.

Лиценцу за производњу електричне енергије или за комбиновану производњу електричне и топлотне енергије, имају и привредна друштва за дистрибуцију електричне енергије Електросрбија д.о.о и Југоисток д.о.о, предузеће Милан Благојевић-Наменска а.д. Лучани, ALLTECH SERBIA ферментациона индустрија а.д. Сента, GREEN WASTE д.о.о. Београд, ECO ENERGO GROUP д.о.о. Нови Београд, СОЛАР МАТАРОВА д.о.о. Нови Сад и Друштво за истраживање, производњу, прераду, дистрибуцију и промет нафте и нафтних деривата и истраживање и производњу природног гаса "Нафтна индустрија Србије" а.д. Нови Сад. Сви они располажу малим производним објектима прикљученим на дистрибутивну мрежу.

3.1.3.1 Пренос

Преносни систем, без дела на АПКМ, чине 31 трансформаторска станица 400/x и 220/x kV/kV инсталисане снаге 13.469 MVA (од чега је 26 трафостаница инсталисане снаге 13.331 MVA у власништву ЈП ЕМС), 9 разводних постројења и водови напона 400, 220 и 110 kV укупне дужине од 9.640 km (од чега је 9.375 km далековода у власништву ЈП ЕМС). У власништву ЈП ЕМС су и 2 трансформаторске станице 110/x kV/kV. У 2013. години је започет, а у 2014. години завршен процес преузимања далековода 110 kV од привредних друштава за дистрибуцију електричне енергије, док је процес предаје трансформаторских станица 110/x kV/kV тим привредним друштвима завршен за 52 од 53 станица за које је поступак започет.

Преносни систем ЈП ЕМС је са суседним електроенергетским системима повезан преко 22 интерконективна далековода напона 400, 220 и 110 kV.

Табела 3-2: Подаци о преносном систему ЈП ЕМС на крају 2014. (без АПКМ)

Елемент преносног система	Јединица мере	
Дужина мреже по напонским нивоима, укупно	km	9.375
400 kV	km	1.614
220 kV	km	1.884
110 kV	km	5.877
Број трансформатора (укључујући ТС 110/x kV/kV у власништву ЈП ЕМС)		68
Број трафостаница и разводних постројења (укључујући 110 kV напонски ниво - у власништву ЈП ЕМС)		36
Број интерконективних водова (активних)		22

3.1.3.2 Дистрибуција

Делатност дистрибуције електричне енергије на територији Републике Србије без АПКМ, је обављана у оквиру пет привредних друштава за дистрибуцију електричне енергије – ПД Електровојводина д.о.о. Нови Сад, ПД Електродистрибуција Београд д.о.о. Београд, ПД Електросрбија д.о.о. Краљево, ПД Југоисток д.о.о. Ниш и ПД Центар д.о.о. Крагујевац. Дистрибутивни систем, без територије АПКМ, чини око 35.700 трансформаторских станица укупне инсталисане снаге око 30.200 MVA и око 164.400 km дистрибутивних водова, напонског нивоа 110, 35, 20, 10 и 0,4 kV, којима се електрична енергија дистрибуира до крајњих купаца.

У власништву привредних друштава је 34.473 трансформаторских станица укупне инсталисане снаге 29.271 MVA и 158.607 km дистрибутивних водова свих напонских нивоа, чија је структура дата у табели 3-3. Процес преузимања трансформаторских станица 110/x kV/kV од ЈП ЕМС је током 2014. окончан за 52 од 53 станица за које је процес преузимања започет и привредна друштва за дистрибуцију електричне енергије су преузела обавезу одржавања тих објеката.

Табела 3-3: Дужина водова ПД за дистрибуцију електричне енергије на крају 2014. (без АПКМ)

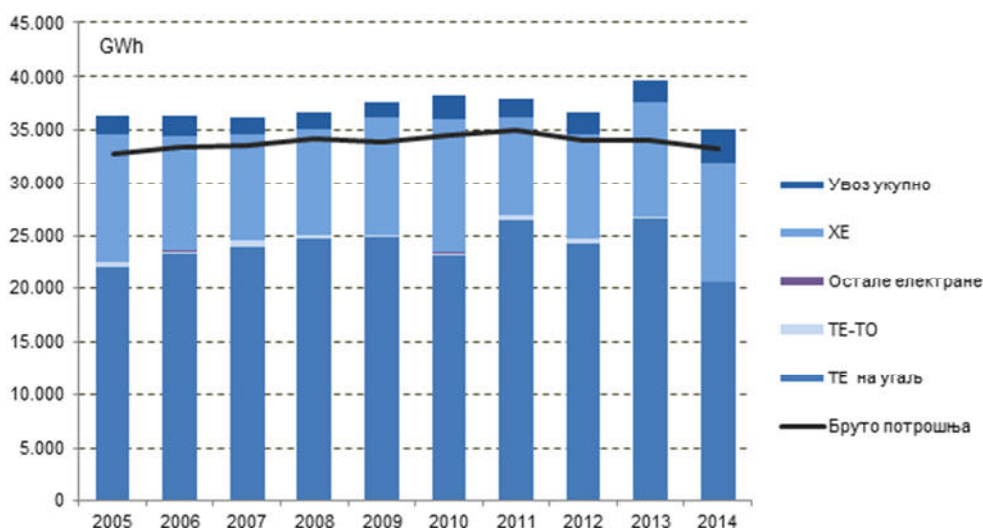
Напонски ниво	Дистрибутивно привредно друштво					Укупно
	Електро-војводина	ЕДБ	Електросрбија	Југоисток	Центар	
110 kV	0	33	0	0	0	33
35 kV	1.294	939	2.145	1.699	712	6.788
20 kV	7.707	0	1.544	0	0	9.251
10 kV	580	6.488	12.083	9.390	3.976	32.517
0,4 kV	13.802	16.496	46.660	20.898	12.221	110.018
Укупно	23.384	23.955	62.372	31.986	16.910	158.607

3.2 Остварена потрошња и производња

У 2014. години, потрошња електричне енергије је била 28,1 TWh, за 1,5% мања од остварене у 2013. Детаљнији приказ потрошње је дат у тачки 3.6.1.2.

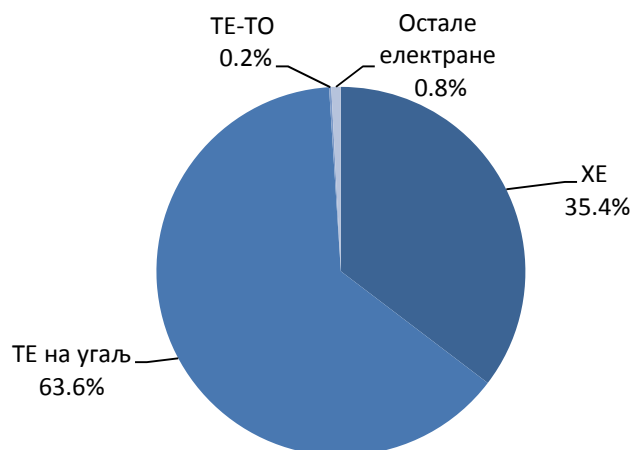
ЈП ЕПС је, почев од 2000. повећавао производњу из постојећих капацитета, осим у 2012. када је, првенствено због дугих ревитализација на значајним капацитетима и због хидролошких услова испод просечних, дошло до пада производње. За разлику од 2013, када је достигнута максимална производња од готово 37,5 TWh, што је за око 30% више него у 2000, у 2014. је дошло до смањења производње услед ограничене експлоатације угља потребног за рад термоелектрана, због поплава у мају 2014, тако да су термоелектране произвеле за око 23% електричне енергије мање него у претходној години. Производња хидроелектрана је била изнад просечне. Термоелектране-топлате су радиле сагласно потребама за грејањем током зимске сезоне и произвеле су значајно мање него у 2013. Производња из малих електрана прикључених на дистрибутивну мрежу је релативно мала, али је њихова производња у 2014. била 2,5 пута већа него у 2013, што је поред прикључења нових електрана на дистрибутивну мрежу и повољне хидрологије, последица и разграничења преносне и дистрибутивне мреже, па је целокупна годишња производња хидроелектрана „Овчар бања“ и „Међувршје“, за разлику од ранијих година, укључена у производњу електрана прикључених на дистрибутивни систем.

Поред увоза ЈП ЕПС који је током 2014. износио 246 GWh електричне енергије, на основу расположивих података, процењује се да је за потребе снабдевања крајњих купаца у Србији, од стране осталих снабдевача увезено 2.623 GWh, тј. укупно 2.869 GWh. Увоз електричне енергије за потребе купаца у Србији у односу на претходну годину порастао је 4,4 пута и узрокован је немогућношћу рада термоелектрана због недостатка угља.

Слика 3-3: Производња, увоз и бруто потрошња у Србији у 2014. (без АПКМ)

У 2014. години, у електранама у Србији је остварена укупна производња од 32.151 GWh. Од тога су термоелектране на угљ произвеле 63,6%, хидроелектране 35,4%, термоелектране-топлате 0,2% и остале, мале електране прикључене на дистрибутивни систем 0,8%.

Слика 3-4: Структура производње у 2014. (без АПКМ)

Табела 3-4: Производња и потрошња електричне енергије у периоду 2005 – 2014. (без АПКМ)

	GWh									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ПРОИЗВОДЊА										
Хидроелектране	11.924	10.850	9.930	10.011	11.045	12.420	9.145	9.808	10.729	11.366
Термоелектране на угаљ	22.138	23.361	24.016	24.661	24.880	23.162	26.462	24.275	26.537	20455
Термоелектране-топлане	382	180	483	367	139	222	408	390	167	63
Остале електране	57	53	40	40	48	61	46	73	104	267
Производња укупно	34.501	34.444	34.469	35.079	36.112	35.865	36.061	34.546	37.537	32.151
Остало (УНМИК)	1	21	88	0	44	93	184	144	0	0
УВОЗ										
Комерцијални увоз ЕПС и увоз снабдевача за купце у Србији	662	853	792	616	121	755	1.106	1.170	640	2.869
Дугорочни уговор са ЕП ЦГ	1.024	993	647	797	1.116	1.463	630	737	1.294	0
Годишњи уговори	3	0	249	121	85	86	64	125	218	311
Увоз - укупно ЕПС и за потребе снабдевања	1.689	1.846	1.688	1.534	1.322	2.304	1.800	2.032	2.152	3.180
УКУПНО РАСПОЛОЖИВО	36.191	36.311	36.245	36.613	37.478	38.262	38.045	36.722	39.687	35.331
ЕПС – продаја снабдевачима за извоз	1.076	812	249	173	1.442	1.286	764	251	3.140	936
Дугорочни уговор са ЕП ЦГ	1.285	1.201	1.235	1.220	1.184	1.204	1.210	1.214	1.235	0
Годишњи уговори	16	23	246	115	94	69	90	127	100	85
Укупно – ЕПС извоз и продаја снабдевачима за извоз	2.377	2.036	1.730	1.508	2.720	2.559	2.064	1.592	4.475	1.021
Потребе пумпања	962	852	864	878	903	1.049	860	875	1.007	902
Остало (УНМИК)	169	99	133	59	71	145	199	196	207	180
Бруто потрошња	32.683	33.324	33.518	34.168	33.784	34.509	34.928	34.059	34.000	33.228
Губици у преносној мрежи	1.423	1.295	1.286	1.224	1.106	1.065	1.096	1.022	1.013	948
Губици у дистрибутивној мрежи	4.225	4.434	4.583	4.671	4.864	4.957	4.747	4.580	4.486	4.215
Укупни губици	5.648	5.729	5.869	5.895	5.970	6.022	5.843	5.602	5.499	5.163
Губици у односу на бруто потрошњу	17,3%	17,2%	17,5%	17,3%	17,7%	17,5%	16,7%	16,4%	16,2%	15,5%
Финална потрошња*	27.035	27.595	27.649	28.273	27.814	28.487	29.085	28.457	28.501	28.065

* Финална потрошња у овом Извештају обухвата поред укупне потрошње свих крајњих купаца и потрошњу хидроелектрана и термоелектрана за потребе производње

3.3 Регулација оператора преносног система

Оператор преносног система је ЈП ЕМС, који има лиценцу за обављање енергетских делатности преноса и управљања преносним системом, организовања и администрирања билатералног и балансног тржишта електричне енергије.

Оператор преносног система је одговоран за:

- сигуран и поуздан рад преносног система и квалитет испоруке електричне енергије;
- управљање преносним системом на начин који обезбеђује сигурност испоруке електричне енергије;
- недискриминаторни и економичан приступ преносном систему;
- развој преносног система којим се обезбеђује дугорочна способност преносног система да испуни рационалне захтеве за пренос електричне енергије;
- координиран рад преносног система Републике Србије са преносним системима у интерконекцији, односно са дистрибутивним системима у Републици Србији;
- балансирање система и обезбеђење системских услуга у преносном систему;
- утврђивање техничко-технолошких услова за повезивање електроенергетских објеката, уређаја и постројења у јединствен систем;

- исправност и поузданост мерења електричне енергије на местима примопредаје у и из преносног система и
- организовање и администрирање тржишта електричне енергије из своје надлежности.

Најважније активности оператора преносног система у 2014. години, биле су следеће:

- израда нацрта десетогодишњег плана развоја преносног система;
- доношење правила за расподелу прекограничних преносних капацитета у 2015. години, општих и билатералних са операторима преносних система у Мађарској, Румунији, Бугарској, Босни и Херцеговини и Хрватској;
- набавка енергије за надокнаду губитака у преносној мрежи у тендерској процедури;
- уговарање системских услуга;
- праћење сигурност снабдевања и достављање подлога Министарству надлежном за енергетику за извештај о сигурности снабдевања енергијом;
- утврђивање цене електричне енергије за потребе балансирања система, у складу са правилима о раду тржишта електричне енергије и редовно објављивање података о ангажованој балансној енергији и цени поравнања;
- прикупљање и објављивање података и информација везаних за транспарентност и праћење тржишта електричне енергије;
- размена са другим операторима система информација неопходних за безбедно и сигурно функционисање система;
- активности везане за предају трансформаторских станица 110/x kV/kV привредним друштвима за дистрибуцију електричне енергије и преузимање 110 kV далеководова;
- достављање Агенцији података и документације потребних за праћење рада оператора преносног система и регулацију цена;
- припреме за оснивање организованог тржишта електричне енергије и
- други послови којима се побољшава сигурност, ефикасаност и транспарентност рада преносног система и функционисање тржишта.

3.3.1 Правила о раду преносног система

Правилима о раду преносног система се уређују технички аспекти рада преносног система и односи између ЈП ЕМС, као оператора преносног система, и корисника тог система. Правила су објављена и на интернет страницама ЈП ЕМС и Агенције. Примена Правила о раду преносног система ЈП ЕМС је почела маја 2008, након што је Агенција на њих дала сагласност. Она су допуњена на иницијативу ЈП ЕМС у децембру 2011. У току 2013. и почетком 2014. године, стручни тимови ЈП ЕМС и Агенције су радили на изменама и допунама Правила, како би их усагласили са новом Уредбом о условима испоруке и снабдевања електричном енергијом и са Правилима о раду тржишта. Надзорни одбор ЈП ЕМС је јуна 2014. донео нова Правила о раду преносног система, на која је у јулу месецу Савет Агенције дао сагласност.

3.3.2 Регулација цене приступа систему за пренос електричне енергије

Регулисане цене приступа, односно коришћења преносног система, први пут су примењене 01. јануара 2008, након позитивног мишљења Савета Агенције и сагласности Владе Републике Србије. После тога, оне су још четири пута кориговане. У току 2014. године, није било промене цена и примењиване су цене које су одобрене у марту 2013. године.

Кретање годишњег нивоа одобрених цена преноса приказано је у следећој табели:

Табела 3-5: Кретање годишњег нивоа просечних одобрених цена преноса²

дин/kWh

	Годишњи ниво одобрене цене				
	од 1.1.2008.	од 1.8.2008.	од 1.3.2010.	од 1.4.2011.	од 1.3.2013.
Укупна цена за пренос електричне енергије	0,230	0,252	0,279	0,337	0,435
Нето цена за пренос електричне енергије*	0,105	0,104	0,114	0,169	0,184

* Нето цена за пренос електричне енергије се добија када се укупно одобрени максимални приход умањи за трошкове системских услуга и надокнаде губитака у преносној мрежи.

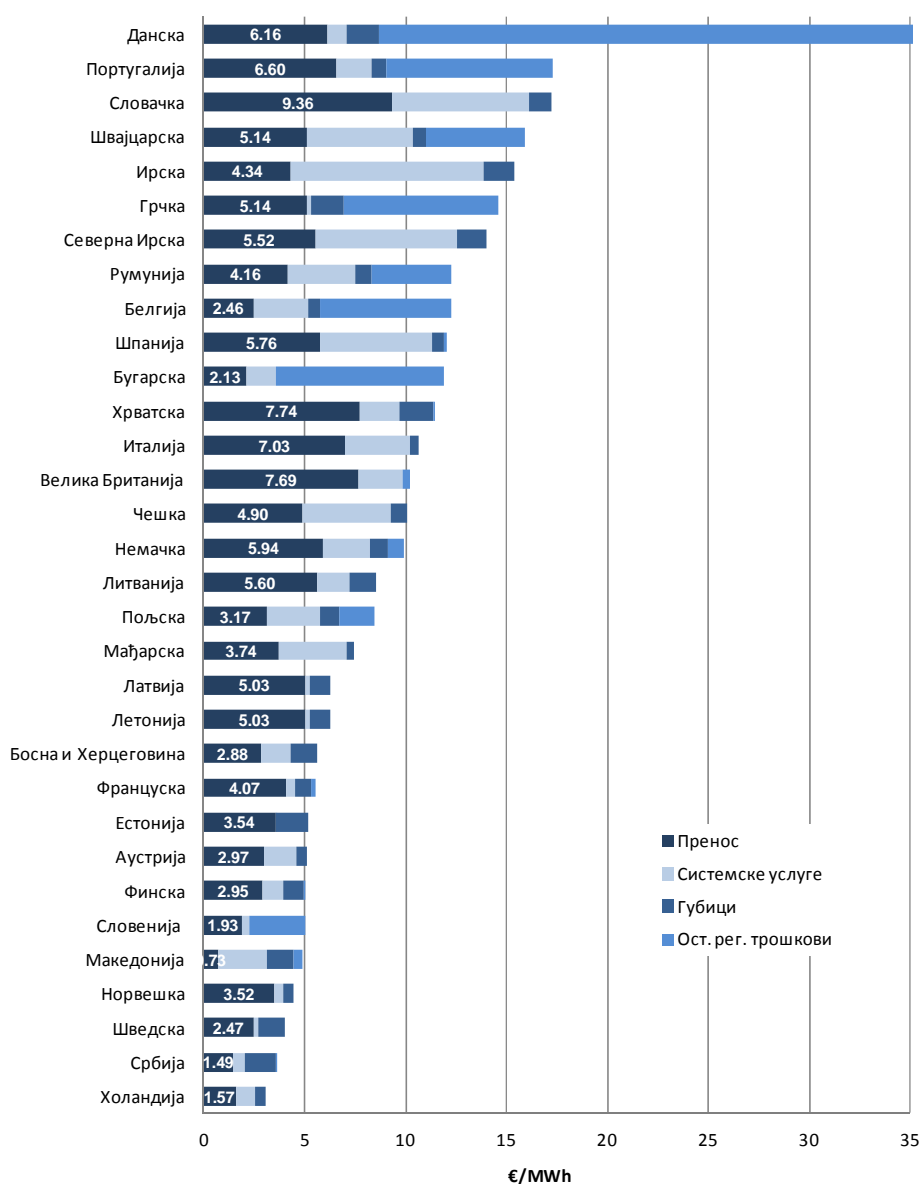
² Појмови везани за цене који се користе у Извештају су годишњи ниво цене и просечна цена. Годишњи ниво цене представља количник прихода добијеног применом важећих тарифа на одређени дан на годишње количине и друге тарифне елементе коришћене у поступку одобравања тарифа. Просечна цена представља количник оствареног прихода и реализованих количина у току једне године. Уколико у току године није било промена цена ове две цене треба да буду сличне, односно да се разликују само за степен одступања остварених количина и тарифних елемената у односу на планиране које су коришћене у поступку одобравања цена.

Тарифе које су примењиване у 2014. години приказане су у табели 3-6.

Табела 3-6: Тарифе за приступ преносном систему од 1.03.2013.

Тарифни елемент	Обрачунски елемент	Јединица мере	динара Тарифа од 01.03.2013.
Снага	обрачунска снага	kW	37,5638
	прекомерно преузета снага	kW	150,2554
Активна енергија	виши дневни	kWh	0,3303
	нижи дневни	kWh	0,1651
Реактивна енергија	реактивна енергија	kvarh	0,1399
	прекомерно преузета реактивна енергија	kvarh	0,2798

Применом важећих тарифа на реализоване количине током 2014. године, остварена је просечна цена коришћења преносног система у износу од 0,434 дин/kWh. Цене преноса и његова структура, према подацима ЕНТСО-Е за 2014. годину, су приказане на слици која следи (слика 3-5).

Извор података: ENTSO-e 2014

Слика 3-5: Структура цене преноса (€/MWh) у 2014.

Актуелна цена приступа преносном систему може се видети на интернет страници Агенције (www.aers.rs).

3.3.3 Пренете количине електричне енергије

У табели 3-7 су приказани подаци о пренетој електричној енергији у 2014. у односу на билансом планиране количине и остварење у претходној, 2013. години. У односу на 2013. годину, на делу система без АПКМ, пренето је за 6,2% мање електричне енергије, што је последица мање производње електричне енергије у електранама ЈП ЕПС прикљученим на преносни систем због смањеног довоза угља услед поплава из маја 2014.

Табела 3-7: Основни показатељи остварења плана преноса

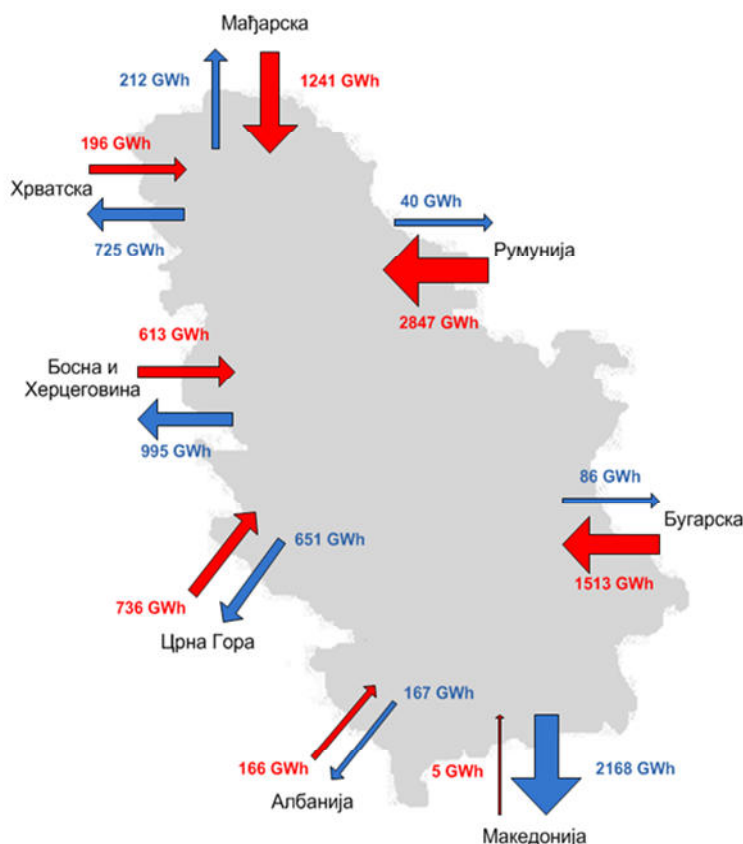
	Биланс		Остварено			Остварено %	
	2014. без АПКМ	2014. са АПКМ	2013. без АПКМ	2014. без АПКМ	2014. са АПКМ	2014. Оств./Бил. без АПКМ	Оств. 2014/ Оств. 2013 без АПКМ
	1	2	3	4	5	4/1	5/3
Улаз (GWh)	38.631	45.377	41.463	38.891	44.157	100,7	93,8
Губици (GWh)	1.031	-	1.013	948	-	91,9	93,6
Губици (%)	2,67%	-	2,44%	2,44%	-	91,4	0,0
Излаз (GWh)	37.600	-	40.450	37.943	-	100,9	93,8

Остварени физички транзит електричне енергије у 2014. години, рачунат као нижа вредност средње сатне електричне енергије која је ушла, односно изашла из преносног система преко интерконективних далековода, износио је 4.609 GWh. Износ физичког транзита по месецима дат је у табели 3-8.

Табела 3-8: Транзит електричне енергије по месецима у току 2014. (физички токови)

Месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Транзит (GWh)	480	314	292	389	358	362	457	427	330	447	396	357

У 2014. години, укупно је преко преносног система, укључујући АПКМ, пренето 44.157GWh, од тога је 36.832 GWh произведено у електранама прикљученим на преносни систем и 7.325 GWh је преузето из суседних система. Физички токови електричне енергије на границама регулационе области Србије у 2014. су приказани на слици 3-6.

Слика 3-6: Сумарни физички токови електричне енергије по границама регулационе области Србије у 2014.

На делу система ван АПКМ, пренето је 38.891 GWh, од тога је 32.151 GWh је преузето из електрана прикључених на систем, 6.842 GWh је преузето из суседних система и 165 GWh је преузето са територије АПКМ. Највећи део пренете енергије је испоручен системима за дистрибуцију електричне енергије, затим крајњим купцима и другим корисницима чији су објекти прикључени на преносни систем, суседним системима и резервним и пумпним постројењима за потребе пумпања.

Табела 3-9: Пренета енергија, максимално оптерећење и губици (без АПКМ)

	Јед. мере	2013	2014	2014/2013
Пренета електрична енергија	GWh	41.463	38.891	93,8
Максимална дневна бруто потрошња	GWh	124,1	127,6	102,8
Максимално сатно оптерећење	MW	5.895	6.247	106,0
Губици у преносном систему	GWh	1.013	948	93,6
Губици у преносном систему (као % пренете ел. енергије)	%	2,44	2,44	100,0

Губици електричне енергије у преносној мрежи су од 2005. смањени са 3,38% на 2,44% у 2014. години. У односу на 2013. годину, губици су, исказано у процентима од укупно пренете електричне енергије, остали непромењени, али су у апсолутном износу смањени сразмерно смањењу пренете електричне енергије.

Потрошња електричне енергије у Србији, а и у региону, је сезонски неравномерна, тако да се максимална потрошња по правилу остварује током зимског периода у најхладнијим данима или у данима непосредно пре празника. Током зимског периода, на почетку и на крају 2014. године, средње дневне температуре су биле изнад просека. То је условило да се у тим данима потрошња електричне енергије у Србији, без АПКМ, кретала око 110.000 MWh. Највећа дневна бруто потрошња од 127.626 MWh је остварена 31. децембра 2014. Истог дана је остварено и максимално сатно оптерећење у 2014. години од 6.247 MW.

3.3.4 Коришћење прекограничних преносних капацитета

Република Србија се граничи са осам земаља и има једанаест интерконективних водова (400kV и 220kV) на којима ЈП ЕМС додељује право на коришћење преносних капацитета, тако што ЈП ЕМС и суседни оператори преносних система располажу са по 50% нето преносног капацитета на свим интерконекторима, осим на српско-мађарској граници од 2011, на српско-румунској граници од 2013. и на српско-бугарској и српско-хрватској граници на којима су од 2014. организоване заједничке експлицитне аукције за доделу 100% расположивог капацитета.

3.3.4.1 Правила за расподелу прекограничних преносних капацитета

ЈП ЕМС је, као оператор преносног система, одговоран за доделу права на коришћење расположивих прекограничних преносних капацитета на интерконективним везама електроенергетског система Србије. Механизам за доделу права на коришћење расположивих прекограничних преносних капацитета је дефинисан Правилима о раду преносног система и Правилима за доделу расположивих прекограничних преносних капацитета на границама регулационе области Србије.

На правила и споразуме са суседним операторима система у Мађарској, Бугарској, Румунији и Хрватској која су примењивана у 2014, Савет Агенције је дао сагласност крајем 2013. године.

Крајем 2014. ЈП ЕМС је постигао договор са оператором преносног система Босне и Херцеговине (НОС БиХ) о организовању заједничких експлицитних аукција за доделу 100% расположивог капацитета у 2015. години и доставио Агенцији споразум на давање сагласности. Савет Агенције је 10.12.2014. донео одлуку о давању сагласности на „Споразум између Независног оператора преносног система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ) и Оператора преносног система Републике Србије Јавног Предузећа „Електро mreжа Србије“ о поступку и начину расподеле права на коришћење прекограничног капацитета и приступа прекограничним преносним капацитетима за 2015. годину“. Овим споразумом је дефинисано да у 2015. години ЈП ЕМС организује дугорочне аукције за доделу 100% расположивог капацитета (годишње и месечне аукције), а да НОС БиХ додељује расположиви капацитет на дневном и унутрадневном нивоу.

3.3.4.2 Додела права на коришћење прекограничних капацитета

ЈП ЕМС је одговорно за прорачун, доделу и коришћење прекограничних преносних капацитета на свим границама регулационе области Републике Србије. Детаљније о додели прекограничних капацитета је изложено на интернет страници Оператора преносног система (www.ems.rs).

У табелама 3-10 и 3-11 су дате средње месечне вредности нето прекограничних преносних капацитета (NTC) на свим границама, у оба смера.

Табела 3-10: Средње месечне вредности NTC за смер улаза у Србију у 2014. (MW)

Граница/месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Мађ--->Срб	700	700	700	700	700	700	700	700	607	700	700	700
Рум---> Срб	600	646	632	608	465	463	419	534	377	611	600	676
Буг ---> Срб	250	225	260	275	308	383	350	350	300	273	450	600
Мак---> Срб	250	250	250	240	300	300	300	300	210	300	300	300
Алб---> Срб	250	250	250	193	183	210	210	210	196	227	250	250
ЦГ---> Срб	600	700	650	663	610	573	700	700	690	642	650	650
БиХ--- Срб	600	500	600	475	435	600	490	400	462	421	550	550
Хрв---> Срб	600	500	600	475	435	600	500	400	348	411	450	550

Табела 3-11: Средње месечне вредности NTC за смер излаза из Србије у 2014. (MW)

Граница/месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Срб --->Мађ	800	800	800	800	735	800	800	800	693	800	800	800
Срб --->Рум	300	357	397	325	360	383	316	437	337	379	500	300
Срб --->Буг	200	200	200	200	200	250	250	250	205	174	200	300
Срб --->Мак	700	700	650	543	681	573	437	534	327	584	650	700
Срб --->Алб	250	250	250	193	183	206	164	210	190	219	250	250
Срб --->ЦГ	700	700	650	592	687	635	463	556	580	561	700	700
Срб ---БиХ	600	500	550	483	445	355	413	485	483	444	450	500
Срб --->Хрв	600	500	550	483	445	355	413	485	370	431	450	500

У току 2014. године, ЈП ЕМС је организовао експлицитне аукције прекограничних преносних капацитета на свим границама и смеровима регулационе области Републике Србије. На границама: Србија-Албанија, Србија-Босна и Херцеговина, Србија-Црна Гора и Србија-Македонија, у складу са "Правилима за расподелу прекограничних преносних капацитета на границама регулационе области ЈП ЕМС за период 01.01.2014. - 31.12.2014. године", ЈП ЕМС је током 2014. спроводио експлицитне аукције за 50% расположивог капацитета, са наплатом резервације капацитета према последњој прихваћеној цени ("marginal price") у случају загушења. Доделу друге половине преносног капацитета су организовали оператори преносних система суседних земаља, у складу са својим правилима.

Током 2014. право учешћа у аукцијама за 50% расположивог капацитета имало је 50 учесника на тржишту, од којих је њих 28 активно учествовало у аукцијама.

Годишње аукције за доделу 50% расположивог прекограничног капацитета за 2014. годину одржане су 29. новембра 2013. године и на њима је учествовао 21 учесник и на свакој граници/смеру је забележено загушење. Општи подаци о спроведеним годишњим аукцијама су приказани у табели 3-12.

Табела 3-12: Општи подаци о спроведеним годишњим аукцијама за доделу 50% расположивих прекограничних преносних капацитета у 2014.

Граница – смер	Опсег загушења: укупан захтевани/ укупни додељени капацитет	Број учесника у аукцијама	Цена последње прихваћене понуде у случају загушења EUR/MWh
Албанија – Србија	7,20	12	0,21
БиХ – Србија	6,53	15	0,41
Црна Гора - Србија	5,05	15	0,21
Македонија – Србија	5,71	13	0,26
Србија – Албанија	8,56	14	1,45
Србија – БиХ	5,50	13	0,17
Србија – Црна Гора	3,95	15	0,15
Србија – Македонија	5,53	17	1,72

ЈП ЕМС је током 2014, организовао месечне аукције за доделу 50% расположивог капацитета за сваки месец на свим горе наведеним границама и смеровима. Број учесника на месечним аукцијама по месецима је приказан у табели 3-13. Општи подаци о спроведеним месечним аукцијама су приказани у табели 3-14.

Табела 3-13: Број учесника у месечним аукцијама за 2014.

Месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Број учесника	23	20	21	22	22	23	21	21	21	22	24	22

Табела 3-14: Општи подаци о спроведеним месечним аукцијама за доделу 50% расположивих прекограничних преносних капацитета у 2014.

Граница – смер	Број дана са нултим капацит.	Број појава загушења/ Укупан број аукција	Опсег загушења: укупан захтевани/ укупан додељени капацитет	Број учесника у аукцијама (мин. – макс.)	Опсег цена последње прихваћене понуде у случају загушења EUR/MWh
Алб-Срб	6	14 / 19	0,81 / 4,60	3 - 9	0,01 – 0,09
БиХ-Срб	0	25 / 25	1,75 / 4,41	12 - 16	0,07 – 0,33
ЦГ-Срб	0	21 / 21	1,09 / 2,41	7 - 13	0,01 – 0,13
Мак-Срб	9	15 / 16	1,36 / 4,69	8 - 15	0,02 – 0,37
Срб-Алб	6	23 / 25	1,93 / 6,08	6 - 12	1,67 – 13,33
Срб-БиХ	0	31 / 31	1,10 / 6,80	9 - 13	0,01 – 0,29
Срб-ЦГ	0	35 / 35	1,42 / 5,27	9 - 15	0,04 – 0,36
Срб-Мак	9	26 / 27	1,58 / 5,24	9 - 17	0,41 – 7,45

Седмичне аукције нису одржаване у току 2014. године.

ЈП ЕМС је током 2014. организовао дугорочне (годишње и месечне) и унутардневне (first come-first served) аукције за доделу 100% расположивог капацитета на српско-мађарској граници, а мађарски оператор преносног система MAVIR ZRt. је додељивао расположив капацитет на дневном нивоу. Румунски оператор преносног система Transelectrica је током 2014. организовала дугорочне (годишње и месечне) и унутардневне (first come-first served) аукције за доделу 100% расположивог капацитета на српско-румунској граници, а ЈП ЕМС је додељивао расположив капацитет на дневном нивоу. Хрватски оператор преносног система ХОПС је током 2014. организовао дугорочне (годишње и месечне) аукције за доделу 100% расположивог капацитета на српско-хрватској граници, а ЈП ЕМС је додељивао расположив капацитет на дневном и унутардневном нивоу. Бугарски оператор преносног система Електроенергиен Системен Оператор ЕАД је током 2014. организовао дугорочне (годишње и месечне) аукције за доделу 100% расположивог капацитета на српско-бугарској граници, а ЈП ЕМС је додељивао расположив капацитет на дневном нивоу, док унутардневне аукције нису организоване.

У аукцијама за 100% расположивог капацитета на српско-мађарској граници, учествовало је 47 учесника, од 60 колико их је имало право да учествују, на српско-румунској граници, учествовало је 26 учесника, од 48 колико их је имало право да учествују, на српско-бугарској граници, учествовао је 21 учесник, од 44 колико их је имало право да учествује и на српско-хрватској граници, учествовало је 17 учесника, од 40 колико их је имало право да учествују.

Број учесника, као и остали општи подаци о заједничким годишњим аукцијама за 2014. годину на српско-мађарској, српско-румунској, српско-бугарској и на српско-хрватској граници приказани су у табели 3-15.

Табела 3-15: Општи подаци о спроведеним заједничким годишњим аукцијама прекограничних преносних капацитета у 2014.

Граница – смер	Опсег загушења: укупан захтевани/ укупни додељени капацитет	Број учесника у аукцијама	Маргинална цена EUR/MWh
Мађарска - Србија	3,91	28	0,51
Србија - Мађарска	4,88	27	0,43
Румунија – Србија	4,67	16	1,11
Србија - Румунија	4,30	15	0,12
Бугарска - Србија	4,28	8	2,07
Србија - Бугарска	4,44	5	1,21
Хрватска - Србија	4,40	4	0,36*
Србија - Хрватска	5,53	7	0,67*

*Цене у еврима су приближне, цена се одређује у хрватским кунама.

Број учесника, као и остали општи подаци о заједничким месечним аукцијама, на српско-мађарској, српско-румунској, српско-бугарској и на српско-хрватској граници у 2014. приказани су у табели 3-16.

Табела 3-16: Општи подаци о спроведеним заједничким месечним аукцијама доделу 100% расположивих прекограничних преносних капацитета у 2014.

Граница – смер	Број дана са нултим капацитетом	Број појава загушења/ укупан број аукција	Опсег загушења: укупан захтевани/ укупан додељени капацитет	Број учесника у аукцијама (мин. – макс.)	Опсег маргиналних цена EUR/MWh
Мађарска - Србија	4	12 / 12	2,48 – 3,59	18 - 27	0,24 – 0,88
Србија - Мађарска	4	12 / 12	1,32 – 3,30	15 - 20	0,02 – 0,41
Румунија – Србија	3	42 / 43	1,07 – 4,03	6 - 20	0,27 – 8,97
Србија - Румунија	3	12 / 60	1,06 – 1,70	2 - 9	0,01 – 0,07
Бугарска - Србија	5	18 / 18	1,88 – 8,44	2 – 14	0,13 – 4,87
Србија - Бугарска	5	14 / 14	1,52 – 5,88	3 - 6	0,08 – 3,95
Хрватска - Србија	11	12 / 12	1,08 – 2,28	6 – 9	0,01 – 0,18*
Србија - Хрватска	11	10 / 12	1,07 – 3,85	4 – 11	0,006 – 0,16*

*Цене у еврима су приближне, цена се одређује у хрватским кунама.

3.3.4.3 Годишња размена преко граница регулационе области

Укупан обим прекограничних трансакција (са АПКМ) у 2014. је био 16.637 GWh у смеру улаза, односно 14.416 GWh у смеру излаза из тржишне области Србије, док је обим интерних трансакција био 11.574 GWh. У табели 3-17 приказан је обим пријављених и потврђених интерних и екстерних (прекограничних) трансакција у периоду 2009-2014.

Табела 3-17: Прекограничне и интерне трансакције у тржишној области Србије од 2009-2014.

Година	GWh		
	Прекограничне трансакције – улаз	Прекограничне трансакције – излаз	Интерне трансакције
2009	6.883	8.681	3.679
2010	10.551	11.581	5.835
2011	11.171	11.481	10.004
2012	10.781	10.769	7.815
2013	10.094	13.939	11.711
2014	16.637	14.416	11.574

Поред трансакција приказаних у табели 3-17, део прекограничне размене је у 2014. реализован кроз повезани рад дистрибутивних система Србије и Босне и Херцеговине у износу од 48.218 MWh у смеру од Србије ка БиХ и 1.149 MWh у супротном смеру.

Примопредаја енергије са АПКМ је вршена кроз интерне и екстерне трансакције. У табели 3-18 је приказан обим екстерних и интерних трансакција са АПКМ у периоду 2009-2014.

Табела 3-18: Део екстерних и интерних трансакција које се односе на АПКМ од 2009-2014.

Година	GWh			
	Екстерне трансакције – предаја АПКМ	Екстерне трансакције – пријем од АПКМ	Интерне трансакције – предаја АПКМ	Интерне трансакције – пријем од АПКМ
2009	522	125	245	149
2010	142	129	676	222
2011	31	88	785	283
2012	53	101	572	371
2013	64	101	458	755
2014	95	54	915	422

Додатно, део интерне размене која се односи на АПКМ је реализован са делом преносног и дистрибутивног система на северу АПКМ (испоручено је 45.996 MWh преко дистрибутивног система, а 90.844 MWh преко преносног система и примљено је 2.292 MWh преко преносног система).

У табели 3-19 је приказан обим прекограничних трансакција електричне енергије по границама.

Табела 3-19: Улазне и излазне пријављене прекограничне трансакције по границама за 2014.

Граница са	GWh	
	Улаз у Србију	Израз из Србије
Румунијом	4.181	544
Бугарском	2.064	636
Македонијом	160	3.742
Албанијом	102	1.763
Црном Гором	663	2.305
БиХ	1.466	835
Хрватском	2.015	1.029
Мађарском	5.986	3.562
По свим границама	16.637	14.416

3.4 Регулација оператора дистрибутивног система

Оператори дистрибутивних система су зависна привредна друштва ЈП ЕПС, која имају лиценцу за обављање енергетских делатности дистрибуције и управљања дистрибутивним системом.

Оператор дистрибутивног система је одговоран за:

- сигуран и поуздан рад дистрибутивног система и квалитет испоруке електричне енергије;
- управљање дистрибутивним системом;
- недискриминаторски и економичан приступ дистрибутивном систему;
- развој дистрибутивног система којим се обезбеђује дугорочна способност дистрибутивног система да испуни рационалне захтеве за дистрибуцију електричне енергије;
- утврђивање техничко-технолошких услова за повезивање електроенергетских објеката, уређаја и постројења у јединствен систем;
- давање информација енергетским субјектима и корисницима дистрибутивног система које су потребне за ефикасан приступ дистрибутивном систему, на принципима транспарентности и недискриминације;
- исправност и поузданост мерења електричне енергије на местима примопредаје у и из дистрибутивног система.

Најважније активности оператора дистрибутивног система у 2014. години, којима се обезбеђивало усклађивање његовог рада са обавезама из Закона и отварање тржишта електричне енергије, биле су следеће:

- одвајање од делатности снабдевања;
- спровођење мера за смањење губитака енергије у систему, који су изнад технички оправданог нивоа;
- израда десетогодишњег плана развоја дистрибутивног система и усклађивање са планом развоја преносног система, других дистрибутивних система и захтевима за прикључење објеката произвођача и купаца, који нису завршени;
- припремама за отварање тржишта за домаћинства и мале купце који у 2015. години могу да напусте јавно снабдевање;
- сарадња са ЈП ЕМС и снабдевачима у погледу припреме врсте података и формата, које оператор дистрибутивног система доставља оператору преноса и снабдевачима у вези са функционисањем тржишта и балансне одговорности;
- достављање Агенцији података и документације потребне за праћење рада оператора и анализе података потребних за регулацију цена;
- достављање података Министарству надлежном за енергетику за извештај о сигурности снабдевања енергијом;
- преузимање трансформаторских станица 110/x kV/kV од ЈП ЕМС;
- набавка енергије за надокнаду губитака у дистрибутивној мрежи и
- други послови којима се побољшава сигурност, ефикасаност и транспарентност рада дистрибутивног система, као и функционисање тржишта.

Оператори дистрибутивних система имају законску обавезу да до средине 2021. године преузму мерне уређаје, мерно разводне ормане, прикључне водове, инсталацију и опрему у мерно разводном орману и друге уређаје који су у саставу прикључка у објектима постојећих купаца, односно произвођача, пошто су ти уређаји и опрема део дистрибутивног система. План њиховог преузимања није донет, иако је сваки оператор требало да донесе до 01. јануара 2013, на основу извршене анализе стања мерних уређаја, мерно разводних ормана, односно прикључних водова, инсталација и опреме у мерно разводном орману и утврђене потребе за њиховом заменом

или утврђене потребе за усаглашавањем са захтевима из техничких прописа и правила о раду дистрибутивног система, али са овим послом се касни и због реорганизације дистрибутивних система.

У 2014. години настављене су активности на реорганизацији дистрибутивних система. Реорганизацијом је предвиђено да се уместо пет формира један оператор дистрибутивног система. Очекује се да у 2015. години реорганизација дистрибутивног сектора буде окончана.

3.4.1 Правила о раду дистрибутивног система

Правила о раду дистрибутивног система су у примени од почетка 2010. у свих пет привредних друштава за дистрибуцију електричне енергије, након што је Савет Агенције на њих дао сагласност. Овим правилима се уређују технички услови за прикључење корисника на систем, технички и други услови за безбедан погон дистрибутивног система и за обезбеђивање поуздане и континуиране испоруке електричне енергије купцима, поступци у кризним ситуацијама, правила о приступу треће стране дистрибутивном систему, функционални захтеви и класа тачности мерних уређаја, начин мерења електричне енергије и други услови. Ова правила је било потребно ускладити са Законом о енергетици донетим 2011. године и Уредбом о условима испоруке и снабдевања електричном енергијом из 2013. године. Рад на овом усклађивању је започет у 2013. години, настављен у 2014. години, али је практично прекинут у очекивању доношења новог закона о енергетици.

Током 2013. и 2014. године ова правила су измењена и допуњена у области прикључења електрана на дистрибутивни систем и дефинисање профила потрошње, односно начина одређивања сатних потрошњи за купце код којих се утрошена електрична енергија читава месечно. У 2014. години рађено је на допуни правила о раду која се односи на дефинисање профила потрошње за домаћинства и мале купце који ће у 2015. имати право да бирају снабдевача електричном енергијом на слободном тржишту. Допуна је припремљена и крајем године достављена Агенцији ради добијања сагласности.

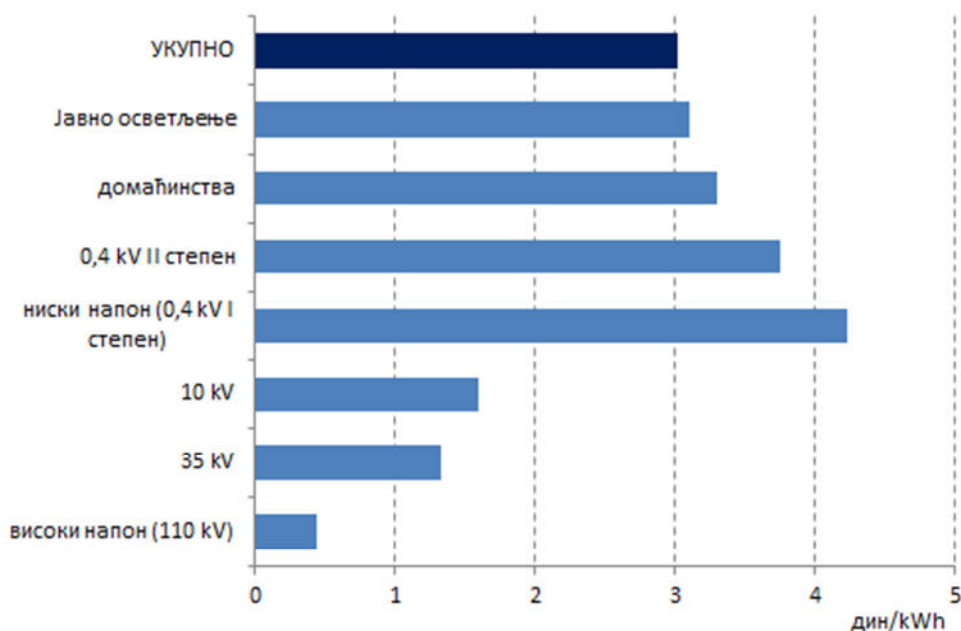
3.4.2 Регулација цене приступа систему за дистрибуцију електричне енергије

Дистрибутивна предузећа су први пут почела да примењују регулисане цене приступа дистрибутивном систему 1. марта 2010. године, након позитивног мишљења Агенције на предлог цена и сагласности Владе. Након тога, цене приступа дистрибутивним системима су кориговане 1. априла 2011. и 1. августа 2013. и оне још увек важе. Крајем 2013. године, Влада Републике Србије је донела Уредбу о начину и условима одређивања уједначених цена приступа дистрибутивном систему у условима отварања тржишта електричне енергије. Ова Уредба, ступила је на снагу 1.01.2014. године и примењивала се за све квалификоване купце односно купце који немају право на јавно снабдевање а који су прикључени на дистрибутивну мрежу. Уједначавањем цена коришћења дистрибутивне мреже, омогућено је купцима прикљученим на дистрибутивну мрежу да, у погледу цене приступа дистрибутивном систему, на целој територији Републике Србије под истим условима купују електричну енергију од снабдевача на слободном тржишту.

Табела 3-20: Кретање годишњег нивоа просечних одобрених цена дистрибутивног система – укупно Србија (без АПКМ)

Категорија потрошње	дин/kWh		
	Годишњи ниво одобрене цене		
	од 1.03.2010.	од 1.04.2011.	од 1.08.2013.
Средњи напон - укупно	1,171	1,385	1,557
Ниски напон (0,4 kV I степен)	2,710	3,189	3,525
Широка потрошња - укупно	2,113	2,432	3,268
- 0,4 kV II степен	2,381	2,721	3,747
- домаћинства	2,077	2,393	3,204
Јавно осветљење	1,614	1,895	3,063
Укупно ниски напон	2,196	2,537	3,303
УКУПНО	1,825	2,302	2,930

На слици 3-7 су приказане остварене просечне цене приступа систему за пренос и дистрибуцију електричне енергије (заједно) за Србију (без АПКМ) по категоријама купаца у 2014. години. Укупна просечна цена преноса и дистрибуције за све купце је била 3,01 дин/kWh.

Слика 3-7: Остварена просечна годишња цена приступа дистрибутивном систему у 2014.

Актуелне цене приступа дистрибутивном систему по привредним друштвима могу се видети на интернет страници Агенције (www.aers.rs).

У току 2014. године, Савет Агенције је донео одлуку о измени Методологије за одређивање цене приступа систему за дистрибуцију електричне енергије.

Након формирања ПД ЕПС Снабдевање, највећи део активности везаних за снабдевање и даље обављају оператори дистрибутивног система као додатне послове, по уговорима о услугама. Кадровско и информатичко ојачање ПД ЕПС Снабдевање би омогућило постепено преузимање ових послова. Предуго задржавање оваквог односа привредних друштава би знатно отежало послове Агенције везане за регулацију цена приступа дистрибутивним системима, па и јавног снабдевања у мери у којој су оне у недлежности Агенције, односно увид у трошкове који настају кроз овакве уговоре и оцену њихове оправданости.

3.4.3 Дистрибуирана количина електричне енергије

Дистрибуирана електрична енергија је готово у целини преузета из преносног система. Мала количина енергије се преузима од електрана прикључених на дистрибутивни систем. Та енергија је у 2014. години била 2,5 пута већа него у 2013, што је поред прикључења нових електрана на дистрибутивну мрежу и повољније хидрологије, последица и разграничења преносне и дистрибутивне мреже, па је целокупна годишња производња хидроелектрана „Овчар бања“ и „Међувршје“, за разлику од ранијих година, обухваћена производњом електрана прикључених на дистрибутивни систем.

Табела 3-21: Дистрибуиране количине електричне енергије у периоду 2005 – 2014.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
	GWh, %									
Дистрибуирано - Укупно преузето у дистрибутивни систем	28.556	29.030	29.355	29.942	29.970	30.453	30.604	30.256	30.069	29.345
Преузето из преносне мреже (без купаца на 110 kV)	28.449	28.977	29.315	29.902	30.392	30.558	29.922	30.183	29.965	29.078
Производња електрана прикључених на ДС	57	53	40	40	61	46	48	73	104	267
Укупно испоручено (без купаца на 110 kV)	24.331	24.596	24.772	25.271	25.106	25.496	25.857	25.677	25.586	25.130
Губици у дистрибутивном систему	4.225	4.434	4.583	4.671	4.864	4.957	4.747	4.579	4.486	4.215
Губици у дистрибутивном систему (као % укупно преузете енергије)	14,7	15,3	15,6	15,6	16,2	16,3	15,5	15,1	14,9	14,4

Остварени губици електричне енергије у дистрибутивном систему су изнад технички оправданих. Толики ниво губитака се само делом може оправдати неминовним техничким губицима због високог учешћа потрошње на ниском напону (чак дупло веће него у ЕУ). Високи губици су првенствено последица неовлашћеног прикључења на дистрибутивну мрежу и неовлашћеног преузимања (крађе) електричне енергије. Поред тога, губици су високи и због дугогодишњег недовољног улагања у дистрибутивну мрежу. Посебан проблем представља велико кашњење у замени дотрајалих мерних уређаја. Оператори дистрибутивних система су, у складу са плановима за смањење губитака, у 2014. наставили са активностима на смањењу губитака, првенствено појачаном контролом мерних места ради откривања крађе електричне енергије. Ове активности, али и нешто већа потрошња електричне енергије на средњем, а мања на ниском напону у односу на 2013, довеле су до смањења процента губитака који су у 2014. износили 14,4% од укупно преузете енергије, што је мање од губитака у 2013. када су износили 14,9%. Приликом давања сагласности на цене, као оправдани износ губитака у мрежи, не користе се остварене вредности, већ нижи проценти који су предвиђени плановима за смањење губитака.

3.5 Регулација цена за регулисано снабдевање електричном енергијом

Регулисана цена електричне енергије за крајње купце, у складу са Законом из 2004, први пут су примењене 01. јануара 2008, након позитивног мишљења Агенције о предлогу ЈП ЕПС и сагласности Владе Републике Србије.

Важећа регулисана цена електричне енергије за јавно снабдевање крајњих купаца, одобрена је 1. августа 2013. године и она није мењана током 2014. године. У 2014. години, Савет Агенције је донео одлуку о доношењу нове Методологије за одређивање цене електричне енергије за јавно снабдевање која је уважила промене које су се десиле на тржишту електричне енергије.

Актуелне регулисане цене електричне енергије за крајње купце се могу видети на интернет страници Агенције (www.aers.rs).

До 2013. године, сви крајњи купци су набављали електричну енергију по регулисаним ценама. Од почетка 2013. године купци који су прикључени на преносну мрежу, морали су електричну енергију да набављају по тржишним ценама. Од почетка 2014. године право на јавно снабдевање имају само домаћинства и мали купци електричне енергије, док остали крајњи купци електричну енергију набављају по тржишним ценама. Тржишна односно великопродајна цена, која се утврђује на основу кретања тзв. „fjucersa“ на околним берзама за наредну годину и која у себи не садржи трошкове преноса односно дистрибуције, просечно у 2014. години се кретала на Лајпцишкој берзи (EEX) од 39,06 €/MWh за базу енергију односно 49,52 €/MWh за вршну енергију док се та иста цена на Мађарској берзи (HUPX) кретала у распону 44,26 – 57,85 €/MWh. При томе, великопродајна цена за набавку електричне енергије, на основу које је одређена цена за јавно снабдевање приликом давања последње сагласности на цене, износила је 3,26 дин/kWh односно 28.85 €/MWh, рачунато по просечном курсу € за 2013. годину.

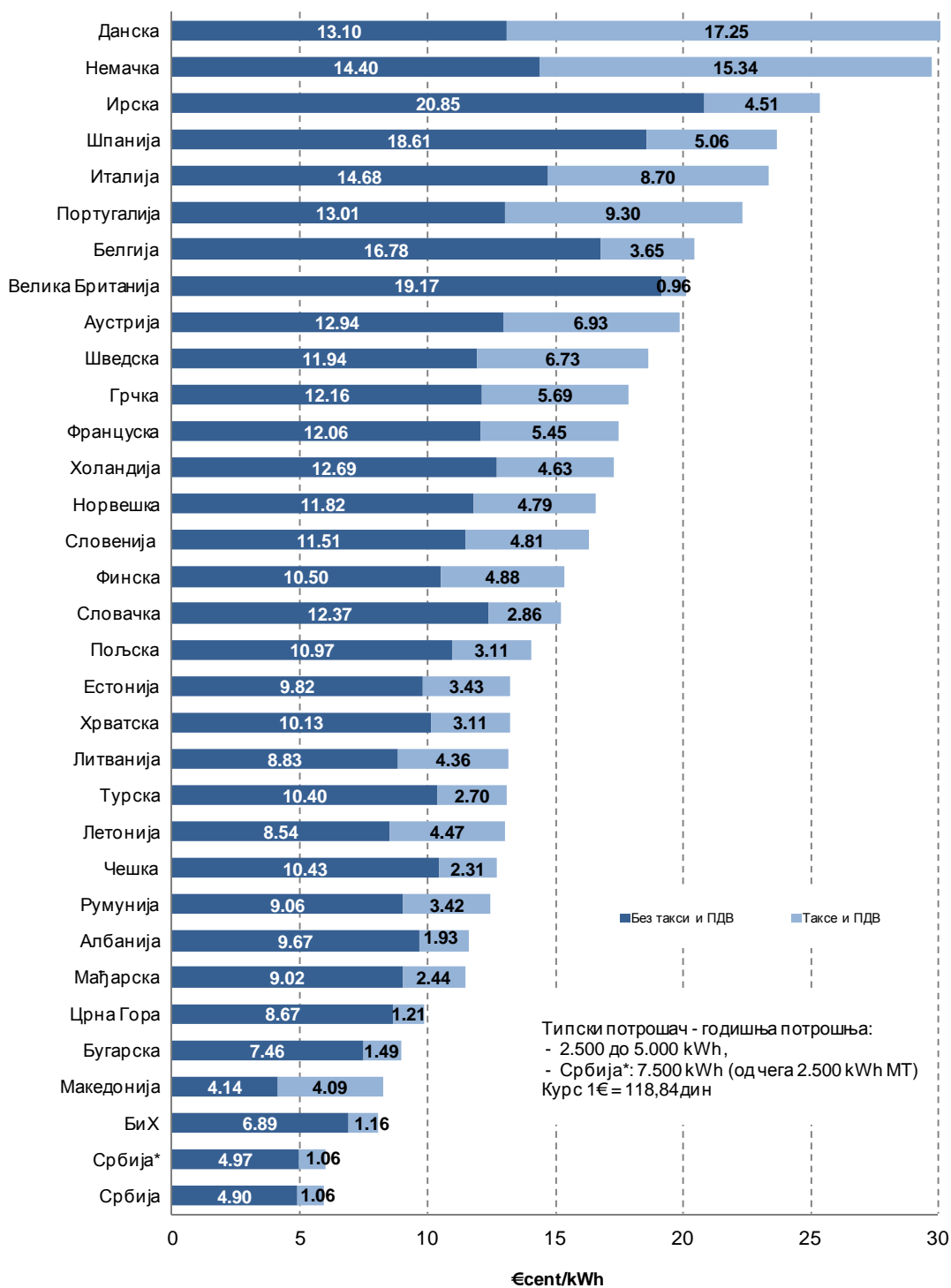
У табели 3-22 дато је кретање остварених просечних годишњих цена за купце који су имали право на јавно снабдевање, односно право да електричну енергију купују по регулисаним ценама. Висина и кретање исказаних просечних цена по годинама превасходно зависе од динамике и количина електричне енергије које су поједине категорије и групе купаца конзумирале током године и од датума примене одобрених цена.

Табела 3-22: Остварене просечне годишње регулисане цене за крајње купце

Категорија потрошње	Остварена просечна годишња цена			
	2011	2012	2013	2014
Високи напон (110kV)	4,060	4,296	4,280	-
35 kV	4,657	4,855	5,032	-
10 kV	5,217	5,402	5,649	-
Укупно високи и средњи напон	4,778	5,017	5,503	-
Ниски напон (0,4 kV I степен)	7,635	7,994	8,475	9,467
- 0,4 kV II степен	7,334	7,628	7,900	8,278
- домаћинства	5,355	5,598	5,792	6,144
Јавно осветљење	5,053	5,244	5,480	5,754
Укупно ниски напон	5,895	6,159	6,399	6,662
УКУПНО Јавно снабдевање	5,571	5,837	6,189	6,662

Садашњи ниво регулисаних цена електричне енергије не омогућава одрживи развој електроенергетског сектора, пошто са једне стране не обезбеђује неопходна средства за инвестиције постојећих енергетских предузећа, док са друге стране дестимулативно делује на друге инвеститоре и не подстиче енергетску ефикасност. Овако ниска цена електричне енергије не стимулише коришћење других видова енергије и енергената (далјински системи грејања, природни гас и др.), поготову када је у питању грејање просторија.

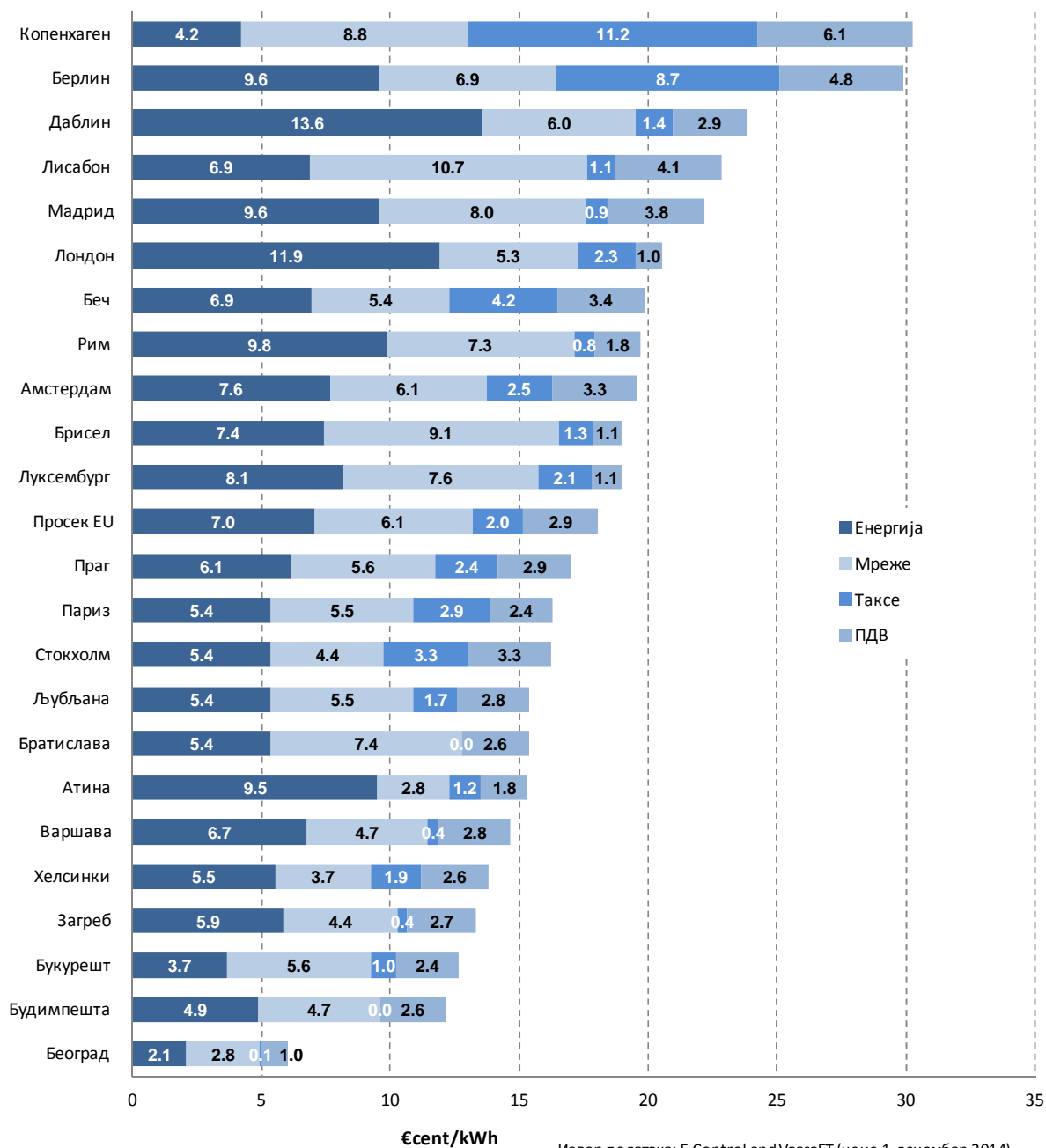
На сликама 3-8 и 3-11 је приказан упоредни преглед цена електричне енергије за референтне купце из категорија домаћинство и индустрија у Србији, земљама ЕУ и региона, у другом полугодшту 2014, обрачунате по методологији ЕУРОСТАТ-а. За Србију су дате две цене, једна која је усаглашена са методологијом ЕУРОСТАТ-а, а која се односи на референтног купца чија је просечна годишња потрошња електричне енергије између 2.500 и 5.000 kWh, примерена европским просецима и стандардима и друга где је цена обрачуната за референтног купца чија просечна годишња потрошња од 7.500 kWh је примеренија српским условима, јер боље одражава просечну цену за сва домаћинства. Обе исказане цене у Србији су биле најниже у овом периоду за обе категорије купаца, не само у односу на развијене европске државе, него и у односу на земље у региону.

Подаци: EUROSTAT, Агенција за енергетику

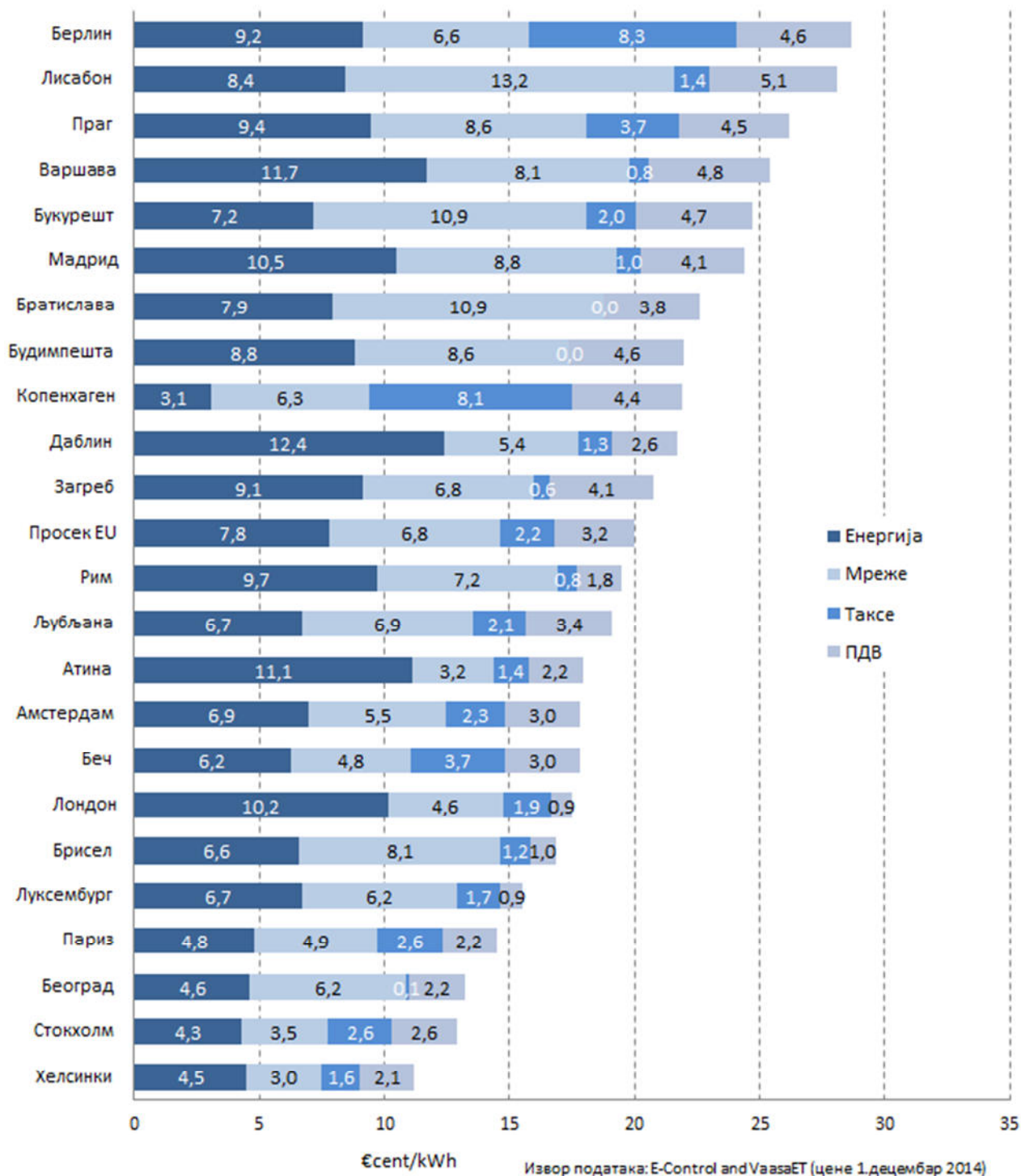
Слика 3-8: Цене електричне енергије за домаћинства – друга половина 2014.

На слици 3-9 је дата детаљнија структура продајне цене електричне енергије за домаћинства у појединим главним европским градовима у децембру 2014. године. Подаци показују да су у Србији најниже и цене саме енергије и цене приступа мрежама (преносној и дистрибутивној).

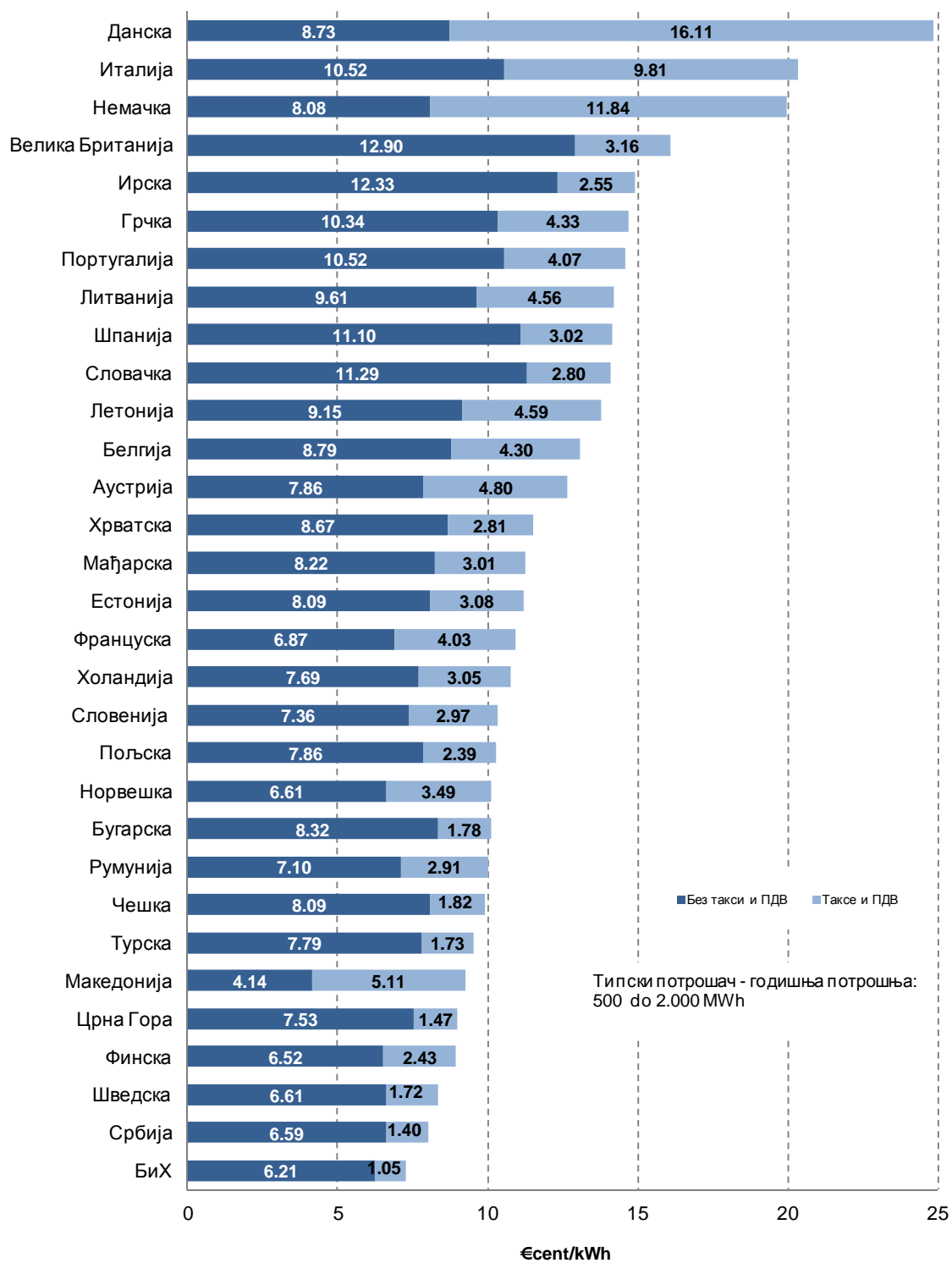

Слика 3-9: Структура продајне цене електричне енергије за домаћинства у појединим главним европским градовима у децембру 2014.

Ради бољег поређења цена електричне енергије за домаћинства, на слици 3-10 је дата структура продајне цене електричне енергије за домаћинства сведена на паритет куповне моћи, у појединим главним европским градовима у децембру 2014. године. На тај начин, узете су у обзир и разлике у стандарду које постоје између европских земаља. У овом случају, цене електричне енергије за домаћинства у Београду нису најниже у односу на цене у другим главним градовима у европским државама, с обзиром да је у Стокхолму и Хелсинкију однос између зарада и цене електричне енергије повољнији него што је то случај у Србији.

Слика 3-10: Структура продајне цене електричне енергије за домаћинства у појединим главним европским градовима у децембру 2014. сведена на паритет куповне моћи

Подаци: EUROSTAT

Слика 3-11: Цене електричне енергије за индустрију - друга половина 2014.

3.6 Тржиште електричне енергије

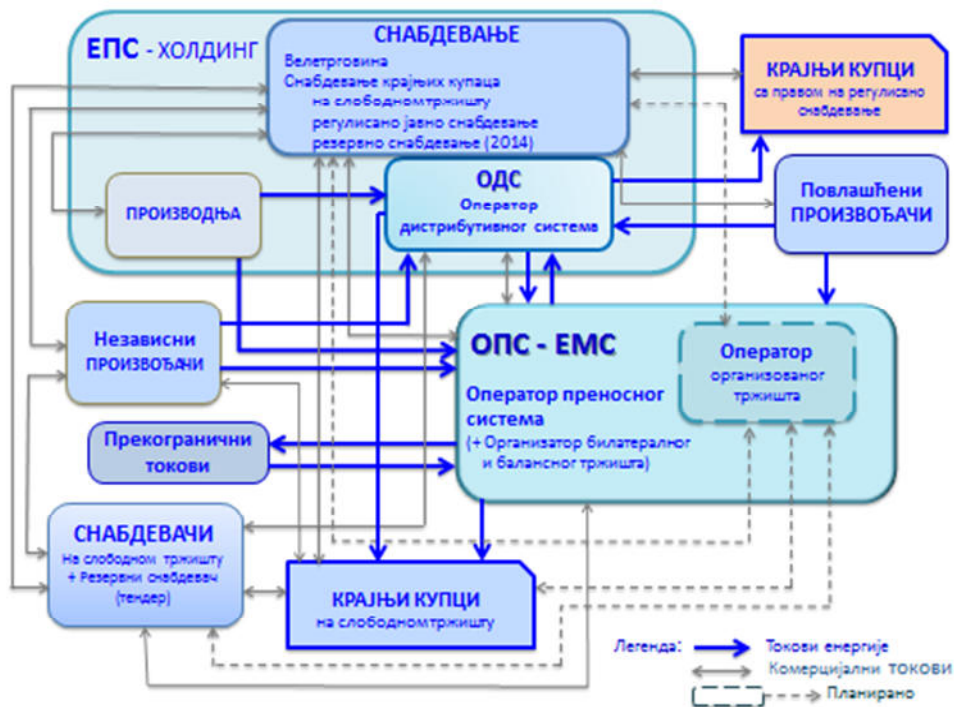
Тржиште електричне енергије у Србији се састоји из:

- 1) билатералног тржишта електричне енергије;
- 2) балансног тржишта електричне енергије и
- 3) организованог тржишта електричне енергије.

Учесници на тржишту електричне енергије су:

- произвођачи електричне енергије;
- снабдевачи електричном енергијом на слободном тржишту;
- јавни снабдевач електричном енергијом;
- резервни снабдевач електричном енергијом;
- крајњи купци;
- оператор преносног система у случају обезбеђивања системских услуга, балансирања система, обезбеђивања сигурног рада система и куповине електричне енергије за надокнаду губитака у преносном систему;
- оператор дистрибутивног система у случају куповине електричне енергије за надокнаду губитака у дистрибутивном систему и
- оператор тржишта.

Шема тржишта електричне енергије је приказана на слици 3-12.

Слика 3-12: Шема тржишта електричне енергије

3.6.1 Билатерално тржиште електричне енергије

На билатералном тржишту се одвијају куповина и продаја електричне енергије директно између учесника на тржишту, при чему су на велепродајном билатералном тржишту учесници трговали електричном енергијом по слободним ценама, док се на малопродајном билатералном тржишту снабдевање одвијало по слободним и регулисаним ценама, с обзиром да су у 2014. години сви купци осим домаћинстава и малих купаца морали електричну енергију да купују на слободном тржишту. Домаћинства и мали купци снабдевани су по регулисаним ценама од стране јавног снабдевача.

3.6.1.1 Великопродајно тржиште

Великопродајно тржиште електричне енергије је у 2014. години било базирано на трговини између снабдевача, с обзиром да значајни независни произвођачи не постоје. Активност снабдевача на слободном тржишту је најизраженија у домену прекограничне размене, углавном за потребе транзита кроз Србију, који је доминантан због централне географске позиције електроенергетског система у региону и 8 граница, као и за потребе увоза

за крајње купце и за потребе извоза. Током 2014, увоз електричне енергије за купце у Србији је био значајно већи од извоза, због нерасположивости дела производних капацитета, термоелектрана за које није могао да се обезбеди угаљ из површинских копова који су од маја месеца били поплављени.

У 2014. години, право на пријаву планова рада, на основу одговарајућег уговора потписаног са ЈП ЕМС, имало је 47 учесника на тржишту електричне енергије, од којих је 40 активно учествовало на тржишту Републике Србије. Прекограничном разменом бавило се 39 учесника, 7 снабдевањем крајњих купаца електричном енергијом на слободном тржишту, а један је био само купац електричне енергије на слободном тржишту.

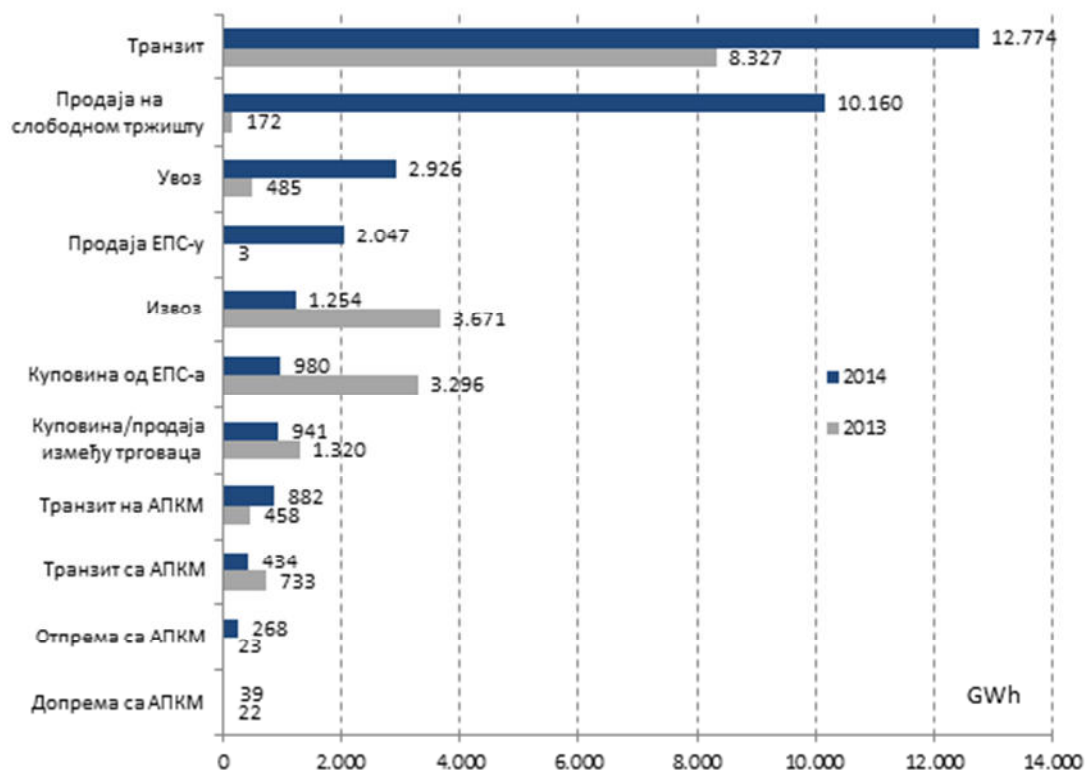
Табела 3-23: Број учесника на тржишту од 2008. до 2014.

Година	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Број учесника на тржишту	30	31	35	35	45	37	47

Током 2014. је повећан транзит електричне енергије (комерцијални подаци) у односу на остварен у 2013. Значајно је повећана куповина електричне енергије ЈП ЕПС на слободном тржишту од осталих снабдевача, током поменуте смањене производње у термоелектранама. Почетком године, од фебруара до маја месеца 2014. доминира извоз електричне енергије, захваљујући повољним временским приликама и повећаној производњи ЈП ЕПС, да би од маја 2014. године постао доминантан увоз електричне енергије.

ЈП ЕПС је био доминантан снабдевач купаца на слободном тржишту.

На слици 3-13 су приказане количине електричне енергије по активностима снабдевача у 2013. и 2014. години.

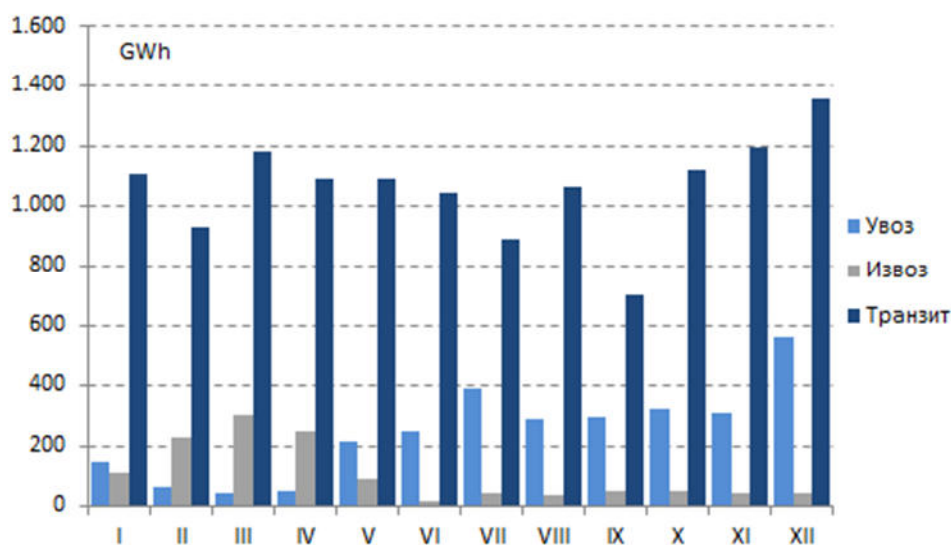

Слика 3-13: Количине електричне енергије по активностима снабдевача током 2013. и 2014.

Снабдевачи који су остварили највећи промет енергије по најинтензивнијим активностима су били:

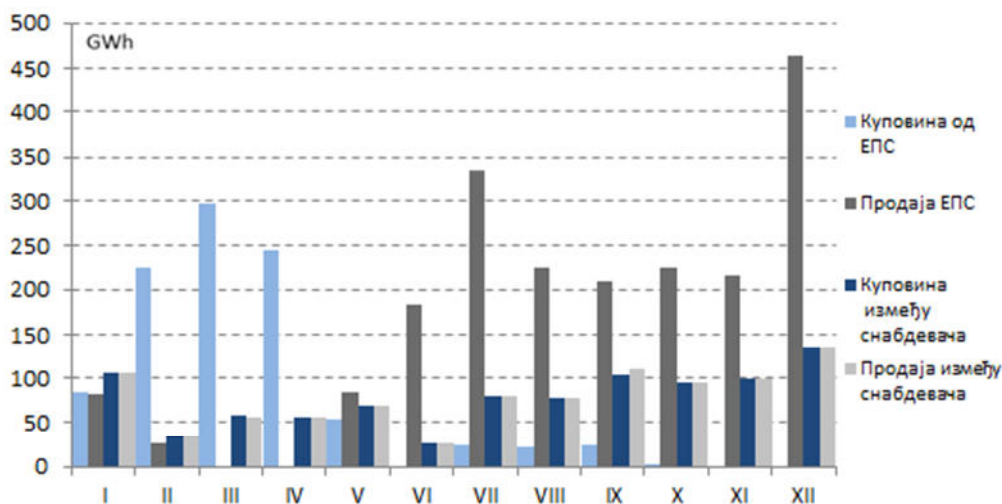
- **Транзит:** GEN-I d.o.o. Београд, EFT TRADE д.о.о. Београд, Danske commodities Serbia d.o.o. Београд, EZPADA д.о.о. Београд и MVM PARTNER SERBIA д.о.о., Београд;
- **Извоз:** ALPIQ ENERGIJA RS, д.о.о. Београд, EFT TRADE д.о.о. Београд, ПЛЦ ИНТЕРЕНЕРГО д.о.о. Београд, GEN-I д.о.о. Београд и MVM PARTNER SERBIA д.о.о., Београд,
- **Куповина од ЈП ЕПС:** EFT TRADE д.о.о. Београд, ALPIQ ENERGIJA RS, д.о.о. Београд, GEN-I д.о.о. Београд, ПЛЦ ИНТЕРЕНЕРГО д.о.о. Београд и Danske commodities Serbia д.о.о. Београд
- **Продаја ЈП ЕПС:** ПЕТРОЛ д.о.о. Београд, GEN-I д.о.о. Београд, EFT TRADE д.о.о. Београд, ALPIQ ENERGIJA RS, д.о.о. Београд и MVM PARTNER SERBIA д.о.о., Београд
- **Куповина/продаја између снабдевача:** ALPIQ ENERGIJA RS, д.о.о. Београд, ПЛЦ ИНТЕРЕНЕРГО д.о.о. Београд, ПЕТРОЛ д.о.о. Београд, EFT TRADE д.о.о. Београд, и "ENERGIA NATURALIS" ДОО, Београд.

Обим увоза, извоза и транзита који су снабдевачи остварили по месецима у 2014. је приказан на слици 3-14.

Слика 3-14: Увоз, извоз и транзит снабдевача у 2014.

На слици 3-15 је приказана куповина и продаја електричне енергије између снабдевача и од ЈП ЕПС. Продаја ЈП ЕПС снабдевачима (свим сем ЕПС Снабдевању) била је значајна до маја месеца, док је од маја месеца доминантна била велика куповина ЈП ЕПС од осталих снабдевача. Трговина између осталих снабдевача није показивала сезонску зависност.

Слика 3-15: Куповина/продаја између снабдевача, односно између снабдевача и ЕПС-а у 2014.

У табели 3-24 су приказани релевантни показатељи развијености и концентрације тржишта електричне енергије у Србији (без АПКМ) у 2014. години, као и процентуална промена остварених вредности ових показатеља у односу на њихове вредности остварене у 2013. За сваку од наведених активности снабдевача, приказани су:

- укупна количина електричне енергије;
- учешће електричне енергије којом је трговало три снабдевача са највећим обимом трговине у укупној количини електричне енергије којом се трговало, по свакој активности;
- вредност Herfindahl-Hirschman индекса (ННИ), која указује на ниво концентрације тржишта³ и
- оцена нивоа концентрације тржишта за појединачне активности⁴.

³ Herfindahl-Hirschman индекс се дефинише као збир квадрата учешћа појединих компанија на тржишту и што је вредност мања, то је развијенија конкуренција на тржишту.

⁴ За оцену концентрисаности тржишта се користе границе:
 ННИ < 1000 - неконцентрисано
 1001 < ННИ < 2000 - умерено концентрисано
 ННИ > 2001 - високо концентрисано тржиште

Табела 3-24: Ниво концентрације тржишта електричне енергије у Србији у 2014.

Активност снабдевача	Количина електричне енергије (GWh)		Учешће три снабдевача са највећим обимом трговине [%]		Херфиндал-Хиршманов индекс ННН		Ниво концентрисаности тржишта
	2014	2014/2013	2014	2014/2013	2014	2014/2013	
Трговина са ЈП ЕПС							
продаја ЕПС-у	2.047	51.075	51	-48,9	1053	-86,3	Умерено висок
куповина од ЕПС-а	980	-70	39	-27,7	767	-36,6	Низак
Трговина између снабдевача							
продаја	948	-17	40	-36,5	852	-57,7	Низак
куповина	941	-27,1	26	-51,9	620	-53,5	Низак
Увоз и извоз електричне енергије							
увоз	2.925	501,8	43	-6,52	893	-22,2	Низак
извоз	1.255	-65,8	29	-44,56	536	-55,4	Низак
Транзит							
транзит	12.774	53,4	41	-28,9	815	-31,7	

Од 39 активних снабдевача, 6 снабдевача се јавља међу три доминантна у свакој од активности. Ниво концентрисаности тржишта је опао у односу на прошлу годину у свим активностима снабдевача, па и у активностима ЈП ЕПС. Концентрисаност тржишта за енергију која је продата ЈП ЕПС-у смањена је чак 7 пута у односу на 2013. (ННН индекс је у 2014. смањен за 86,3%), што је последица енергетски нетипичне године за ЈП ЕПС који је ове године од других снабдевача купио веће количине електричне енергије због нерасположивости појединих сопствених производних капацитета и самим тим значајно утицао и на активности осталих снабдевача.

3.6.1.2 Малопродајно тржиште

3.6.1.2.1 Испоручене количине електричне енергије крајњим купцима

Крајњим купцима је у 2014. укупно продато и испоручено 27.664 GWh, што је за 4,3 % више од потрошње у 2005. години. У односу на 2013, потрошња крајњих купаца је мања за 1,2% што је последица смањења потрошње купаца чији су објекти прикључени на ниском напону. У табели 3-25 је приказана потрошња електричне енергије у Србији (без АПКМ) у периоду 2005-2014, укључујући и електричну енергију коју су произвођачи преузели за сопствене потребе.

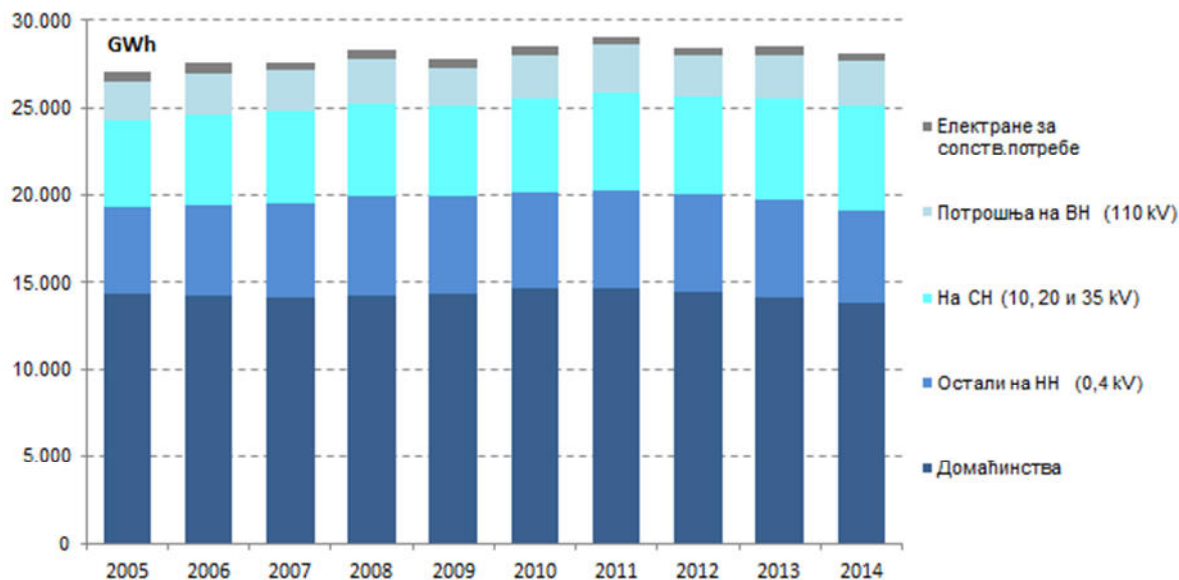
Табела 3-25: Структура потрошње електричне енергије у периоду 2005-2014.

Категорија потрошње	GWh										
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014/2013
Домаћинства	14.407	14.276	14.145	14.313	14.412	14.645	14.666	14.517	14.147	13.802	97,6
Остали на ниском напону (0,4 kV)	4.957	5.195	5.379	5.614	5.567	5.534	5.640	5.585	5.580	5.322	95,4
Укупно на ниском напону (0,4 kV)	19.364	19.471	19.524	19.927	19.979	20.179	20.305	20.102	19.727	19.124	96,9
Купци на средњем напону (10, 20 и 35 kV)	4.967	5.125	5.247	5.345	5.127	5.317	5.553	5.570	5.856	5.985	102,2
Купци на високом напону (110 kV)	2.183	2.337	2.430	2.570	2.216	2.555	2.751	2.312	2.415	2.555	105,8
Испоручено крајњим купцима	26.514	26.933	27.201	27.842	27.322	28.051	28.609	27.984	27.998	27.664	98,8
Испоручено ТЕ и ХЕ за сопствене потребе	521	662	447	431	492	436	476	473	503	401	79,7
Укупна потрошња	27.035	27.595	27.648	28.273	27.814	28.487	29.085	28.457	28.501	28.065	98,5

Значајан пад потрошње у односу на 2013. од 2,4% је био код домаћинстава и 4,6% код осталих купаца чији су објекти прикључени на ниском напону, што је последица више просечне температуре током зимских месеци и нешто нижих температура, са више кишних дана током летњих месеци, али и великог броја прекида у

снабдевању купаца због елементарних непогода – поплава и ледених киша које су у неколико наврата задесиле поједине регионе у Србији. Агенција ће у наредном периоду наставити да прати потрошњу домаћинства током зиме и анализирати потребу за увођењем додатних мера, како би се ефикасније дестимулисала нерационална потрошња електричне енергије за грејање. Произвођачи су за сопствене потребе преузели преко 20% електричне енергије мање него у претходној години. Разлог томе је смањени рад термоелектрана услед недостатка угља.

Код купаца на високом и средњем напону је остварен раст потрошње од 2,2% и 5,8%.

Слика 3-16: Структура потрошње електричне енергије у Србији у периоду 2005-2014. (без АПКМ)

Укупан број мерних места испоруке купцима у Србији, без АПКМ (не рачунајући мерна места за објекте Железница Србије), крајем 2014. је био 3.605.448 и у односу на 2013. годину, тај број је повећан за 0,7%.

Табела 3-26: Број мерних места у 2013 и 2014.

Категорија потрошње	2013	2014	2014/2013
Домаћинства	3.184.522	3.208.909	100,8
Остали на ниском напону (0,4 kV)	391.712	392.143	100,1
Купци на средњем напону (10, 20 и 35 kV)	4.316	4.348	100,7
Купци на високом напону напону (110 kV)	48	48	100,0
Укупан број мерних места	3.580.579	3.605.448	100,7

3.6.1.2.2 Продаја електричне енергије на слободном тржишту

Од почетка 2013. сви крајњи купци чији су објекти прикључени на систем за пренос електричне енергије морали су да купују електричну енергију на слободном малопродајном тржишту, тако да је у тој години купцима на слободном тржишту испоручено 2.238 GWh електричне енергије, што је износило 8% укупне потрошње крајњих купаца. Од 72 предузећа која су крајем 2013. била лиценцирана да обављају делатност снабдевања електричном енергијом, на слободном малопродајном тржишту су била активна само два, при чему је традиционални снабдевач, ЈП ЕПС преко привредног друштва ЕПС Снабдевање, остао доминантан снабдевач са преко 92% удела у продатој електричној енергији на слободном тржишту.

Од почетка 2014. сви крајњи купци који нису домаћинства или нису припадали групи малих купаца, су морали да купују електричну енергију на слободном малопродајном тржишту. На слободном тржишту испоручено је 10.156 GWh електричне енергије, што је износило 36,7% укупне потрошње крајњих купаца у 2014. Купцима на слободном тржишту, електрична енергија је испоручивана на преко 45.000 мерних места. Од 86 предузећа која су крајем 2014. била лиценцирана да обављају делатност снабдевања електричном енергијом, на слободном малопродајном тржишту је било активно само седам. Доминантан снабдевач на слободном тржишту је остао ЈП ЕПС са уделом од 96% продате електричне енергије, пошто су сви остали снабдевачи својим купцима продали око 373,5 GWh електричне енергије. Просечна цена која је остварена у 2014. години за ову категорију купаца износи 6,83 дин/kWh (без ПДВ).

Поред крајњих купаца, на слободном тржишту је морала бити обезбеђена и електрична енергија за покривање губитака у преносној и дистрибутивној мрежи, као и електрична енергија за потребе производње у

хидроелектранама и термоелектранама ЈП ЕПС. За ове потребе било је потребно 5.517 GWh електричне енергије.

3.6.2 Балансно тржиште електричне енергије

ЈП ЕМС је, као оператор преносног система, одговоран за балансирање система и обезбеђење системских услуга у електроенергетском систему у Републици Србији. У складу са Правилима о раду тржишта електричне енергије којима је уведен концепт балансне одговорности на тржишту електричне енергије у Србији, купци који су изгубили право на јавно снабдевање за сва места примопредаје морали су да регулишу своју балансну одговорност. Они су је по правилу преносили на снабдевача, осим што је један купац током 2014. године одлучио да сам буде балансно одговорна страна. Закључно са 31.12.2014. укупно 44 учесника на тржишту електричне енергије потписало је Уговор о балансној одговорности са ЈП ЕМС чиме су постали балансно одговорне стране.

У складу са Законом о енергетици, ЈП ЕМС је у 2014. био у обавези да за потребе покривања губитака у преносној мрежи, потребе снабдевања пословних објеката и сопствене потрошње купи електричну енергију по тржишним условима. Кроз поступак јавних набавки, ЈП ЕМС је купио потребну електричну енергију од ЈП ЕПС.

Од 01.01.2013. је успостављено балансно тржиште електричне енергије у Републици Србији, усклађено са Законом о енергетици и Правилима о раду тржишта електричне енергије. Током 2014, на основу нових Правила о раду преносног система, ЈП ЕМС је припремио предлог измена и допуна Правила о раду тржишта електричне енергије, на које је Савет Агенције дао сагласност. Овим изменама је ближе одређена балансна одговорност учесника на тржишту електричне енергије, унапређена је методологија за прорачун накнаде за одступање баланских група, утврђена је нова методологија за прорачун прихватљивог одступања балансне групе, начин финансијског обрачуна, а уведена је и могућност коришћења заједничке резерве унутар регулационог блока током обрачунског периода.

За потребе одржавања баланса између укупне производње, потрошње и пријављених блокова размена електричне енергије унутар своје регулационе области, у складу са Уговором о учешћу у балансном механизму потписаним са ЈП ЕПС, ЈП ЕМС је као оператор преносног система, ангажовао балансне ентитете секундарне и терцијарне регулације. Терцијарна регулација је активирана према редоследу ангажовања баланских ентитета који је оператору преносног система достављао ЈП ЕПС. Хаваријска размена се одвијала сагласно уговорима које је ЈП ЕМС склопио са суседним операторима преносних система. Укупна ангажована балансна енергија у 2014. је износила 774 GWh, за коју је укупна пондерисана цена поравнања износила 35,03 €/MWh, односно узимајући у обзир смер ангажовања баланских ентитета, износила је 54,67 €/MWh за смер ангажовања навише и 19,44 €/MWh за смер ангажовања наниже.

3.6.3 Организовано тржиште електричне енергије

Према Закону о енергетици, организовање и администрирање организованог тржишта електричне енергије и његово повезивање са организованим тржиштима електричне енергије других земаља, обавља оператор тржишта. Организацију и рад оператора тржишта, услове и начин пословања учесника на организованом тржишту електричне енергије и друге услове којима се обезбеђује функционисање тржишта електричне енергије у складу са законом, ближе уређује Влада Републике Србије. ЈП ЕМС као енергетски субјект који има лиценцу за обављање енергетске делатности организовања тржишта електричне енергије наставља припрему за почетак рада овог тржишта, који се очекује у 2015. години.

3.6.4 Заједничке активности на развоју регионалног тржишта

Низ активности које су значајне за цео регион, одвија се у оквиру ЕнЗ, уз активно учешће представника Агенције. По сегментима, најзначајније су:

Велепродајно тржиште

У оквиру Енергетског одбора ЕнЗ, у 2014. је покренута дискусија у вези регулаторних подстицаја које промовишу инвестиције у преносну мрежу. Такође, ECRB је извршио процену регулаторне независности и уочене су препреке за остваривање независности.

Током 2014. ECRB је израдио препоруку о третману интерконектора и тачака интерконекције између Уговорних страна ЕнЗ и држава чланица ЕУ уз примену мрежних правила Трећег пакета, проширио је већ успостављену сарадњу са Агенцијом за сарадњу енергетских регулатора (ACER) и са Саветом европских енергетских регулатора (CEER), а успостављају се и заједничке активности са Групом медитеранских регулатора (MedReg).

Наставља се праћење остварења Регионалног акционог плана за отварање велепродајног тржишта електричне енергије у југоисточној Европи. Ова активност има за циљ постизање европског циљног модела за електричну енергију, везано за дугорочне (годишње и месечне) и краткорочне (дан унапред и унутардневне) алокације прекограничних преносних капацитета и балансирање.

Током 2014. ECRB је допринео успостављању хармонизације регулаторног оквира за електричну енергију вршећи бројне анализе и доносећи препоруке: препорука за доношење аукционих правила за Канцеларију за

координисане аукције у југоисточној Европи, израда кварталних извештаја о развоју осмог региона⁵ у виду анекса кварталног извештаја о регионалним иницијативама за електричну енергију ACER, развој смерница за надзор тржишта и сет индикатора за надзор прорачуна и алокације расположивих прекограничних капацитета, анализа мрежних правила и смерница Трећег пакета у сектору електричне енергије у оквиру јавних расправа која је о нацртима тих докумената организовао ACER.

У циљу повећања транспарентности тржишта електричне енергије у региону југоисточне Европе, оператори преносног система су током 2014. користили интернет платформу ENTSO-E за транспареност (EMFIP).

Пројекат оснивања Канцеларије за координисане алокације у југоисточној Европи, са циљем да хармонизује правила за алокацију и номинацију права за коришћење прекограничних преносних капацитета на дугорочном и краткорочном нивоу у осмом региону, се одвијао у фазама почев од 2008. године. Канцеларија је основана у априлу 2014. у Подгорици и окупља осниваче - операторе преносног система из БиХ (НОС БиХ), Хрватске (НОПС), Црне Горе (ЦГЕС), Косова* (КОСТТ), Албаније (ОСТ), Грчке (ИПТО) и Турске (ТЕИАС). Канцеларија обухвата алокације прекограничних капацитета на седам граница. Оснивањем канцеларије, учесници на тржишту електричне енергије су добили једно место за контакт и куповину права на коришћење прекограничних капацитета уз јединствена и хармонизована правила за алокацију у региону југоисточне Европе, у складу са уредбом Европске комисије и Трећим пакетом. Канцеларија за координисане аукције је у новембру 2014. одржала прве годишње аукције, а у децембру 2014. су одржане прве месечне аукције на граници Хрватска-БиХ и БиХ-Црна Гора. Остали оператори преносног система који су акционари Канцеларије још не учествују у алокацијама због разних проблема међу којима су нерешено питање пореза, технички проблеми, недостатак сагласности регулаторног тела на правила за алокацију итд. Оператор преносног система Србије ЈП ЕМС није учествовао у формирању Канцеларије, али је током 2014. доставио Секретаријату ЕнЗ план активности на који начин планира да испуни захтеве Трећег пакета везано за координисано управљање загушењима.

Тржиште балансне енергије

ECRB је током 2014. завршио анализу постојећих баланских механизма у осмом региону која је објављена у интерном извештају. Настављена је заједничка активност ECRB са Секретаријатом ЕнЗ око регионалне балансне иницијативе која се, након дискусије пројектног задатка, током 2014. огледала у заједничким састанцима Секретаријата ЕнЗ са операторима преносног система и операторима тржишта у региону југоисточне Европе са циљем да се у светлу нацрта мрежних правила за балансирање реализује заједничка расподела балансне резерве на нивоу два контролна блока у осмом региону. Тако су у јануару 2014. три оператора преносног система контролног блока СХБ (Словенија, Хрватска, БиХ) закључила уговор о заједничкој набавци балансне резерве. Ова сарадња има за циљ смањење укупних количина набављеног балансног капацитета. Преговори између оператора преносних система у оквиру контролног блока СММ (Србија, Црна Гора, Македонија) везано за заједничку набавку и расподелу балансне резерве су настављени током 2014.

Надгледање тржишта

ECRB је 2014. одобрио документ Смерница за регулаторно надгледање тржишта у југоисточној Европи. У смерницама су детаљно описани индикатори на основу којих се оцењује да ли тржиште функционише у складу са донетим правилима и на принципима транспарентности и недискриминације. Ове смернице садрже препоруке регулаторима у региону за сакупљање неопходних сетова података за надгледање прекограничних параметара у осмом региону, с тим да се у следећој фази могу проширити и на друге параметре за надгледање тржишта, у складу са постигнутим степеном отворености и развијености тржишта и доступношћу података. Примена ових смерница има за циљ успостављање хармонизованог приступа у обављању регулаторних задатака и увођење могућности за регионално надгледање тржишта и оне нису правно обавезујуће.

Чланови Радне групе за електричну енергију ECRB, су у 2014. наставили пробни рад на активностима надзора тржишта електричне енергије коришћењем софтвера за интернет платформу SEEMMS. Циљ овог пробног рада је упознавање корисника софтвера са његовим функцијама, као и са могућностима опција извештавања и детекције одступања индикатора. ECRB је одложио одлуку везано за именовање ентитета који ће надzirати регионално тржиште, имати функцију администратора и управљати софтвером за надзор тржишта.

У октобру 2014. је одржана заједничка радионица ECRB и ACER о надзору тржишта за гас и електричну енергију у оквиру које је ACER представио свој пројекат за надзор тржишта.

3.7 Праћење и регулација квалитета испоруке и снабдевања

У складу са обавезама утврђеним Законом, Савет Агенције је у 2013. години донео Правила о праћењу техничких и комерцијалних показатеља и регулисању квалитета испоруке и снабдевања електричном енергијом и природним гасом (Правила о квалитету). Правила о квалитету су донета на основу петогодишњег искуства у прикупљању података и праћењу показатеља квалитета испоруке и снабдевања електричном енергијом, као и међународне праксе у надзору квалитета услуга које пружају енергетски субјекти. Правила су

⁵ Један од 8 европских региона у оквиру којих се развијају регионална тржишта електричне енергије, која се интегрису у тржиште ЕУ. Чине га: Албанија, Босна и Херцеговина, Србија, Црна Гора, Косово*, Македонија, Словенија, Хрватска, Мађарска, Румунија, Бугарска, Грчка и Италија са будућим изграђеним подводним каблом

успостављена у циљу хармонизације начина евидентирања података и прорачуна показатеља квалитета, како би се омогућило формирање базе комплетних, поузданих и упоредивих података о показатељима за потребе њиховог поређења и регулације. Прикупљени подаци и израчунати показатељи ће омогућити да се у наредним фазама пропишу захтеване вредности показатеља и начин оцењивања достигнутог квалитета, а после тога и начин поступања у случају одступања од захтеваних вредности показатеља, у зависности од степена одступања.

У области електричне енергије је прикупљање података о квалитету испоруке и снабдевања почело пре шест година када су дефинисани врста, обим и формат података о техничким и комерцијалним аспектима квалитета које енергетски субјекти морају да прикупљају, као и рокови за достављање података Агенцији, на основу којих су прорачунавани показатељи техничких и комерцијалних аспеката квалитета у испоруци и снабдевању електричном енергијом. Полазећи од захтева Агенције, већина дистрибутивних предузећа је у протеклом периоду значајно унапредила праксу и инфраструктуру неопходну за евидентирања података, прорачуна показатеља и извештавања о квалитету, нарочито у области евидентирања непрекидности испоруке.

3.7.1 Непрекидност испоруке електричне енергије

Непрекидност испоруке електричне енергије, која се карактерише бројем и трајањем прекида испоруке електричне енергије, редовно се прати од стране енергетских субјеката за пренос и дистрибуцију електричне енергије који достављају Агенцији месечне извештаје за све непланиране и планиране прекиде у преносној и дистрибутивној мрежи који су трајали дуже од 3 минута. Прорачунати су годишњи показатељи непрекидности испоруке у преносној и дистрибутивној мрежи, за непланиране и планиране прекиде у периоду 2009. до 2014. године.

3.7.1.1 Показатељи квалитета испоруке са преносне мреже

Показатељи непрекидности испоруке у преносној мрежи, који се прате и прорачунавају, су:

- испала снага [MW] – укупна испала снага на свим мерним местима која су остала без напајања услед прекида;
- ENS [MWh] – укупна неиспоручена електрична енергија, која представља укупну неиспоручену електричну енергију за време свих прекида;
- ENS [%] – удео неиспоручене електричне енергије у укупно испорученој електричној енергији;
- AIT [min] – просечно трајање прекида напајања у минутима, које представља количник неиспоручене електричне енергије и средње снаге.

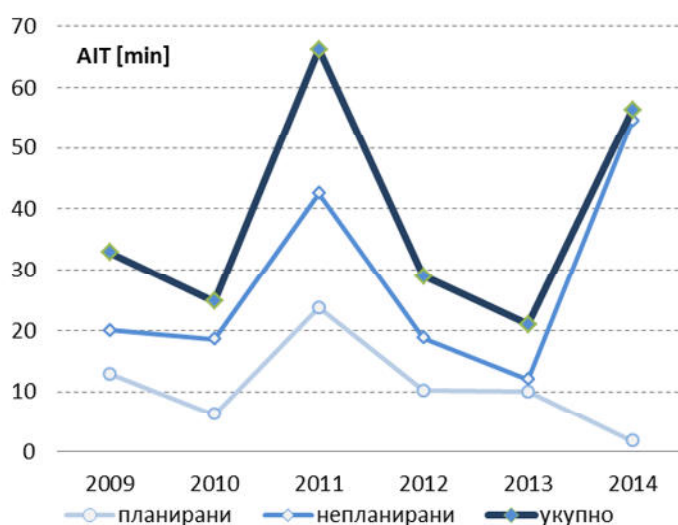
Овако прорачунати показатељи непрекидности испоруке у преносној мрежи за период 2009 – 2014. су приказани у табели 3-27.

Табела 3-27: Показатељи непрекидности испоруке у преносној мрежи за период 2009 - 2014.

Прекиди	Испала снага	ENS	ENS
	MW	MWh	%
2009			
Планирани	189	984	0,002
Непланирани	3.589	1.525	0,004
Укупно	3.778	2.509	0,006
2010			
Планирани	131	473	0,001
Непланирани	2.790	1.418	0,004
Укупно	2.921	1.891	0,005
2011			
Планирани	392	1.875	0,005
Непланирани	3.212	3.364	0,008
Укупно	3.604	5.239	0,013
2012			
Планирани	129	757	0,002
Непланирани	2.390	1.395	0,004
Укупно	2.519	2.152	0,005
2013			
Планирани	161	618	0,002
Непланирани	1770	747	0,002
Укупно	1931	1365	0,004
2014			
Планирани	115	110	0,0003
Непланирани	1905	3496	0,0104
Укупно	2020	3605	0,0107

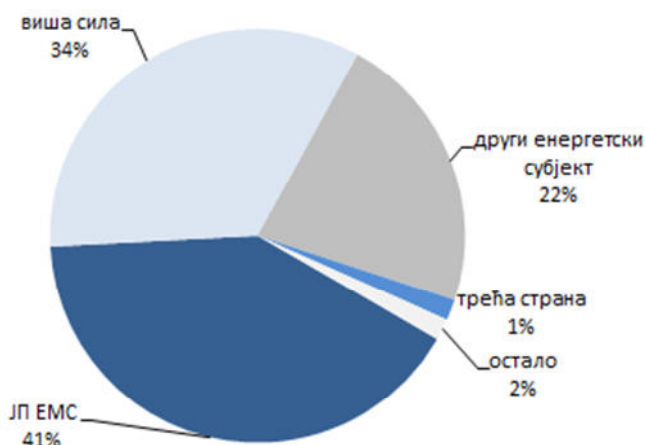
На основу података у табели, уочава се значајно повећање испале снаге и неиспоручене електричне енергије услед непланираних прекида, као резултат екстремних временских непогода, пре свега ледених киша које су у 2014. нанеле велику штету преносном и дистрибутивним системима.

Вредности најчешће коришћеног показатеља непрекидности у преносној мрежи АИТ, одвојено за планиране и непланиране прекиде, као и укупно, приказане су на слици 3-17.

Слика 3-17: Просечно трајање прекида напајања

Дошло је до великог повећања просечног времена трајања непланираног прекида, које је износило 54,6 минута што је уједно и највиша вредност остварена у последњих шест година. Просечно трајање планираног прекида је знатно смањено у односу на претходне године и износило је 1,72 минута. На вредности показатеља за непланиране прекиде највећи утицај је имала виша сила, односно временске непогоде. Смањење учешћа прекида непознатог порекла указује на унапређење идентификације узрока прекида. На слици 3-18 су приказани сви узроци непланираних прекида и њихово учешће у неиспорученој енергији услед непланираних прекида у 2014.

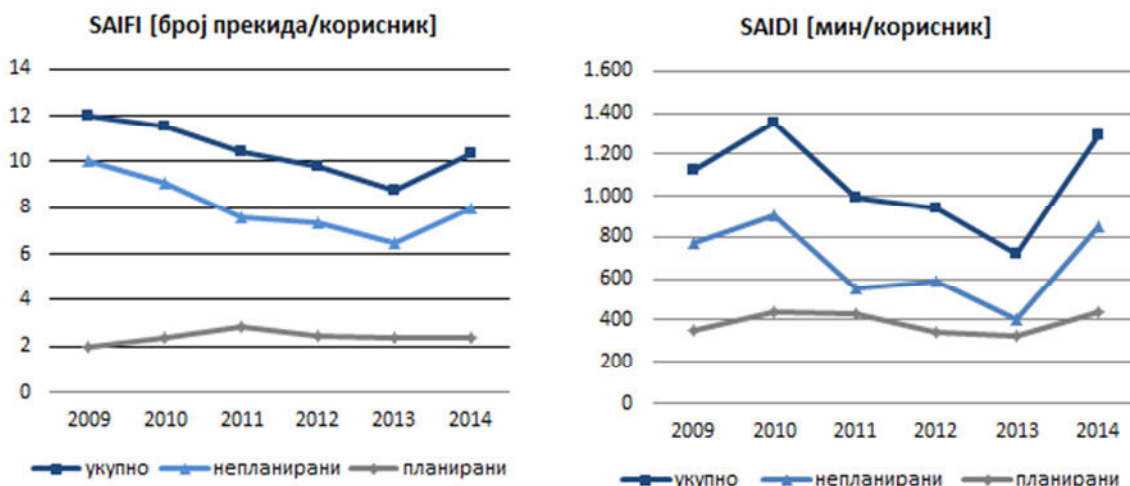
Слика 3-18: Узроци непланираних прекида и њихово учешће у неиспорученој енергији услед непланираних прекида у 2014.

3.7.1.2 Показатељи квалитета у дистрибутивној мрежи

Непрекидност испоруке у дистрибутивној мрежи се оцењује на основу показатеља:

- SAIFI [број прекида/корисник] – просечна учестаност прекида напајања по кориснику, која се рачуна као количник кумулативног броја прекида напајања корисника и укупног броја корисника и
- SAIDI [мин/корисник] – просечно трајање прекида напајања у минутима по кориснику, које се рачуна као количник кумулативног трајања прекида напајања корисника и укупног броја корисника.

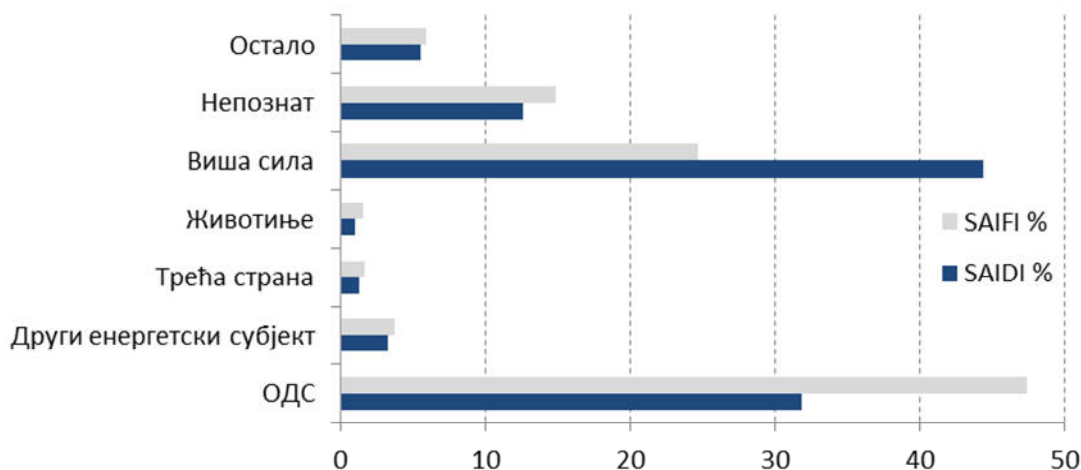
Овако прорачунати показатељи непрекидности испоруке у дистрибутивној мрежи за период 2009- 2014. одвојено за планиране и непланиране прекиде, као и укупно, приказани су на слици 3-19:

Слика 3-19: SAIFI и SAIDI за период 2009 - 2014.

Код показатеља непрекидности за непланиране прекиде у дистрибутивној мрежи је у 2014. на нивоу Србије дошло до значајног погоршања. Просечна учестаност непланираних прекида је повећана за 2 прекида по кориснику, док је просечно трајање непланираног прекида повећано за скоро 400 минута по кориснику, што представља знатно погоршање у односу на претходну годину. Ово ипак не указује на смањење активности дистрибутивних предузећа, него је резултат изразито неповољних метеоролошких прилика. Међутим, и када се елиминишу прекиди које су изазвале временске непогоде, вредности показатеља су и даље значајно више од вредности у земљама Европске уније⁶, тако да су даље мере у правцу смањења броја и трајања прекида нападања неопходне. Просечна учестаност и трајање планираних прекида се задржала на истом, такође високом нивоу у односу на међународну праксу.

Разлози за појаву непланираних прекида и њихов удео у укупном броју и трајању прекида приказани су на слици 3-20.

Слика 3-20: Учешће узрока непланираних прекида у SAIFI и SAIDI за 2014. годину

Учешће појединих узрока прекида у броју и трајању непланираних прекида значајно је промењено у односу на претходну годину. Удео више силе значајно је повећан, с обзиром да су услед поплава које су Србију задесиле у мају вредности показатеља значајно порасле. Однос осталих узрока у учешћу у коефицијентима је углавном непромењен, али треба нагласити да се удео узрока непознато и остало преполовио у односу на претходну годину. Бољом идентификацијом узрока прекида, могле би се предузети адекватне мере за отклањање узрока ових прекида и смањење њиховог броја и трајања.

⁶ CEER Benchmarking Report 5.1 on the Quality of Electricity Supply, 2014

3.7.2 Квалитет електричне енергије

Квалитет електричне енергије је други аспект техничког квалитета, уз непрекидност испоруке, који су оператори система у обавези да прате према Правилима о квалитету. Правилима је дефинисано да оператори система морају да евидентирају сметње у раду услед којих напон и фреквенција излазе изван граница које су прописане Уредбом о условима испоруке и снабдевања и Правилама о раду преносног односно дистрибутивног система. У досадашњој пракси, оператори система нису достављали Агенцији на увид извештаје о лошим напонским приликама у мрежи, осим са аспекта жалби корисника које се прате у оквиру комерцијалног квалитета.

3.7.3 Комерцијални квалитет

Правила о праћењу квалитета која је донела Агенција дефинишу податке које оператори система, односно снабдевачи морају да евидентирају како би се омогућило праћење комерцијалног квалитета, односно праћење извршавања прописаних обавеза у односу енергетског субјекта према купцима, односно корисницима услуга.

На основу ранијих захтева Агенције, субјекти су редовно достављали Агенцији извештаје о комерцијалним аспектима квалитета, што је у претходне три године омогућило да се добију вредности појединих показатеља комерцијалног квалитета на националном нивоу. Упркос значајном ангажману дистрибутивних предузећа у овој области, регистровање података о комерцијалном квалитету још увек није достигло очекивани ниво поузданости и тачности, који би омогућио релевантну анализу показатеља у националним и међународним оквирима.

У 2014. години, за потребе праћења комерцијалног квалитета, привредна друштва за дистрибуцију електричне енергије су редовно достављала Агенцији за енергетику кварталне извештаје, као и коначан годишњи извештај, са подацима у обиму и формату дефинисаним од стране Агенције.

Прикупљени подаци су за потребе анализе груписани у четири основне категорије којима се може описати комерцијални квалитет, а које су од највећег значаја за купце:

- 1) прикључење, обустава и искључење;
- 2) мерење и обрачун;
- 3) отклањање техничких сметњи у испоруци и
- 4) корисничке услуге.

Приказани подаци, нарочито о просечним временима извршавања појединих обавеза су индикативног карактера, с обзиром да су израчунати на основу расположивог скупа података који је некомплетан, пошто поједини енергетски субјекти још увек не достављају релевантне податке.

3.7.3.1 Прикључење, обустава и искључење

Подаци које су оператори система регистровали о захтевима за прикључење на систем обједињени су и приказани, по напонским нивоима, у табели 3-28.

Табела 3-28: Захтеви за прикључење по напонским нивоима

Захтеви за прикључење		СН	НН	Укупно	
Број	поднетих захтева	235	38.125	38.360	
	решених захтева	којима се одобрава прикључење	174	28.289	28.463
		којима се одбија прикључење	4	88	92
		који су решени на други начин	20	8.525	8.545
		Укупно	198	36.902	37.100
	у року од 30 дана	148	24.581	24.729	
%	решених захтева у односу на број поднетих	84	97	97	
	захтева којима се одобрава прикључење у односу на број решених	88	77	77	
	решених захтева у року од 30 дана	65	64	64	
Просечно време	потребно за одлучивање по захтеву изражено у данима	20	29	25	

У односу на претходну годину, број поднетих захтева за прикључење, као и број решења којима се одобрава прикључење је нешто већи, као и број одбијених захтева.

Просечно време потребно за одлучивање по захтеву је повећано је за око 5 дана у односу на 2013.

Табела 3-29: Прикључење објеката по напонским нивоима

Прикључење		СН	НН	Укупно
Број	прикључених објеката	117	37.819	37.936
	прикључених објеката у року од 15 дана	60	25.046	25.106
%	прикључених објеката у року од 15 дана	29	90	90
Просечно трајање у данима	потребно за прикључење од дана испуњења свих услова	8	5	7

Показатељи који описују прикључење објеката (табела 3-29) су побољшани у односу на 2013. годину, укључујући просечно време потребно за прикључење од дана испуњења услова које износи 7 дана, 4 дана мање него у претходној години.

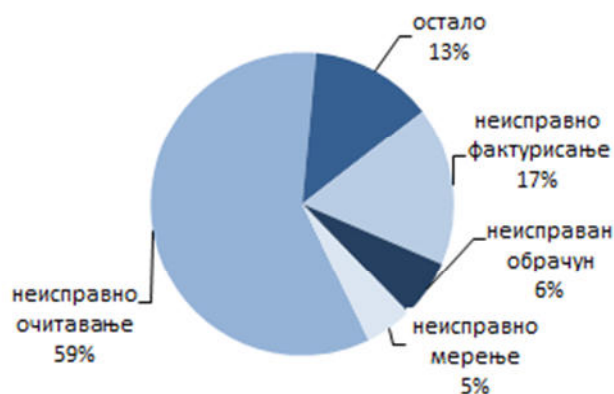
У 2014. години је пријављено 203.101 обустава по захтеву снабдевача, због неизмиривања обавеза за испоручену електричну енергију у прописаном року, што је 30% мање него у 2013. Просечно време поновног прикључења након престанка разлога за обуставу/искључење, односно након неосноване обуставе/искључења је зависно од ПД за дистрибуцију електричне енергије, између 1 и 3 дана, што је у оквирима вредности из претходне године.

3.7.3.2 Мерење и обрачун

Редовне контроле мерних уређаја су у 2014. години планиране за 370.558 бројила и реализоване су на 347.239, односно 94% случајева, при чему је у 42.219, око 11% случајева уочена неправилност. Од стране купаца, захтевано је 47.736 ванредних контрола мерних места, а контрола је спроведена за 46.613 захтева (око 98%), при чему су у 50% спроведених ванредних контрола (23.555) уочене неправилности које су отклоњене у 23.364 случајева.

Исправна мерења након регистровања нестанка, сметње или оштећења мерних уређаја су у 98% случајева обезбеђена у року од 2 дана након регистровања сметњи. Просечно време потребно за обезбеђење исправног мерења од дана регистровања нестанка, сметње или оштећења мерних уређаја категорије корисника за високи, средњи и ниски напон је у просеку било између 2 и 4 дана, док је код категорије широка потрошња просечно време било дуже, различито по дистрибуцијама, а највише је износило 8 дана.

Од укупног броја обрачуна, који је у 2014. години износио 42.789.133, кориговано је око 1% обрачуна, при чему је више од половине коригованих обрачуна било услед неисправног читавања. Разлози за корекцију обрачуна и њихов удео у укупном броју коригованих обрачуна је дат на слици 3-21:

Слика 3-21: Разлози за корекцију обрачуна и њихов удео у укупном броју коригованих обрачуна

Просечно време решавања приговора на обрачун је било различито по дистрибуцијама и износило је највише 8 дана.

3.7.3.3 Отклањање техничких сметњи у испоруци

Од укупног броја захтева купаца за отклањање напонских сметњи које се понављају у дужем временском периоду (1.292), више од 82% захтева (1.065) је у 2014. години било основано. Напонске сметње су отклоњене у 742 случаја, односно 70,5% случајева у којима је захтев био основан, што је за неколико процената већи учинак него у 2013.

Евиденцију података о просечном времену одзива дистрибутера на захтев купца за отклањање напонске сметње, односно времену од подношења захтева до провере напона на лицу места и обавештавања купца, као и о просечном времену од утврђивања до отклањања напонских сметњи потребно је унапредити како би могла да се добије реалнија слика о квалитету услуге у овом погледу.

3.7.3.4 Корисничке услуге

Упркос напретку који је остварен на унапређењу пружања услуга корисницима у корисничким и контакт центрима (центри за пријем позива корисника), подаци на основу којих би се оценио квалитет пружених услуга у овим центрима још увек су претежно нерасположиви услед одсуства одговарајуће информатичке подршке за праћење и регистровање података. Енергетски субјекти ће у будућим активностима на праћењу квалитета корисничких услуга морати да унапреде, односно започну евиденцију ових података.

3.8 Сигурност снабдевања електричном енергијом

Вишегодишњим улагањима у ревитализацију и модернизацију, повећани су поузданост и ефикасност постројења у термоелектранама и рудницима лигнита који обезбеђују гориво за термоелектране, делом и у хидроелектранама, као и у преносној мрежи. Такође, кроз ревитализацију, код појединих електрана је повећана снага на прагу преноса. Све то је довело до повећања производње термоелектрана, а њихова поузданост је у 2013. достигла 96,2%, што је упоредиво са поузданошћу и нивоом коришћења капацитета таквих електрана у ЕУ. Овим је и без нових производних капацитета, битно повећана сигурност снабдевања електричном енергијом и смањена потреба за увозом.

Међутим, у 2014. години је сигурност снабдевања била веома угрожена екстремним временским непогодама, великим поплавама и леденим кишима, којима су били тешко погођени рудници лигнита и термоелектране, као и преносна и дистрибутивна мрежа. У извесној мери ублажавању последица ових појава, допринели су надпросечни дотоци на профилима хидроелектрана и надпросечне спољне температуре у зимском периоду.

3.8.1 Прогноза потрошње

У Републици Србији се за период до 2025. очекује пораст потрошње електричне енергије мањи од 1% просечно годишње. Ово је прогноза садржана у Предлогу Стратегије развоја енергетике за период до 2025. коју је утврдила Влада почетком 2014. При томе се рачуна на раст потрошње у индустријском сектору, као и примену мера за повећање енергетске ефикасности у свим секторима потрошње. Неизвесност динамике економског раста, веома отежава прогнозу потрошње и увећава ризик за потенцијалне инвеститоре.

3.8.2 Производне могућности

Нове електране су неопходне да би се покрио раст потрошње електричне енергије и да би се замениле електране које ће се, због старости и немогућности испуњења захтева за заштиту животне средине, повлачити из погона. ЈП ЕПС припрема даље ревитализације и модернизације постојећих електрана којима ће се повећати и њихова инсталисана снага. Све већи део потреба у будућности ће се покривати обновљивим изворима енергије, у складу са Националним акционим планом за коришћење обновљивих извора енергије Републике Србије, којим је предвиђено да се у 2020. години достигне производња од око 3.100 GWh.

Одлуком Министарског савета ЕнЗ, примена ЕУ Директиве о великим ложиштима, односно о емисији сумпорних и азотних оксида, одложена је до 2023. уз посебне услове. Резултат је да се преко 1.100 MW на које се односи ова директива и који сада обезбеђују више од 15% укупне производње, могу задржати у погону до тог рока, уз одређени режим рада. У тој мери се одлаже неопходност изградње нових електрана.

Термоелектране

У наредним годинама је предвиђена ревитализација и модернизација термоблокова у којима то није урађено.

Због старости, ниске ефикасности, високих трошкова производње и заштите животне средине, повлачиће се из погона најстарији агрегати почев од термоелектране Колубара А.

Најизвеснији нови термокапацитет је трећи блок у ТЕ Костолац Б, снаге 350 MW, на лигнит.

Капацитети у рудницима лигнита се морају правовремено усклађивати са потребама термоелектрана проширењем постојећих и отварањем нових копова, који ће заменити копове који су пред крајем експлоатационог века.

Хидроелектране

У току је или је планирана ревитализација и модернизација хидроелектрана Ђердап 1 снаге 1058 MW, Зворник снаге 96 MW и других хидроелектрана ЈП ЕПС.

Поред ревитализације и модернизације постојећих хидроелектрана, разматра се или припрема изградња хидроелектрана на Ибру, Дрини и Морави, као и реверзибилне хидроелектране Бистрица, снаге 4x170 MW.

3.8.3 Коришћење обновљивих извора енергије

Уредбом о мерама подстицаја за производњу електричне енергије коришћењем обновљивих извора енергије и комбинованом производњом електричне и топлотне енергије се ближе прописују мере подстицаја за коришћење обновљивих извора енергије и откупна цена за тако произведену енергију – feed-in тарифе. Мере подстицаја обухватају откупне цене одређене према врсти електране у којој се производи електрична енергија коришћењем обновљивих извора енергије и према инсталисаној снази.

Услови стицања статуса повлашћеног произвођача прописани су Уредбом о условима за стицање статуса повлашћеног произвођача електричне енергије и критеријумима за оцену испуњености тих услова. За спровођење наведених уредби је одговорно Министарство надлежно за енергетику.

Откупне цене за повлашћене произвођаче електричне енергије које су примењиване у 2014. години приказане су у табели 3-30.

Табела 3-30: Откупне цене за повлашћене произвођаче електричне енергије у 2014.

Редни број	Врста електране	Инсталисана снага (MW)	Мера подстицаја - откупна цена (с€/ kWh)
1	Хидроелектране		
1.1		до 0,2 MW	12,40
1.2		од 0,2 MW до 0,5 MW	13,727-6,633* P
1.3		од 0,5 MW до 1 MW	10,41
1.4		од 1 MW до 10 MW	10,747-0,337* P
1.4		од 10 MW до 30 MW	7,38
1.4	на постојећој инфраструктури	до 30 MW	5,9
2	Електране на биомасу		
2.1		до 1 MW	13,26
2.2		од 1 MW до 10 MW	13,82 - 0,56*P
2.3		преко 10 MW	8,22
3.	Електране на биогаз	од 5 MW до 10 MW	11,4
3.1		до 0,2 MW	15,66
3.2		од 0,2 MW до 1 MW	16,498 – 4,188*P
3.3		преко 1 MW	12,31
3.4	на биогаз животињског порекла		12,31
4.	Електране на депонијски гас и гас из постројења за третман комуналних отпадних вода		6,91
5.	Електране на ветар		9,20
6.	Соларне електране		
6.1		На објекту до 0,03 MW	20,66
6.2		На објекту од 0,03 MW до 0,05 MW	20,941 – 9,383*P
6.3		На земљи	16,25
6.4		од 0,2 MW до 2 MW	$C_0 = 10,667-1,333*P$
6.5		од 2 MW до 10 MW	$C_0 = 8,2$
7.	Геотермалне електране		
7.1		до 1 MW	9,67
7.2		од 1 MW до 5 MW	10,358-0,688*P
7.3		преко 5 MW	6,92
8.	Електране на отпад		8,57
9.	Електране са комбинованом производњом на угаљ	до 10 MW	8,04
10.	Електране са комбинованом производњом на природни гас	до 10 MW	8,89
	Редовна годишња корекција подстицајних откупних цена због инфлације у евро зони врши се у фебруару сваке године, почевши од 2014. године, на следећи начин:	$C_1 = C_0 * (1 + \Pi_{\text{инф}}/100)$ где је: C_1 - нова подстицајна откупна цена, C_0 - стара подстицајна откупна цена, $\Pi_{\text{инф}}$ – годишња инфлација у евро зони објављена од стране надлежне институције Европске уније и изражена у %.	
	Корекција откупне цене за електране са комбинованом производњом на природни гас	$C = C_0 * 0.36 + 0,64 * \Gamma / 35.59$ где је: C - нова откупна цена електричне енергије C_0 - подстицајна откупна цена, одређена на основу тарифе „енергент” од 35.59 динара по m^3 , из цене природног гаса по којој снабдевач који снабдева јавне снабдеваче продаје природни гас јавним снабдевачима, а која не укључује трошкове коришћења транспортног система за природни гас код Јавног предузећа „Србијагас” Нови Сад, Γ - нова тарифа „енергент” из цене природног гаса по којој снабдевач који снабдева јавне снабдеваче продаје природни гас јавним снабдевачима, а која не укључује трошкове коришћења транспортног система за природни гас код Јавног предузећа „Србијагас” Нови Сад, изражена у динарима по m^3 .	

Количине електричне енергије преузете од повлашћених произвођача у 2013. и 2014. су приказане у табели 3-31.

Табела 3-31: Електрична енергија преузета од повлашћених произвођача у 2013. и 2014.

Извори обновљиве енергије / гориво за комбиновану производњу	MWh, %		
	2013	2014	2014/2013
Водотокови	61.664	146.614	237,8
Фосилна горива (угаљ, мазут и природни гас) – комбинована производња	21.063	30.748	146,0
Биогас	14.052	15.667	11,5
Биомаса	5.052	3.996	79,1
Отпад, депониски гас и гас из отпадних вода	14	988	7057,1
Сунчева енергија	1.490	5.232	351,1
Остало	682	372	54,5
УКУПНО	104.017	203.617	195,8

У оквиру обавеза из Уговора о ЕнЗ, за потписнице Уговора су утврђени циљни обавезујући проценти за повећање удела обновљиве енергије у бруто финалној потрошњи енергије до 2020. године, тако да је Србија преузела обавезу да у 2020. години 27% бруто финалне потрошње енергије обезбеди из обновљивих извора.

Агенција нема посебних овлашћења у области обновљивих извора енергије, изузев издавања лиценци за објекте инсталисане снаге 1 MW или више.

3.8.4 Изградња нових преносних капацитета

Током 2014. године, у преносном систему су спроведене активности на редовном одржавању и ремонтима као и реконструкцији објеката, али је због временских непогода, посебно поплава у многим деловима Србије и ледене кише у источној Србији, било неопходно велико ангажовање на оспособљавању делова преносне мреже која је претрпела веома велика оштећења. Настављен је рад на започетим инвестиционим пројектима, тако да је од значајнијих објеката завршена изградња ТС 400/110kV Врање 4, далековода 110 kV Мајданпек – Мосна, настављени су радови на изградњи ТС Београд 20 и започела је изградња 400 kV далековода за напајање те трафостанице. Настављене су или започете реконструкције трансформаторских станица ТС 400/220 kV Обреновац, ТС 400/110 kV Крагујевац 2, ТС 220/110/35 kV Београд 5, ТС 220/110 kV Београд 3 и ТС 220/110 kV Краљево 3.

Законом о енергетици је уређено да оператор преносног система припрема План развоја преносног система сваке године за наступајући десетогодишњи период. План развоја се ради на основу ревизије претходног, сходно новим сазнањима и захтевима, узимајући у обзир стечена искуства у управљању и одржавању преносне мреже и усаглашава са плановима оператора дистрибутивних и оператора суседних преносних система. У Плану развоја се сагледава положај преносног система Републике Србије у синхроној области „Континентална Европа“ и на тај начин се активно учествује у изради десетогодишњег пан-европског плана развоја преносних система, као и Регионалног инвестиционог плана у оквиру асоцијације ENTSO-E. Законом о енергетици Републике Србије, који је усвојен крајем 2014, одређено је да је оператор преносног система електричне енергије дужан да сваке године доноси план инвестиција у преносном систему за период до три године, усклађен са планом инвестиција дистрибутивних система.

Сет стратешких планских докумената које ЈП ЕМС објављује садржи:

- Десетогодишњи План развоја преносног система Републике Србије;
- Национални стратешки инвестициони план - НАСИП и

Годишњи инвестициони план – ГИП План развоја преносног система Републике Србије за период од 2015. до 2024.(2030.) који је ЈП ЕМС припремио и доставио Агенцији 26.12.2014. је у основи прилагођен одредбама Закона о енергетици. У односу на претходни план, овај документ је у неким елементима унапређен и додатно усклађен са критеријумима ENTSO-E. План је урађен уз уважавање Пан-европског десетогодишњег плана развоја преносне мреже и регионалних инвестиционих планова. Овај документ је значајно унапређен у односу на претходни.

Анализом стања преносне мреже у оквиру постојећег Плана развоја преносног система, уз уважавање прогнозиране потрошње и очекиваног уласка у погон нових производних јединица, ЈП ЕМС је предложио изградњу нових, односно адаптацију или реконструкцију постојећих елемената преносне мреже, чиме би се отклонила постојећа и очекивана загушења и повећала ефикасност рада преносног система.

У плану је дефинисано више појединачних пројеката који обједињени представљају јединствени пројекат назван Трансбалкански коридор. Најзначајније активности обухваћене овим пројектом су:

- изградња новог интерконективног двоструког далековода 400 kV ТС Панчево 2 – ТС Решица (Румунија) који ће знатно допринети сигурности напајања читавог региона;

- наставак изградње ТС 400/110 kV Београд 20, инсталисане снаге 2x300 MVA, без које нема ни сигурног напајања централних београдских зона;
- изградња новог далековода 400 kV ТС Крагујевац 2 – ТС Краљево 3;
- у региону западне Србије подизање мреже 220 kV на 400 kV напонски ниво - подизање чвора Бајина Башта на 400 kV напонски ниво и изградња новог двоструког 400 kV далековода између ТС Обреновац и ТС Бајина Башта и
- изградња 400 kV интерконективних далековода између Србије, Црне Горе и Босне и Херцеговине.

Имајући у виду планиране потребе, изградњу нових извора, планирани развој регионалне и европске мреже, ови пројекти ће допринети сигурности снабдевања и поузданости рада система. Услови и динамика реализације интерконекције између Србије, Црне Горе и Босне и Херцеговине ће се додатно детаљније разматрати након завршетка додатне студијске документације.

У погледу преносне мреже 220 kV напонског нивоа, стратешко опредељење ЈП ЕМС је постепено укидање ове мреже, односно њено подизање на 400 kV напонски ниво. Међутим, до тада планирана је изградња ТС 220/110 kV Бистрица и повећање инсталисане снаге у неколико 220/110 kV трансформаторских станица.

По питању развоја 110 kV преносне мреже, План развоја даје решења за постојеће области где није задовољена сигурност испоруке електричне енергије, а то је пре свих област Рашке и јужног Баната. У Плану развоја су такође дата решења за расплете далековода који прате нове преносне објекте, као што је случај са подручјем града Београда и Ниша. План развоја је усглашаван са плановима развоја оператора дистрибутивног система, сходно подацима који су привредна друштва за дистрибуцију електричне енергије доставила ЈП ЕМС у припремној фази израде Плана.

Агенција до сада, због немогућности повећања кадровских капацитета, није могла у неопходној мери размотрити достављене планове развоја чиме би се створили услови за давање сагласности на ове планове.

3.8.5 Инвестиционе активности оператора дистрибутивних система

Оператор дистрибутивног система у складу са Законом, има обавезу доношења планова развоја, који треба да буду усклађени са планом развоја преносног система и захтевима за прикључење на дистрибутивни систем. Оператори дистрибутивног система су током 2014. године припремали, али неки од њих нису доставили Агенцији десетогодишње планове, који су усклађивани са плановима развоја преносног и суседних дистрибутивних система.

Кашњење у инвестицијама у дистрибутивну мрежу се настојало компензовати другим мерама за повећање сигурности испоруке енергије. Спроведене инвестиционе и друге активности су биле усмерене на завршетак започетих и нове инвестиције у изградњу мреже, ревитализацију или замену постојеће застареле опреме у дистрибутивној мрежи, посебно трансформаторских станица 110/x kV/kV које су преузете од ЈП ЕМС, као и друге мере на модернизацији погона и пословања. Саставни део плана је и план преузимања мерних уређаја, мерно разводних ормана, инсталација и опреме у мерно разводним орманима, прикључних водова и других уређаја који су у саставу прикључка у објектима постојећих купаца, односно произвођача.

Током 2014. године дистрибутивни системи су претрпели велике штете због ледених киша и поплава, тако да су велики уложени напори да се те штете санирају. У дистрибутивним системима су завршени или су започети следећи радови:

- на ДВ:
 - изградња и реконструкција низа ДВ у дистрибутивној мрежи;
 - изградња мреже нижих напонских нивоа, у складу са локалним растом потрошње електричне енергије и потребом подизања квалитета снабдевања;
- на ТС:
 - на одређеном броју постојећих ТС урађена је реконструкција и проширење капацитета;
 - током 2014. завршен је и правни поступак преузимања 52 од 53 трафостанице које су у 2013. години преузете од ЈП ЕМС, тако да је с обзиром на стање опреме предвиђена њихова реконструкција и модернизација у наредном десетогодишњем периоду;
- мерење и управљање:
 - унапређење мерне опреме и даљи развој и увођење система за даљинско читавање није урађено у очекиваном обиму, првенствено због касног расписивања тендера, што је првенствено онемогућило значајније набавке нових бројила електричне енергије.

3.8.5.1 Напредне мреже

У дистрибуцијама је предвиђена замена мерних уређаја савременијим. ЈП ЕПС припрема пројекат модернизације система за дистрибуцију електричне енергије и снабдевања, како би се обезбедило надгледање, заштита и аутоматизована оптимизација рада свих делова система и инсталација корисника система, од електрана, преко мреже, до прикључених објеката, али је евидентно велико кашњење у његовој реализацији. Током 2011. је за реализацију овог задатка добијен кредит и припреман је тендер за набавку потребне опреме, првенствено нових бројила. У 2012. години је расписан тендер, али је због жалби обустављен, тако да је набавка значајније количине нових бројила пролонгирана за наредни период. Током 2013. године поново је

рађена студија оправданости замене бројила како би се могао наставити поступак набавке мерне опреме. У 2014. је расписан тендер за реализацију савременог система мерења, даљинског читавања и обраде мерних података.

Напредне мреже и мерни системи ће омогућити вишу поузданост и квалитет испоруке електричне енергије. Оне ће послешити и боље управљање потрошњом и динамичније тржиште електричне енергије, као и значајно смањити техничке и комерцијалне губитке.

3.8.5.2 Смањење губитака електричне енергије у дистрибутивној мрежи

Оператори дистрибутивних система су неким инвестиционим активностима у 2014. (повећањем капацитета мреже, заменом неисправних бројила, измештањем мерних места), појачаном контролом неовлашћеног преузимања електричне енергије и повећањем наплате, започели тренд смањења губитака енергије у мрежама.

Међутим, те активности нису биле по обиму довољне и нису биле сразмерне величини губитака и потреби да се они сведу на технички прихватљив ниво.

Будуће мере које треба неупоредиво више да допринесу смањењу губитака електричне енергије у дистрибутивним мрежама подразумевају:

- изградњу нових објеката мреже, далековода и трансформаторских станица;
- преузимање мерних уређаја, мерно разводних ормана, инсталације и опреме у мерно разводним орманима, прикључних водова и других уређаја који су у саставу прикључка у објектима постојећих купаца и њихово довођење у стање сагласно техничким прописима и правилима рада дистрибутивног система;
- набавку и уградњу нових бројила код већине купаца;
- модернизацију система мерења са даљинским читавањем и управљање потрошњом;
- унапређење техничког и пословног система обрачуна и наплате електричне енергије;
- активирање постојећих и уградња нових уређаја за компензацију реактивне снаге и
- унапређење сарадње са државним органима у циљу сузбијања крађе електричне енергије.

4. ПРИРОДНИ ГАС

4.1 Структура сектора и капацитети

4.1.1.1 Организациона и власничка структура

Основна структура сектора природног гаса Србије је успостављена након доношења Закона о енергетици из 2004. године и поделе Јавног предузећа Нафтна индустрија Србије на три компаније. Структура гасног сектора крајем 2014. је приказана на слици 4-1.

Слика 4-1: Организациона структура сектора природног гаса на крају 2014.

Једини произвођач природног гаса је „Нафтна индустрија Србије” а.д. Нови Сад (у даљем тексту: НИС). Производња гаса није регулисана делатност.

Оператори транспортног система, који обављају делатност транспорта и управљања транспортним системом су ЈП Србијасгас и Yugorosgaz а.д.

Предузеће Yugorosgaz а.д. (акционари су Газпром Москва 50%, ЈП Србијасгас 25% и Central ME Energy and Gas, Беч 25%). набавља природни гас од Газпром Москва за купце у Србији.

За делатност дистрибуције и управљања дистрибутивним системом лиценцирана су 34 енергетска субјекта а делатност обављају оператори дистрибутивних система ЈП Србијасгас и Yugorosgaz а.д. и поред њих још 32 предузећа, од којих је највећи број у власништву општина и градова, део је у мешовитом, а део у приватном власништву. Пошто сви оператори дистрибутивног система имају мање од 100.000 прикључених крајњих купаца, они имају право да се баве и снабдевањем, на регулисаном и на слободном тржишту и нису обавезни да правно раздвоје оператора система и снабдевача (у складу са чланом 18 Закона).

На крају 2014. године је било укупно 40 лиценцираних енергетских субјеката за снабдевање на слободном тржишту и то: НИС, ЈП Србијасгас, Yugorosgaz а.д., 22 која се баве дистрибуцијом и још 15 енергетских субјеката који се баве само овом енергетском делатношћу. У 2014. су на слободном тржишту била активна само два снабдевача: ЈП Србијасгас и Elgas Energy Trading d.o.o. Јавни снабдевачи природног гаса по регулисаним ценама су: ЈП Србијасгас и Yugorosgaz а.д. и 31 предузеће које се бави дистрибуцијом.

Снабдевањем јавних снабдевача и резервним снабдевањем крајњих купаца који на то имају право по Закону, може да се бави било који снабдевач на слободном тржишту кога изабере Влада РС у тендерској процедури на одређено време. На основу спроведеног поступка јавног тендера, Влада РС је 23.07.2013. донела решење којим је одредила ЈП Србијасгас за снабдевача јавних снабдевача природним гасом у периоду од 01.09.2013. до 01.01.2015. Цена по којој се јавни снабдевачи снабдевају је формирана према условима тендера и усвојена од стране Владе Републике Србије, а методологија њене промене је дефинисана условима тендера. ЈП Србијасгас је и резервни снабдевач, одабран на основу спроведеног поступка јавног тендера објављеног јуна 2013. године.

Оператор складишта обавља делатност складиштења и управљања складиштем природног гаса. Постоји само једно, Подземно складиште природног гаса Банатски Двор, д.о.о, чији су оснивачи и власници ЈП Србијасгас

(49%) и Gazprom Germania (51%) на основу Споразума између Владе Републике Србије и Владе Руске Федерације о сарадњи у области нафтне и гасне привреде (Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Руске Федерације о сарадњи у области нафтне и гасне привреде „Службени гласник РС-Међународни уговори“, број 83/08) закљученог јануара 2008, а договор о реализацији заједничког пројекта потписан је у октобру 2009. године.

4.1.2 Раздвајање енергетских делатности и независност оператора

Крајем 2014. године, Влада РС је донела Закључак о Полазним основама за реструктурирање ЈП Србијагас до средине 2015. Планирано је да оператори транспортног и дистрибутивног система буду правно одвојена лица у оквиру холдинга ЈП Србијагас. План је усаглашен и са Енергетском заједницом, чиме је одговорено на позив Министарског савета ЕнЗ Србији из септембра 2014. да извршава обавезе из Уговора о ЕнЗ везане за одвајање оператора транспортног система.

Оператор транспортног система Yugorosgaz - Транспорт д.о.о Ниш, правно је раздвојен у оквиру холдинга Yugorosgaz а.д. Београд и добио је лиценцу за обављање делатности транспорта природног гаса и управљања транспортним системом септембра 2013. године. Међутим, ово раздвајање није извршено у потпуности у складу са законом. Агенција је дала сагласност на Програм за обезбеђивање недискриминаторског понашања Yugorosgaz-Transport д.о.о. Ниш у новембру 2014. године.

Дистрибутивна предузећа у Србији су књиговодствено раздвојила делатности дистрибуције, снабдевања и других енергетских и неенергетских делатности.

4.1.3 Капацитети за транспорт, дистрибуцију и складиштење природног гаса

Транспортни и дистрибутивни системи природног гаса су развијани у складу са стратешким и програмским документима Републике.

4.1.3.1 Транспорт

На крају 2014. године, дужина транспортног система ЈП Србијагас је била 2.298 km у северној и централној Србији, а транспортног система Yugorosgaz а.д. 125 km у југоисточном делу Србије (табела 4-1). ЈП Србијагас има власништво над 95% транспортне гасоводне мреже, а Yugorosgaz а.д. над преосталих 5%.

Табела 4-1: Дужина транспортне мреже у Србији у 2010 - 2014.

Година	2010	2011	2012	2013	2014
Дужина мреже, km	2.258	2.321	2.391	2.398	2.423

Око 5 милиона или 70% становника Србије живи у области која има изграђену транспортну мрежу која обезбеђује потенцијал за даљи развој гасног система и раст потрошње природног гаса.

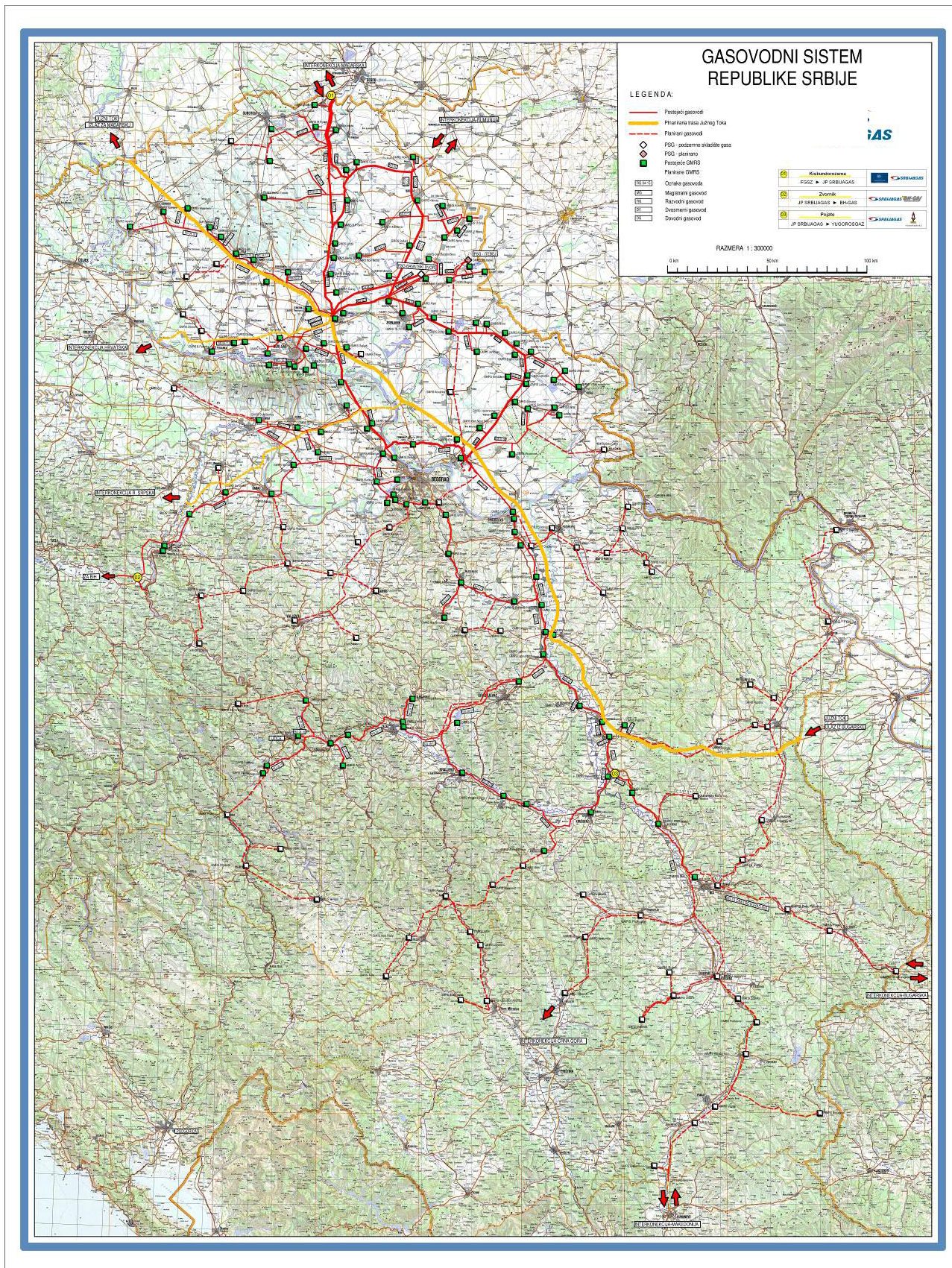
У табели 4-2 су приказане најважније техничке карактеристике транспортних система ЈП Србијагас и Yugorosgaz а.д.

Табела 4-2: Значајне техничке карактеристике транспортног система

Главне техничке карактеристике транспортног система	ЈП Србијагас	Yugorosgaz а.д.
Капацитет, мил. m ³ /дан	≈ 18	≈ 2,2
Притисак, bar	16 - 75	16 - 55
Дужина, km	2.298	125
Пречници	DN 150 - DN 750	DN 168 - DN 530
Компресорска станица, снага, MW	4,4	-
Број улаза у транспортни систем	12	1
Из другог транспортног система	1	1
Са производних поља – домаћи гас	10	-
Из складишта	1	-
Број излаза са транспортног система	265	5
Мерно регулационе станице на излазу са транспортног система	262	5
Примопредајне станице	2	-
Излаз у транспортни систем Yugorosgaz	1	-
Интерконектор према БиХ	1	-
Складиште природног гаса	1	-

Транспортни гасоводни системи нису адекватно опремљени мерно-аквизиционом опремом неопходном за развој тржишта. Оператори транспортних система су били дужни да још до 2011. обезбеде аутоматско прикупљање и обраду података о протоцима природног гаса, са интервалом прикупљања од 24 часа или

краћем, за сва места испоруке са транспортног система. До сада је оваква опрема уграђена на 27% од укупног броја излаза са транспортног система.

Слика 4-2: Транспортни систем природног гаса Републике Србије

4.1.3.2 Дистрибуција

Дужина дистрибутивне мреже је од 2010. до 2014. године повећана за 12,6%, односно на 16.363 km (без прикључака), чиме су створени услови за приључење нових купаца. Највећи део повећања дужине мреже у 2014. је био код ЈП Србијагас, који сада поседује око 46% укупне дистрибутивне мреже.

Табела 4-3: Дужина дистрибутивне мреже у Србији у периоду 2010 - 2014.

	2010	2011	2012	2013	2014
Дужина дистрибутивне мреже, km	14.299	14.628	15.348	15.839	16.363

Број активних прикључака (места испоруке) на дистрибутивним мрежама је 261 хиљада.

Табела 4-4: Дужина дистрибутивних мрежа и број места испоруке 31.12.2014.

Редни број	Назив дистрибутера природног гаса	Дужина дистрибутивне мреже, метара	Број активних прикључака
1	7. Октобар, Нови Кнежевац	49.652	1.536
2	Беогас, Београд	213.324	8.465
3	Београдске електране, Нови Београд	330.710	3.848
4	Boss Petrol, Трстеник	26.134	34
5	Чока, Чока	27.190	813
6	Други октобар, Вршац	198.040	12.760
7	Елгас, Сента	59.230	1.771
8	Гас - Феромонт, Стара Пазова	569.944	16.598
9	Гас - Рума, Рума	453.580	7.000
10	Гас, Бечеј	198.197	1.643
11	Гас, Темерин	266.500	6.624
12	Градитељ, Србобран	150.200	2.281
13	Грејање, Зрењанин	510.564	20.175
14	Ингас, Инђија	357.488	9.507
15	Интерклима, Врњачка бања	105.050	951
16	Комуналац, Нови Бечеј	121.158	2.302
17	Ковин – Гас, Ковин	333.094	3.911
18	Лозница - Гас, Лозница	126.360	1.355
19	ЛП - Гас, Београд*	38.500	1.788
20	Нови Сад - Гас, Нови Сад	2.362.175	44.803
21	Полет, Пландиште	239.300	3.590
22	Ресава Гас, Свилајнац	59.334	313
23	Родгас, Бачка Топола	204.704	1.280
24	Сигас, Пожега	19.987	295
25	Слога, Кањижа	171.300	4.012
26	Сомбор - Гас, Сомбор	172.000	1.779
27	Србијагас, Нови Сад	7.514.449	82.081
28	Срем - Гас, Сремска Митровица	262.919	4.639
29	Стандард, Ада	42.000	987
30	Суботицагас, Суботица	403.846	8.988
31	Топлана – Шабац, Шабац	170.381	2.445
32	Ужице-гас, Ужице	126.578	347
33	Врбас – Гас, Врбас	183.000	1.603
34	Угоросгас, Београд	296.610	679
	УКУПНО	16.363.498	261.203

* ЛП Гас има мрежу и купце, али нема решен статус.

4.1.3.3 Складиштење

Подземно складиште гаса Банатски Двор је лоцирано у простор исцрпљеног гасног лежишта чији је капацитет био 3,3 милијарде кубних метара природног гаса. Укупна површина складишта је око 54 квадратна километра. Садашњи расположиви капацитет је 450 милиона кубних метара гаса, а максимална продуктивност у процесу извлачења износи 4,5 милиона кубних метара на дан. Након друге фазе развоја складиште ће моћи да прими 800 милиона кубних метара гаса. Банатски Двор је лоциран 22 km источно од града Зрењанина и 44 km од главног гасног разводног чвора у Госпођинцима. Подземно складиште је са два гасовода повезано са гасним разводним чвором у Елемиру.

Складиште Банатски Двор је пуштено у рад током новембра 2011. године. Двосмерним гасоводом Госпођинци - Банатски Двор омогућено је несметано и потпуно повезивање подземног складишта гаса са транспортним системом. Основни подаци о овом гасоводу су:

- дужина 42,5 km
- називни пречник DN 500
- максимални радни притисак: $p_{max}=75 \text{ bar}$
- максимални проток гаса:
 - прањњење ПСГ Б. Двор $Q=415.000 \text{ m}^3/\text{h}$ (10 милиона $\text{m}^3/\text{дан}$)
 - пуњење ПСГ Б. Двор $Q=230.000 \text{ m}^3/\text{h}$ (5,5 милиона $\text{m}^3/\text{дан}$)

Ово складиште је веома значајно за обезбеђивање сигурног снабдевања природним гасом у Србији. Током 2014, максимални технички капацитет утискивања је био 2,7 милиона $\text{m}^3/\text{дан}$, а максимални технички капацитет повлачења је био 4,5 милиона $\text{m}^3/\text{дан}$. Што се тиче остварених протока, максималне дневне утиснуте количине су у 2014. биле 2,7 милиона $\text{m}^3/\text{дан}$, а максималне дневне повучене количине су износиле 4,2 милиона $\text{m}^3/\text{дан}$.

Током 2014, количина јастучног гаса у складишту се није мењала и током целе године је износила 530 милиона m^3 . Корисници складишта су утиснули 284 милиона m^3 комерцијалног гаса, а из складишта повукли 353 милиона m^3 .

Из транспортног система је у складиште предато 288 милиона m^3 , а из складишта повучено у транспортни систем 352 милиона m^3 природног гаса.

На крају 2014. године, у складишту је било 333 милиона m^3 комерцијалног гаса.

Разлика у количинама утиснутим у складиште и повученим из складишта, у односу на количине предате са транспортног система и преузете у транспортни систем, представљају количине потребне за сопствену потрошњу подземног складишта гаса.

У 2014. години, Савет Агенције је усвојио Методологију за одређивање цене приступа складишту природног гаса.

4.2 Остварена потрошња и извори снабдевања природним гасом

У 2014. години је укупно, из увоза, домаће производње и подземног складишта, за потрошњу било расположиво 2.166 милиона m^3 природног гаса. Највећи део природног гаса је обезбеђен увозом из Руске Федерације по дугорочном уговору. У 2014. години, увоз природног гаса из Руске Федерације по дугорочном уговору је био 1.393 милиона m^3 , од чега је из транспортног система Мађарске преузето 1.346 и из складишта 47 милиона m^3 .

Домаћа производња од 467 милиона m^3 у 2014. је практично идентична производњи у 2013. и њено учешће у укупно расположивим количинама је било 22%.

Табела 4-5: Извори снабдевања и остварена потрошња природног гаса у 2013 и 2014.

	2013 милиона m^3	2014 милиона m^3	2014/2013 %
Производња преузета у транспортни систем	451	453	100
Производња преузета у дистрибутивни систем	17	14	82
Производња укупно	468	467	100
Увоз из Руске Федерације по дугорочном уговору	1.155	1.393	120
Увоз из других извора/по другим уговорима	729	0	0
Увоз укупно	1.884	1.393	74
Преузето из подземног складишта	113	306	271
УКУПНО РАСПОЛОЖИВО	2.465	2.166	88
Утиснуто у складиште	251	164	65
Бруто потрошња	2.214	2.002	90
Губици и сопств. потрошња транспортног система	6	7	116
Губици у дистрибутивној мрежи	16	14	88
За финалну потрошњу	2.192	1.981	91

У 2014. је потрошено 1.982 милиона m^3 природног гаса, за 10% мање него у 2013. Потрошња је опала у домаћинствима за 18%, у топланама за 10%, а у индустрији за 8%. Пад потрошње код домаћинстава и топлана је последица више просечне температуре током зимских месеци, а код домаћинстава је и последица супституције гаса другим енергентима због повољнијих цена. За разлику од 2013. када природни гас из лајн-пака није коришћен за покривање потрошње, у 2014. је 1,2 милиона m^3 природног гаса из лајн-пака искоришћено за покривање потрошње.

Број места испоруке је у 2014. повећан за 188 у односу на 2013. и на крају 2014. је износио 261.203. Од тога су 248.975 или 95,3% домаћинства, што значи да само 10% од свих домаћинстава у Србији има прикључак на гас.

Табела 4-6: Број места испоруке на крају 2013. и 2014.

Категорије потрошње	2013	2014	Разлика 2014-2013
Домаћинства	249.006	248.975	-31
Топлане	73	69	-4
Индустрија и остали	11.936	12.219	283
Укупно	261.015	261.263	248

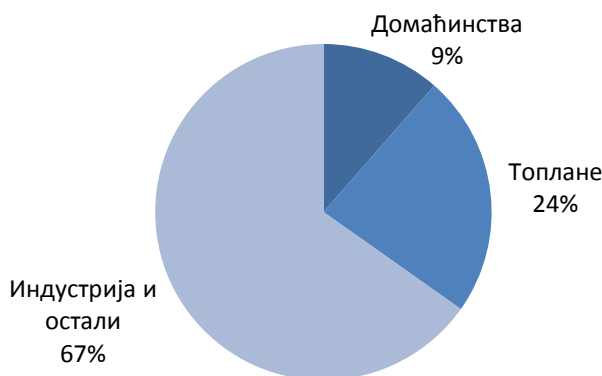
Структура потрошње по категоријама купаца приказана је у табели 4-7.

Табела 4-7: Структура потрошње у 2013 и 2014.

Категорије потрошње	2013 милиона m^3	2014 милиона m^3	2014/2013 %
Домаћинства	218	179	82
Топлане	526	472	90
Индустрија и остали	1.448	1.331	92
Укупно	2.192	1.982	90

Потрошња у домаћинствима учествовала је са 9% у укупној потрошњи природног гаса у 2014. години, потрошња топлана је била 24%, а преосталих 67% су потрошили индустрија и остали купци (ова потрошња садржи количине купљене на тржишту и количине које је НИС потрошио из сопствене производње).

Структура финалне потрошње природног гаса у 2014. години дата је на слици 4-3.

Слика 4-3: Структура финалне потрошње природног гаса у Србији у 2014.

Просечна годишња потрошња природног гаса по прикљученом домаћинству је у 2014. била $717 m^3$ (рачунајући и активна места испоруке домаћинствима на којима није било потрошње гаса током 2014.) што је за 18% мање него у 2013. Ако се посматрају само домаћинства која су током 2014. имала потрошњу природног гаса, просечна годишња потрошња по домаћинству је била $795 m^3$.

4.3 Регулација оператора транспортног система

Оператори транспортног система су ЈП Србијагас и Yugorosgaz а.д., који имају лиценцу за обављање енергетских делатности транспорта и управљања транспортним системом.

Оператор транспортног система је одговоран за:

- сигуран и поуздан рад транспортног система и квалитет испоруке природног гаса;
- безбедан рад транспортног система природног гаса;
- управљање транспортним системом;

- развој којим се обезбеђује дугорочна способност транспортног система да испуни рационалне захтеве за транспортом природног гаса;
- координиран рад транспортног система са другим транспортним, односно дистрибутивним системима и складиштем природног гаса;
- балансирање система;
- недискриминаторски приступ транспортном систему;
- исправност и поузданост мерења природног гаса на местима примопредаје у и из транспортног система;
- организовање и администрирање тржишта природног гаса,

Најважније активности оператора транспортног система у 2014. години, којима се обезбеђује усклађивање његовог рада са обавезама из Закона и отварање тржишта природног гаса, биле су следеће:

- рад на набавци мерне опреме, хардвера и софтвера који омогућавају примену правила о раду транспортног система;
- израда плана развоја транспортног система за период од десет година и његово усклађивање са захтевима за прикључење објеката произвођача и купаца;
- праћење сигурности снабдевања и достављање подлога Министарству надлежном за енергетику за извештај о сигурности снабдевања природним гасом;
- размена са другим операторима система информација неопходних за безбедно и сигурно функционисање система;
- достављање Агенцији података и документације потребних за регулацију цена и
- други послови којима се побољшава сигурност, ефикасаност и транспарентност рада транспортног система.

Оператор транспортног система природног гаса је дужан да план развоја сваке године достави Агенцији ради давања сагласности.

4.3.1 Правила о раду система за транспорт природног гаса

ЈП Србијасгаз је, након сагласности Савета Агенције, објавио Правила о раду система за транспорт природног гаса у августу 2013. Правила садрже и правила расподеле капацитета и правила о раду тржишта природног гаса. Почетак примене ових одредби је био планиран за 2014, али је одложен за почетак гасне године која почиње 1. јула 2016 (гасна година је период од 1. јула једне године у 8:00 часова до 01. јула у 8:00 часова следеће године), јер расподела капацитета захтева претходно правно одвајање делатности транспорта природног гаса од делатности снабдевања, које треба да се обави средином 2015. Угоросгаз а.д је доставио предлог Правила рада система за транспорт природног гаса усаглашен са захтевима Агенције у децембру 2014. године. Правила рада система за транспорт природног гаса Угоросгаз а.д. су усвојена у јануару 2015. године.

4.3.2 Регулација цене приступа транспортном систему

Регулисане цене приступа, односно коришћења транспортног система, у складу са Законом о енергетици, први пут су примењене 15. октобра 2008. године. Током 2014. године цене приступа систему за транспорт природног гаса нису мењане и у примени су биле цене на које је, после позитивног мишљења Агенције, Влада дала сагласност 2011. године. Тарифе за приступ систему за транспорт које су примењиване у 2014. години су дате у табели 4-8.

Табела 4-8: Цене приступа систему за транспорт у 2014.

Назив транспортера природног гаса	Енергент дин/м ³	Капацитет дин/м ³ /дан/година	Енергент за управљање системом дин/м ³
ЈП Србијасгаз, Нови Сад	0,79	54,98	0,00
Угоросгаз-Транспорт, д.о.о., Ниш	1,13	75,52	0,00

Просечна цена коришћења транспортног система ЈП Србијасгаз је у 2014. била 1,13 дин/м³, а Угоросгаз-Транспорт 1,62 дин/м³. Ова цена приступа транспортном систему ЈП Србијасгаз је била знатно испод економски оправданог нивоа, због потцењене вредности основних средстава, јер у дужем временском периоду није рађена њихова процена, а и због примене негативног корекционог елемента приликом одобравања цена у 2011. години.

Табела 4-9: Кретање годишњег нивоа одобрених цена приступа систему за транспорт природног гаса дин/м³

	септембар 2008	од августа 2011
ЈП Србијасгаз	1,10	1,13
	новембар 2009	од септембра 2011
Угоросгаз-Транспорт, д.о.о., Ниш	2,29	1,62

Крајем 2014. започете су припреме за корекцију цена и примену нове методологије за утврђивање цене приступа транспортном систему, донете 2012. године и усклађене са регулативом ЕУ, у којој је примењен тзв. ENTRY-EXIT модел, и успостављен реалнији, у односу на досадашњи, однос фиксних и варијабилних трошкова - у сразмери 70 : 30. Нова цена приступа транспортном систему ЈП Србијагас примењује се од 01. фебруара 2015. године.

Актуелне цене приступа систему за транспорт природног гаса могу се видети на интернет страници Агенције (www.aers.rs).

4.3.3 Транспортване количине природног гаса

У транспортни систем Србијагаса је током 2014. преузето 2.459 милиона m^3 природног гаса. Ове количине су транспортване за потребе: купаца, транспорта за БиХ, складиштења, оператора транспортних и дистрибутивних система за надокнаду губитака гаса и потрошњу компресора, а 122 милиона m^3 природног гаса је, сагласно дугорочном уговору са ЈП Србијагас, транспортвано у складиште за потребе Гаспромекспорта. Транспорт се одвијао поуздано и безбедно, уз даљински надзор и контролу параметара стања транспортног система из диспечерских центара који се налазе у Београду и Новом Саду.

Табела 4-10: Транспортване количине природног гаса у 2013 и 2014.

	2013 милиона m^3	2014 милиона m^3	2014/2013 %
Производња	451	453	100
Улаз у земљу из Мађарске за потребе Србије	1.823	1.468	81
Улаз у земљу за потребе БиХ	194	185	95
Укупно	2.468	2.106	85
Из складишта	266	353	132
Транспортвано	2.734	2.459	90

4.3.4 Коришћење прекограничних транспортних капацитета

Република Србија има две интерконекције са другим гасоводним системима (по једну улазну и излазну тачку), а то су гасоводи:

- Мађарска - Србија (Кишкундорожма) - улазна тачка
- Србија - БиХ (Зворник) - излазна тачка

Обе интерконекције су део транспортног система Србијагаса, док на транспортном систему Yugorosgaza а.д. нема гасовода повезаних са транспортним системима суседних земаља.

4.3.4.1 Правила за расподелу прекограничних транспортних капацитета

Правила за расподелу транспортних капацитета и управљање преоптерећењем су дефинисана правилима о раду система за транспорт природног гаса. Истим правилима је дефинисан и механизам за расподелу капацитета и управљање преоптерећењем на интерконективним везама. Прва расподела капацитета треба да буде организована за гасну годину која почиње 1. јула 2016. године.

4.3.4.2 Додела капацитета на интерконективним водовима и управљање загушењима

Право на коришћење капацитета на интерконективним гасоводима додељује ЈП Србијагас, као оператор транспортног система који има интерконекције са другим земљама. У 2014. години су додељивана права на коришћење капацитета на улазној тачки Мађарска - Србија (Кишкундорожма) за потребе ЈП Србијагас, Газпром експорта, Привредног друштва за производњу и транспорт гаса БХ-Гас д.о.о. Сарајево и Алумина д.о.о Зворник, а излазни капацитет на интерконектору ка БиХ за потребе БХ-Гаса и Алумине. У 2014. години није било проблема са загушењем, односно слободних капацитета на интерконекторима је било и током зимских месеци.

У 2014. години, улазни непрекидни капацитет на граници са Мађарском од 540.000 m^3 /час (13 милиона m^3 /дан) био је просечно искоришћен 36,5% (у 2013. је био 42,5%), при чему треба имати у виду и да је потрошња природног гаса сезонски изразито неравномерна и да је искоришћеност капацитета знатно нижа у летњим месецима. Највећа дневно преузета количина у транспортни систем на граници са Мађарском у току 2014. је износила 10,61 милиона m^3 /дан, од којих је 9,36 милиона m^3 /дан било за купце у Србији, а 1,25 милиона m^3 /дан за потребе БиХ. Са расположивим капацитетом интерконектора за потребе купаца природног гаса у Србији од 11 милиона m^3 /дан и степеном искоришћења интерконектора од 90%, могућ је годишњи увоз од 3,6 милијарди m^3 , што је значајно више од просечног годишњег увоза у периоду 2005 - 2014.

4.3.5 Балансирање

Према Закону, оператори транспортног система су одговорни за балансирање система природног гаса у Републици Србији. Оператор је дужан да набавља природни гас за потребе балансирања и обезбеђивања

сигурног рада система и за надокнаду губитака у транспортном систему, на принципима минималних трошкова, транспарентности и недискриминације.

Балансирање система је у току 2014. године реализовано променом најављена количина увозног гаса и коришћењем запремине система у току дана, као и коришћењем природног гаса из складишта. Када су потребе за природним гасом на излазима са транспортног система веће од уговореног капацитета на улазима, оператор транспортног система може прекинути део капацитета на излазу купцима који имају могућност коришћења алтернативног горива, у циљу успостављања баланса у систему, али у току 2014. године није било потребе за прекидима излазних капацитета.

Учесници на тржишту природног гаса морају да уреде своју балансну одговорност закључењем уговора о транспорту, којим се регулише финансијска одговорност за разлику између количине природног гаса предате на улазима у транспортни систем и преузете на излазима са транспортног система. Оператор транспортног система природног гаса је одговоран за успостављање и спровођење балансне одговорности учесника на тржишту и вођење регистра балансне одговорности, у складу са правилима о раду система за транспорт природног гаса и правилима о промени снабдевача. Правила о раду система за транспорт природног гаса ЈП Србијагас предвиђају да оператор транспортног система склапа годишњи уговор са снабдевачем који ће обезбедити услугу балансирања, односно који ће преузети природни гас када има вишка у систему, а испоручити природни гас када има мањка у систему. Када се развије тржиште природног гаса у Србији на дневном нивоу, оператор транспортног система ће услугу балансирања куповати на тржишту. Примена балансне одговорности за кориснике транспортног система треба да почне од 01. јула 2016. године.

4.4 Регулација оператора дистрибутивног система

У 2014. години, 33 предузећа су обављала енергетску делатност дистрибуције и управљања дистрибутивним системом (лиценцу има и ВиГас Тел д.о.о Београд, који још увек није започело са обављањем делатности дистрибуције природног гаса). Доминантна карактеристика дистрибутивног сектора природног гаса је велика уситњеност, из чега произилази одсуство економије обима, што има за последицу веће трошкове коришћења мрежа. ЈП Србијагас је преузео једног мањег дистрибутера гаса, али генерално, нема довољно иницијатива у смеру укрупњавања.

Велики број малих дистрибуција са недовољним капацитетима, захтева и значајно време и ангажовање Агенције у фази припреме и контроле података ради регулације цена.

Оператор дистрибутивног система природног гаса је одговоран за:

- сигуран и поуздан рад дистрибутивног система и квалитет испоруке природног гаса;
- безбедан рад дистрибутивног система природног гаса;
- развој којим се обезбеђује дугорочна способност дистрибутивног система да испуни потребе за дистрибуцијом природног гаса на економски оправдан начин;
- изградњу прикључка на дистрибутивни систем;
- давање информација енергетским субјектима и корисницима дистрибутивног система које су потребне за ефикасан приступ дистрибутивном систему, на принципима транспарентности и недискриминације;
- недискриминаторни приступ дистрибутивном систему;
- управљање дистрибутивним системом и
- исправност и поузданост мерења испорученог природног гаса.

Најважније активности оператора дистрибутивног система у 2014. години, којима се обезбеђивало усклађивање рада са обавезама из Закона, биле су следеће:

- израда ценовника за типске прикључке у дистрибутивном систему;
- израда Правила о раду дистрибутивног система за природни гас;
- предузимање прописаних мера безбедности у току експлоатације дистрибутивног система;
- достављање података Министарству надлежном за енергетику за извештај о сигурности снабдевања;
- други послови којима се побољшава сигурност, ефикасаност и транспарентност рада система.

4.4.1 Правила о раду дистрибутивног система

Савет Агенције за енергетику Републике Србије је средином децембра 2014. дао сагласност на Правила о раду дистрибутивног система природног гаса ЈП Србијагас. Правила о раду дистрибутивног система природног гаса већине осталих оператора система су припремљена, достављена Агенцији крајем 2014. године, тако да је од почетка 2015. Савет Агенције, у складу са новим Законом о енергетици, почео и на њих да даје сагласност. Правила уређују начин планирања дистрибутивног система, техничке услове прикључења, приступ систему, мерење са дефинисаном мерном опремом, одржавање објекта, поступке у случају поремећаја, врсту и обим података који се размењују са другим енергетским субјектима и корисницима система, процедуре и динамику размене, обавезе корисника система и др. Правила су важан део регулативе којом се стварају услови за отварање тржишта природног гаса. Њима се уређују односи између оператора дистрибутивног система и

корисника система. Очекује се да ће до средине 2015. сви оператори дистрибутивних система имати одобрена Правила о раду дистрибутивног система.

4.4.2 Регулација цене приступа дистрибутивном систему

Регулисане цене приступа, односно коришћења дистрибутивног система, у складу са Законом о енергетици, први пут су примењене 15. октобра 2008. године.

У септембру 2014. године, Савет Агенције је дао сагласност на одлуке о цени приступа систему за дистрибуцију природног гаса за 32 оператора дистрибутивног система. Просечна цена приступа дистрибутивном систему за све дистрибутивне мреже у Србији без мреже ЈП „Србијагас“ износи 5,3 дин/м³, а са мрежом ЈП Србијагас је 2,4 дин/м³. Цена приступа дистрибутивном систему ЈП Србијагас је знатно испод оправдане, преваходно због потцењене вредности основних средстава, с обзиром да у дужем временском периоду није рађена процена вредности, а и изостала је ажурност код њиховог уношења у пословне књиге. Велика разлика у трошковима између појединих дистрибутивних предузећа произилази из структуре и броја купаца, величине система, услова финансирања, старости мреже и актуелизованих процена вредности основних средстава, примене корекционог елемента код обрачуна цене произашлог из више или мање признатих трошкова из претходног периода и других фактора. Међутим, цене приступа мрежама у Србији су знатно ниже него у европским земљама (видети слику 4-6).

Табела 4-11: Просечан ниво одобрене цене операторима дистрибутивног система⁷

Редни број	Назив дистрибутера природног гаса	Просечна одобрена цена дин/м ³		
		2008-2009	Септ. 2011	Окт. 2014
1	7. Октобар, Нови Кнежевац	3,54	3,90	4,34
2	Беогас, Београд	3,74	3,28	3,65
3	Београдске електране, Нови Београд		5,06	5,63
4	Чока, Чока	5,61	6,16	6,86
5	Други октобар, Вршац	3,61	6,21	6,91
6	Елгас, Сента	3,13	6,57	7,30
7	Гас - Феромонт, Стара Пазова	1,43	5,10	5,69
8	Гас - Рума, Рума	3,88	5,52	5,64
9	Гас, Бечеј	5,34	5,68	6,32
10	Гас, Темерин	3,37	5,57	6,20
11	Градитељ, Србобран	3,44	6,38	6,26
12	Грејање, Зрењанин	6,52	7,85	7,33
13	Ингас, Инђија	2,44	5,35	5,96
14	Интерклима, Врњачка бања	5,36	6,31	7,02
15	Комуналац, Нови Бечеј	4,05	6,41	7,14
16	Ковин - Гас, Ковин	1,64	3,25	4,86
17	Лозница - Гас, Лозница		4,85	3,77
18	Нови Сад - Гас, Нови Сад	2,57	5,51	6,13
19	Полет, Пландиште	5,70	7,02	7,53
20	Родгас, Бачка Топола	4,18	4,21	4,39
21	Сигас, Пожега		11,28	12,56
22	Слога, Кањижа		5,47	6,09
23	Сомбор - Гас, Сомбор	6,11	6,16	5,15
24	Србијагас, Нови Сад	1,97	1,21	1,38
25	Срем - Гас, Сремска Митровица	5,30	5,76	4,98
26	Стандард, Ада	4,12	8,62	8,87
27	Суботицагас, Суботица	5,28	6,39	6,02
28	Топлана - Шабац, Шабац			6,43
29	Ужице-гас, Ужице		5,13	5,13
30	Врбас - Гас, Врбас	2,75	4,74	5,28
31	Јugorogaz, Београд	1,85	2,66	2,28
	УКУПНО	2,33	2,25	2,42

⁷ Просечан ниво одобрене цене се добија као количник производа одобрених тарифа које су важиле на одређени дан и одговарајућих годишњих количина и капацитета који су се користили у поступку одобавања цена, за разлику од просечне остварене годишње цене која је количник остварених прихода од продаје и испоручених количина у току једне године.

Крајем 2014. започете су припреме за корекцију цене приступа дистрибутивном систему ЈП Србијагас, тако да се нова цена примењује се од 01. фебруара 2015. године.

Актуелне цене приступа дистрибутивном систему природног гаса могу се видети на интернет страници Агенције (www.aers.rs).

4.4.3 Дистрибуирана количина природног гаса

Природни гас се преузима у дистрибутивне системе највећим делом из система за транспорт природног гаса. Део природног гаса се испоручује из дистрибутивног система ЈП Србијагаса другим дистрибутерима. Само мали део се обезбеђује из производње природног гаса повезане на дистрибутивни систем. У табели 4-12 су приказане количине природног гаса које су преузете у системе за дистрибуцију природног гаса и дистрибуиране у 2014. години.

Табела 4-12: Дистрибуиране количине природног гаса у 2014.

	2013 милиона m ³	2014 милиона m ³	2014/2013 %
Укупно дистрибуирано	1.366	1.288	94
преузето из транспортног система	1.260	1.195	95
из дистрибутивних система	89	79	89
од производње	17	14	82
губици	14	13	93
	1%	1%	100

4.5 Регулација цена природног гаса за јавно снабдевање

Регулисане цене природног гаса за крајње купце, у складу са Законом о енергетици, су први пут примењене 15. октобра 2008. године. Током 2014. године цене природног гаса за јавно снабдевање су мењане три пута: у августу, октобру и новембру, услед промена набавне цене природног гаса за јавно снабдевање. У августу просечно повећање цена за малу потрошњу, која укључује и домаћинства је било 1,2%, а за све купце на јавном снабдевању 1,3%. У октобру просечно повећање је износило 4,8% за малу потрошњу и 3,7% за све купце, док су у новембру 2014. просечне цене за малу потрошњу просечно повећане 3,3%, односно за све купце 3,6%. Укупан раст просечних цена природног гаса за јавно снабдевање у 2014. години износио је за све купце 8,9%, док је за малу потрошњу тај раст износио 9,6%. Овај раст цена превасходно је резултат раста курса америчког долара, који је потиснуо ефекте смањења увозне цене природног гаса.

У складу са законским одредбама, од септембра 2013. године па до данас, снабдевање јавних снабдевача природним гасом се обавља од стране ЈП Србијагас кога је Влада претходно изабрала у тендерској процедури. Уговором о снабдевању јавних снабдевача природним гасом, који је представљао саставни део тендерске документације, предвиђено је да се цена природног гаса за ове намене формира на основу варијабилне компоненте која се односи на увозну цену природног гаса и која се утврђује применом стандардне формуле из уговора са Yugorogaz а.д. и фиксне компоненте која покрива трошкове транзита кроз Мађарску, транспорта природног гаса у Србији и складиштења, трошкове снабдевача и трошкове домаћег гаса, односно све трошкове до места примопредаје гаса. Ова друга, фиксна компонента, је у зависности од учешћа домаћег гаса у укупним испорукама утврђена у распону од 60,04 – 72,04 US\$/000m³. Уговором је такође предвиђено да се овако дефинисана цена природног гаса исказана у US\$ обрачунава јавним снабдевачима по средњем курсу на дан фактурисања. Агенција за енергетику одобрава, у складу са Законом, цене за јавно снабдевање исказане у динарима. Сама процедура припреме, доношења одлука о ценама и на крају давања сагласности од стране Агенције, траје до две недеље. Међутим, у складу са Законом о енергетици и Законом о заштити потрошача (Сл.гласник 62/14) који се примењује од 22.09.2014. снабдевач је дужан да потрошача обавести о промени цена најкасније 30 дана пре почетка примене променених цена. Због свега наведеног, у условима нестабилног курса долара, тј. знатне разлике курса приликом давања сагласности на цене и након више од два месеца, приликом фактурисања набављеног гаса, може да се јави значајна разлика између одобрених и реалних набавних цена.

У четвртм кварталу 2014. године, у коме је дошло до значајног раста курса УС\$, јавни снабдевачи су остварили високе негативне финансијске разлике, с обзиром да је фактурисана набавна цена природног гаса била и по неколико динара већа од одобрене цене по метру кубном у условима када је и потрошња природног гаса највећа.

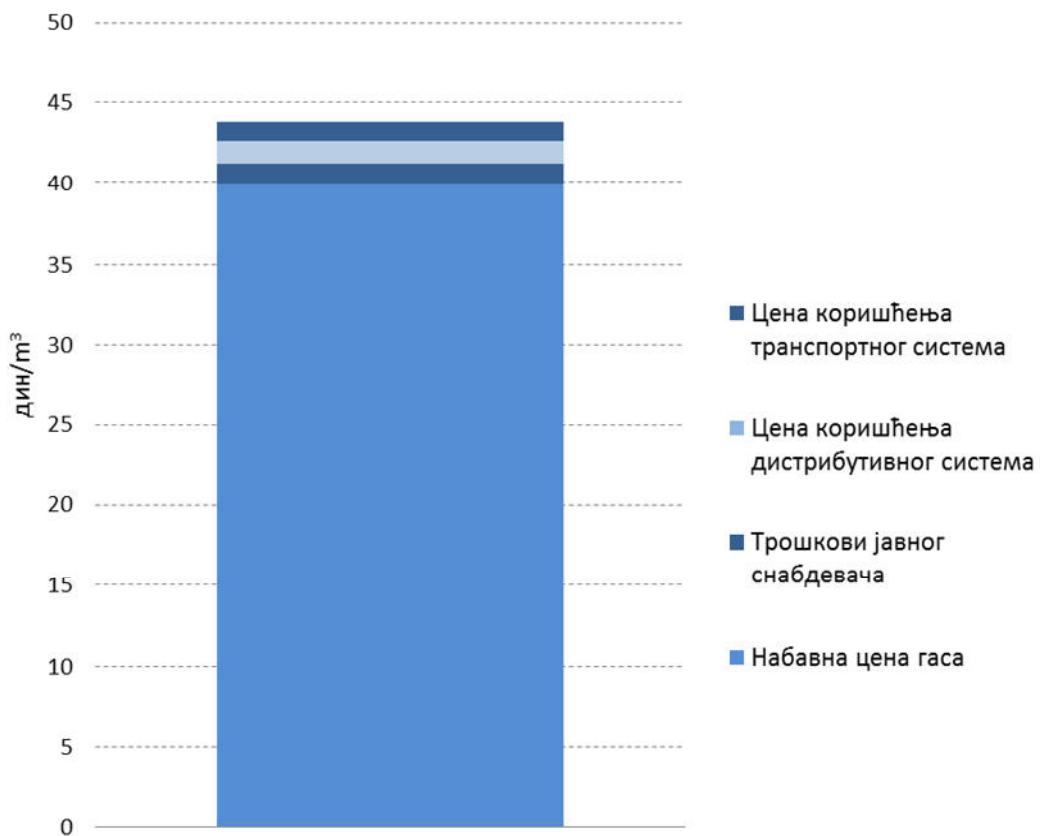
Изгубљени приходи у 2014. години достигли су ниво од 1,8 милијарди динара од чега се на ЈП Србијагас, као највећег јавног снабдевача односило 1,3 милијарде или 71%, а остатак на све остале јавне снабдеваче. Овакав тренд је настављен и у првом кварталу 2015. године. Сходно Методологији, јавни снабдевачи имају право да овај губитак надокнаде кроз корекциони елемент у следећем регулаторном периоду за део који се односи на купце који су остали на јавном снабдевању.

Табела 4-13: Просечан ниво одобрене цене природног гаса за јавно снабдевање

Ред.број	Назив јавног снабдевача природног гаса	дин/м ³							
		Просечна одобрена цена – сви купци				Просечна цена - мала потрошња			
		дец-13	авг-14	окт-14	нов-14	дец-13	авг-14	окт-14	нов-14
1	7. Октобар, Нови Кнеж.	43,55	44,09	46,53	48,10	43,63	44,17	47,32	48,89
2	Беогаз, Београд	43,78	44,32	46,45	48,02	44,10	44,64	46,60	48,17
3	Београдске електране, БГ	44,39	44,93	47,12	48,69	44,85	45,39	47,79	49,36
4	Boss Petrol, Трстеник ⁸								
5	Чока, Чока	46,40	46,94	49,46	51,53	47,30	47,84	52,48	54,05
6	Други октобар, Вршац	45,83	46,37	48,56	50,13	47,86	48,40	50,78	52,35
7	Елгас, Сента	46,38	46,92	49,39	50,96	46,32	46,87	49,54	51,11
8	Гас - Феромонт, Ст.Пазова	44,61	45,15	47,19	48,76	45,05	45,59	48,02	49,59
9	Гас - Рума, Рума	44,93	45,47	46,94	48,51	46,19	46,73	49,14	50,72
10	Гас, Бечеј	45,34	45,89	48,17	49,74	45,65	46,19	49,27	50,84
11	Гас, Темерин	45,38	45,92	48,58	50,15	45,44	45,98	48,83	50,40
12	Градитељ, Србобран	46,82	47,37	48,69	50,27	47,63	48,17	50,30	51,87
13	Градска топлана, Зрењанин	48,20	48,74	50,97	52,54	48,35	48,89	51,28	52,85
14	Ингас, Инђија	44,48	45,02	47,02	48,59	45,46	46,00	48,53	50,10
15	Интерклима, Врњач. бања	44,81	45,34	47,37	48,93	45,48	46,01	48,51	50,06
16	Комуналац, Нови Бечеј	46,00	46,54	49,21	50,78	46,30	46,84	49,99	51,56
17	Ковин - Гас, Ковин	42,98	43,52	46,54	48,12	45,16	45,70	49,66	51,23
18	Лозница - Гас, Лозница	43,84	44,38	44,44	46,01	44,82	45,36	46,06	47,63
19	Нови Сад - Гас, Нови Сад	44,93	45,47	47,67	49,24	45,52	46,06	48,66	50,23
20	Полет, Планиште	47,23	47,78	49,70	51,27	48,49	49,03	51,93	53,51
21	Ресава Гас, Свилајнац	39,88	40,42	44,35	45,92	41,03	41,57	45,32	46,89
22	Родгас, Бачка Топола	43,44	43,98	45,35	46,92	46,03	46,57	48,80	50,37
23	Сигас, Пожега	52,63	53,18	58,52	60,09	54,05	54,59	58,76	60,34
24	Слога, Кањижа	44,90	45,45	48,04	49,62	45,80	46,34	48,70	50,28
25	Сомбор - Гас, Сомбор	45,31	45,85	46,01	47,58	47,91	48,45	47,45	49,02
26	Србијагас, Нови Сад	40,18	40,73	42,21	43,78	42,24	42,78	44,67	46,25
27	Срем - Гас, Ср. Митровица	45,05	45,59	46,04	47,61	46,75	47,29	47,91	49,48
28	Стандард, Ада	48,95	49,49	51,28	52,85	49,64	50,19	52,11	53,68
29	Суботицагас, Суботица	45,45	45,99	46,93	48,50	46,30	46,84	48,29	49,86
30	Топлана - Шабац, Шабац			47,52	49,09			47,59	49,16
31	Ужице-гас, Ужице	43,32	43,85	40,18		44,57	45,10	40,56	
32	Врбас - Гас, Врбас	43,61	44,15	46,42	48,00	45,95	46,49	48,49	50,06
33	J ugorogaz, Београд	40,56	41,09	41,99	43,53	41,53	42,06	44,06	45,60
	УКУПНО	41,35	41,89	43,45	45,02	44,72	45,26	47,44	49,02

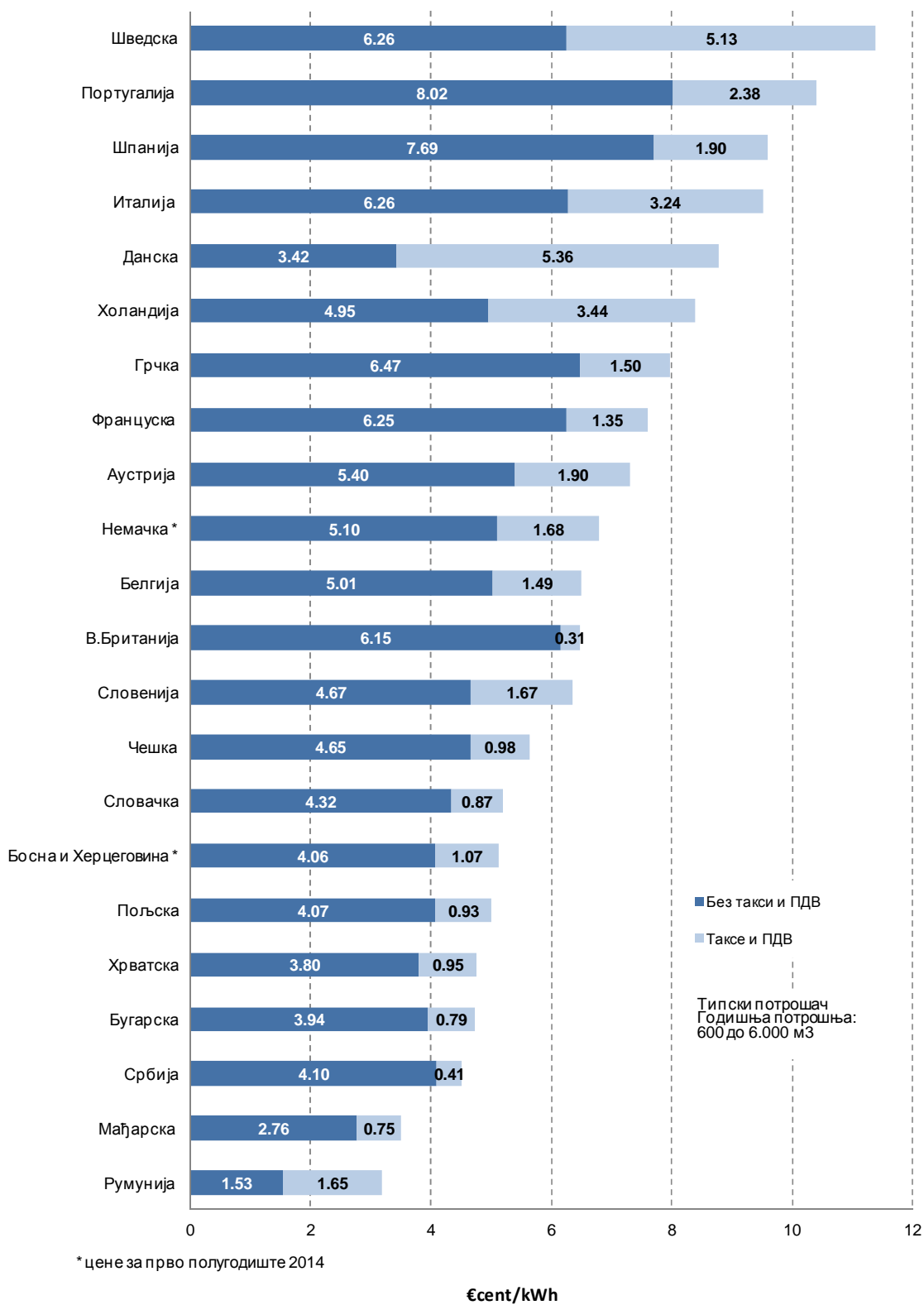
Уцени природног гаса за јавно снабдевање, код свих јавних снабдевача, доминантан удео, више од 80% имају трошкови набавке природног гаса. На слици 4-4 је приказана је структура просечне регулисане цене природног гаса за јавно снабдевање ЈП Србијагас од 43,78 дин/м³, која је примењивана од 1. новембра 2014. године, где због ниских цена коришћења транспортне и дистрибутивне мреже, учешће трошкова набавке природног гаса износи 91%.

⁸ Примењује тарифе које су одобрене ЈП „Србијагас“

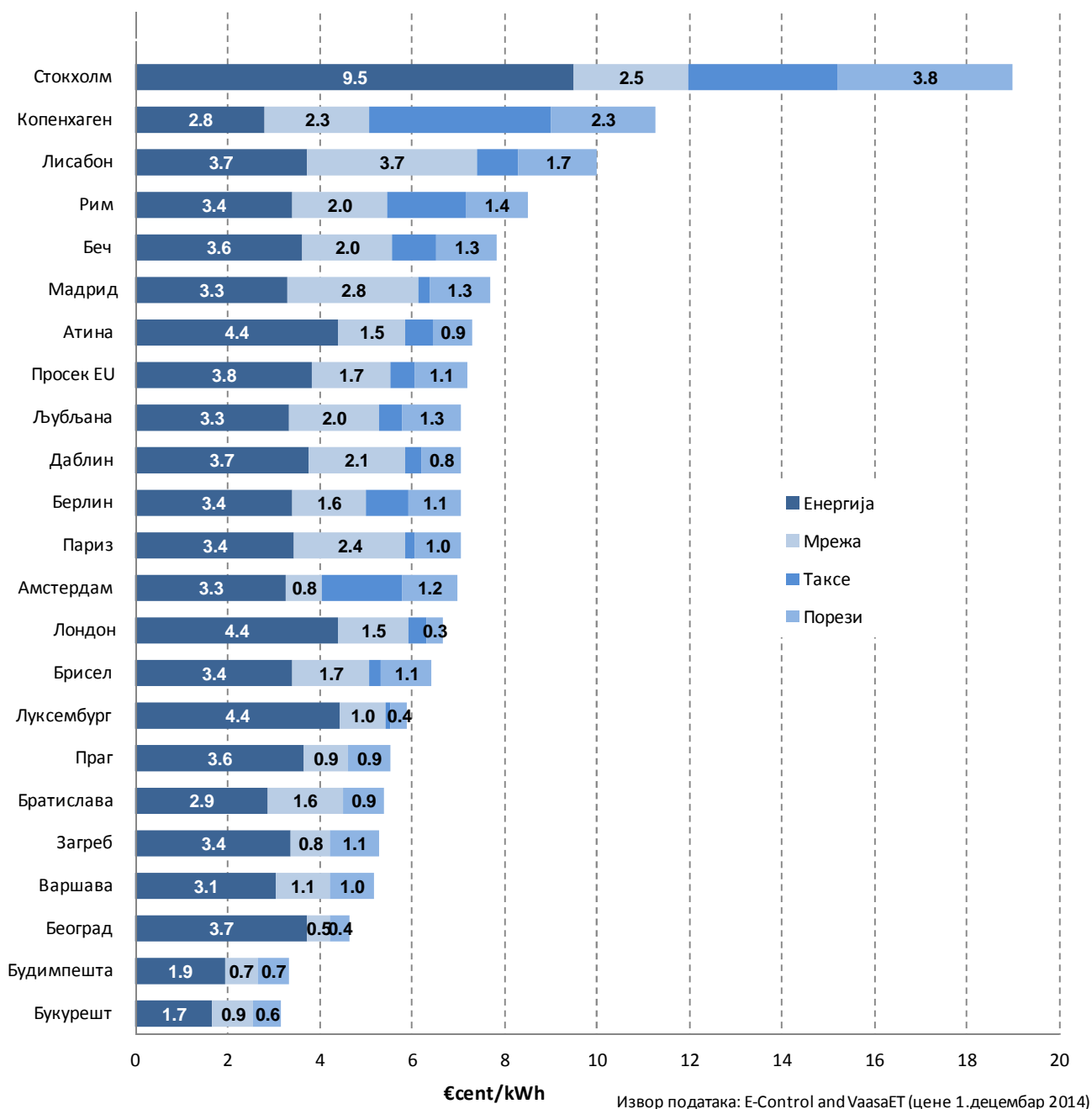
Слика 4-4: Структура просечне цене природног гаса за јавно снабдевање ЈП Србијагас од 01.11.2014.

На слици 4-5 је приказано поређење цене природног гаса за домаћинства у Србији и у другим земљама из ЕУ и региона, за референтног купца из категорије домаћинство, у другом полугодшту 2014. Нижу цену за ову категорију купаца у односу на Србију имају само купци у Мађарској и Румунији.

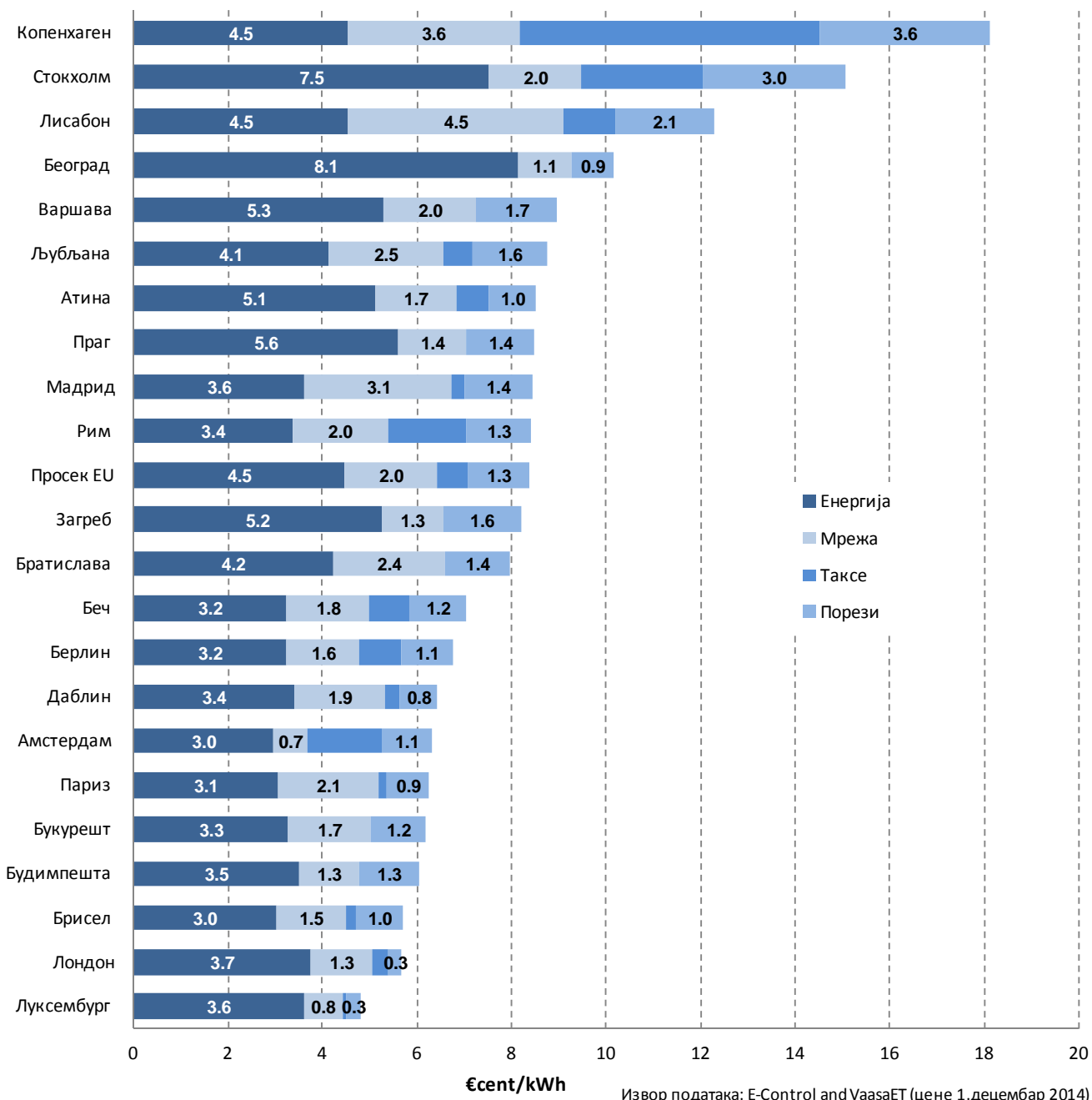
Слика 4-5: Цене природног гаса за домаћинства – друго полугодиште 2014.

На слици 4-6 је дата детаљнија структура елемената цене природног гаса за домаћинства у појединим главним европским градовима у децембру 2014. године. На основу приложене структуре цене природног гаса може се видети да је учешће мрежних цена (које су предмет регулације) у укупној цени природног гаса за домаћинства у Србији најниже и крећу се око 11% док европски просек износи око 23%, као и да је у Србији знатно ниже учешће, односно трошкови пореза и такси.

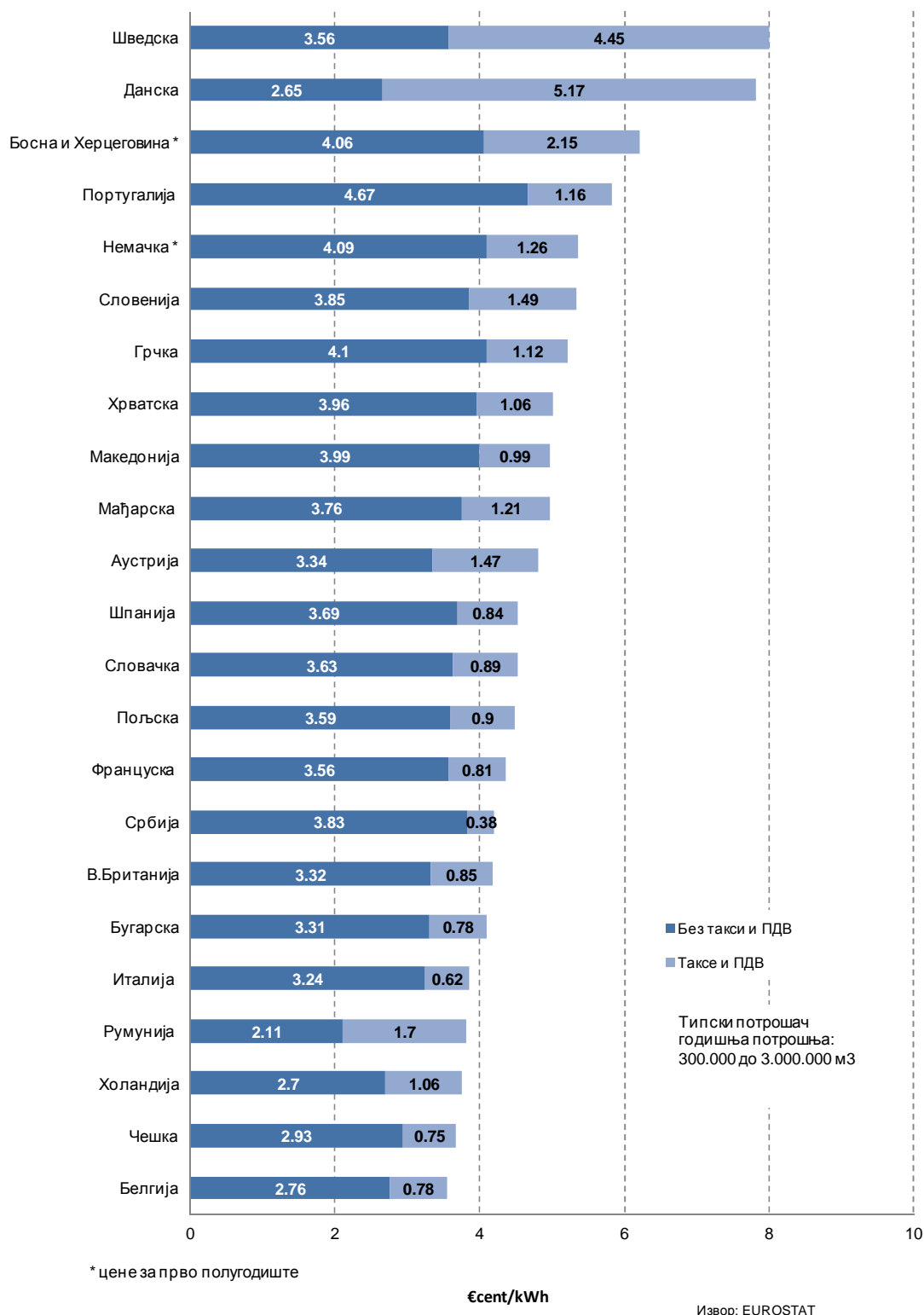
Слика 4-6: Структура цене природног гаса за домаћинства у појединим европским главним градовима у децембру 2014.

На слици 4-7 је дата структура продајне цене природног гаса за домаћинства у појединим главним европским градовима у децембру 2014. године сведене на паритет куповне моћи. На тај начин, код поређења цена узете су у обзир и разлике у зарадама и друштвеном стандарду и богатству које постоји између европских земаља. У овом случају, цене природног гаса за домаћинства у Београду су међу највишим у односу на цене у другим главним градовима у европским државама, што произилази из различитог стандарда становништва по европским земљама.

Слика 4-7: Структура цене природног гаса за домаћинства у појединим европским главним градовима у децембру 2014. сведена на паритет куповне моћи

На слици 4-8 је приказано поређење цене природног гаса за референтног купца из категорије индустрија у Србији и другим земаљама из ЕУ и региона, у другом полугодишту 2014. године. Цена природног гаса у Србији је међу најнижим. Разлике цена добрим делом произилазе из различите пореске политике, односно различитих такси и пореза који оптерећују индустријске потрошаче.

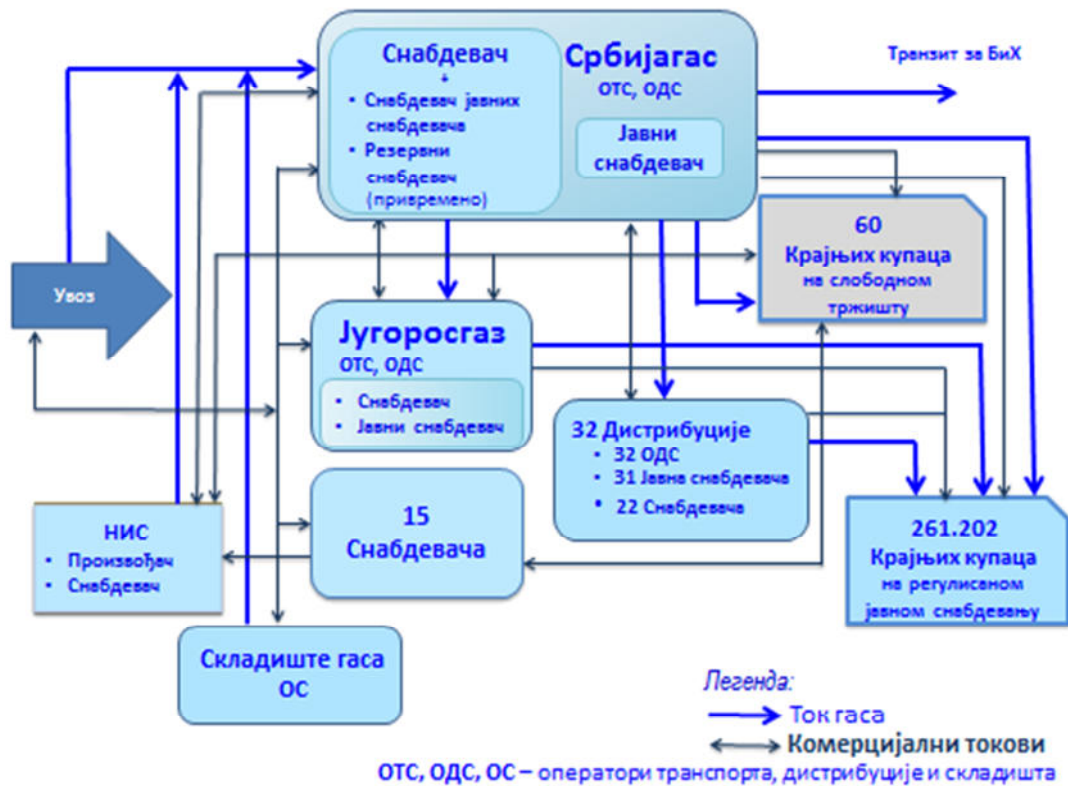

Слика 4-8: Цене природног гаса за индустрију – друго полугодиште 2014.

Актуелне цене природног гаса за јавно снабдевање могу се видети на интернет страници Агенције (www.aers.rs).

4.6 Тржиште природног гаса

У сектору природног гаса ће се развијати само билатерално тржиште.

Слика 4-9: Шема тржишта природног гаса

Учесници на тржишту природног гаса су:

- произвођач (1);
- снабдевачи (40);
- јавни снабдевачи (33);
- снабдевач јавних снабдевача - на њихов захтев (1);
- крајњи купци (261.262);
- оператори транспортних система (2);
- оператори дистрибутивних система (34), од којих један не обавља делатност и
- оператор складишта.

Влада РС је одредила ЈП Србијагас, за снабдевача који ће снабдевати јавне снабдеваче природним гасом у периоду од 01.09.2013. до 01.01.2015. и који је обавезан да све јавне снабдеваче који то од њега затраже, снабдева под истим условима и по истој цени коју је и чији начин промене је одобрила Влада РС. Исти услови важе и за јавног снабдевача ЈП Србијагас.

4.6.1 Великопродајно тржиште

Великопродајно тржиште природног гаса је осим куповине гаса за потребе јавних снабдевача, било базирано на билатералним уговорима између произвођача и снабдевача. Током 2014. на великопродајном тржишту су трговале две компаније и произвођач гаса. Од те три компаније, као увозник природног гаса у 2014. је пословала једна компанија.

Највећи утицај на великопродајно тржиште природног гаса има кретање набавне цене као и курс US\$. На основу дугорочног уговора са Yugorogaz-ом, као доминантним снабдевачем српског тржишта, ова цена се образује на основу формуле у којој основне елементе чине три нафтна деривата чије цене се формирају на међународном тржишту (у обрачун цене гаса за наредни квартал се узима деветомесечни просек ових цена из претходна три квартала). Цена домаћег гаса је везана за цену увозног гаса. Просечна набавна увозна цена природног гаса на граници са Украјином у 2014. години износила је 388 US\$/000m³ или 28,64 €/MWh (рачунато према бруто топлотној вредности природног гаса од 37.005 kJ/m³). Просечна пондерисана набавна цена

природног гаса у 2014. години, коју чине увозна цена гаса, цена домаћег гаса и цена гаса повученог из складишта, износила је 37,91 дин/м³.

На великопродајну цену гаса битан утицај има и цена транзита кроз Мађарску (просечна цена у 2014. години износила 46,77 US\$/000м³), која је већа од важеће цене за потребе домаћих корисника у Мађарској, као и корисника из Хрватске и Румуније. Цене транспорта за потребе Србије су утврђене дугорочним уговором мађарског и српског оператора транспортног система, независно од мађарског регулаторног тела за енергетику, што није у складу са одредбама Уговора о ЕнЗ. Агенција се обратила Секретаријату ЕнЗ ради даљег поступања у складу са механизмом за решавање спорова дефинисаним Уговором о ЕнЗ. Током 2014. било је консултација Агенције, Секретаријата ЕнЗ, Европске комисије и ACER, у циљу даљег прикупљања свих релевантних информација и дефинисања модалитета за решавање спора.

Великопродајна цена природног гаса за потребе тарифних купаца је била регулисана у периоду од октобра 2008. до септембра 2013. године. Одобрена набавна цена природног гаса за тарифне купце на коју је Агенција дала мишљење, а Влада РС сагласност, од 2010. до септембра 2013. је била нижа од уговорене набавне цене, тако да је ЈП Србијагас пословао са негативним финансијским резултатом у снабдевању тарифних купаца природним гасом. Негативан ефекат по овом основу за период 2008 – 2012. година износи око 230 милиона €. Од септембра 2013. године, великопродајна цена природног гаса за јавно снабдевање се формира на бази спроведене тендерске процедуре на којој је ЈП Србијагас изабран за снабдевача јавних снабдевача и она покрива све оправдане трошкове набавке природног гаса.

Заједничке активности на развоју регионалног тржишта

Најзначајније иницијативе везане за развој регионалног тржишта су везане за рад на мрежним правилима која су већ донета у ЕУ, а очекује се обавезност њихове примене и у ЕнЗ. Током 2014, Радна група за природни гас ECRB, у чијем раду учествују представници Агенције, анализирали су и достављали коментаре на мрежна правила која се односе на, расподелу капацитета и управљање загушењима, а детаљно су разматрана и питања везана за интероперабилност и квалитет природног гаса.

4.6.2 Малопродајно тржиште

У 2014. години, 60 купаца је куповало гас на слободном тржишту. Њима је испоручено 804 милиона м³, укључујући и 317 милиона м³ природног гаса које је НИС као произвођач потрошио за сопствене потребе, односно 41% укупно испоручених количина гаса крајњим купцима.

Купце је по регулисаним ценама током 2014. снабдевало 33 снабдевача са лиценцама за обављање енергетске делатности јавног снабдевања. Количине испоручене за потребе снабдевања на слободном и регулисаном тржишту су приказане у табели 4-14.

Табела 4-14: Потрошња природног гаса на слободном и регулисаном тржишту

	2013 милион м ³	2014 милион м ³	2014/2013 %
Потрошено на слободном тржишту	949	804	85
Потрошено на регулисаном тржишту	1.243	1.178	95

У 2014. години, купцима прикљученим на транспортни систем, који су били у обавези да купују природни гас на слободном тржишту, практично су испоручене све количине природног гаса продате на слободном тржишту. На дистрибутивном систему, само је један купац куповао природни гас на слободном тржишту и то у количини од 2 милиона м³, односно 0,2% количина продатих на слободном тржишту.

У 2014. години, само 3 дистрибутера је за потребе купаца испоручило више од 30 милиона м³, а 23 дистрибутера мање од 10 милиона м³.

Највећи део природног гаса, 1.310 милиона м³ или око 66% од укупних количина у 2014. години купцима је продао ЈП Србијагас. После ЈП Србијагас, највећу продају купцима имао је ДП Нови Сад Гас са 57 милиона м³ тј. око 2,9% и Угоросгаз са 42 милиона м³ гаса, односно 2,1% укупних количина у 2014. Појединачно учешће преосталих снабдевача у укупним количинама је око и мање од 2%. Количине природног гаса које су снабдевачи продали крајњим купцима природног гаса (не укључује гас који је НИС произвео и потрошио за сопствене потребе) током 2013. и 2014. су приказане у табели 4-15.

Табела 4-15: Продаја природног гаса крајњим купцима у 2013 и 2014.

Ред. број	Назив трговца	2013 (000 m ³)				2014 (000 m ³)				2014/2013 (%)			
		Домаћ.	Топлане	Индустрија и остали	Укупно	Домаћ.	Топлане	Индустрија и остали	Укупно	Домаћ.	Топлане	Индустрија и остали	Укупно
1	7. октобар, Нови Кнежевац	711	0	504	1.215	574	0	541	1.115	-19	0	7	-8
2	Беогаз, Београд	12.241	0	1.610	13.851	9.847	0	2.394	12.241	-20	0	49	-12
3	Београдске елктране, Београд	2.786	0	1.137	3.923	2.217	0	1.067	3.284	-20	0	-6	-16
4	Босс петрол, Трстеник	6	0	1.000	1.006	9	383	1.499	1.891	50	0	50	88
5	Чока, Чока	285	0	367	652	226	0	302	528	-21	0	-18	-19
6	Други октобар, Вршац	7.512	1.870	12.919	22.301	5.775	1.551	11.745	19.071	-23	-17	-9	-14
7	Елгас, Сента	1.224	0	616	1.840	813	0	458	1.271	-34	0	-26	-31
8	Гас – Феромонт, Ст. Пазова	15.353	679	8.168	24.200	12.551	0	9.725	22.276	-18	-100	19	-8
9	Гас –Рума, Рума	5.055	845	9.573	15.473	4.025	592	10.073	14.690	-20	-30	5	-5
10	Гас, Бечеј	1.434	0	1.299	2.733	1.158	0	1.462	2.620	-19	0	13	-4
11	Гас, Темерин	5.545	0	1.223	6.768	4.359	0	1.426	5.785	-21	0	17	-15
12	Градитељ, Србобран	1.128	211	1.404	2.743	904	505	1.268	2.677	-20	0	-10	-2
13	Грејање, Зрењанин	12.697	10.342	3.861	26.900	10.166	9.115	3.866	23.147	-20	-12	0	-14
14	Ингас, Инђија	7.283	0	9.322	16.605	5.864	0	10.091	15.955	-19	0	8	-4
15	Интерклима, Врњачка бања	746	0	1.669	2.415	680	0	1.732	2.412	-9	0	4	0
16	Комуналац, Нови Бечеј	1.153	0	835	1.988	928	0	1.309	2.237	-20	0	57	13
17	Ковин – Гас, Ковин	2.750	1.132	5.942	9.824	2.573	993	5.821	9.387	-6	-12	-2	-4
18	Лозница – Гас, Лозница	1.341	3.732	3.934	9.007	1.173	3.240	3.782	8.195	-13	-13	-4	-9
29	ЛП – Гас, Београд	2.049	0	157	2.206	1.786	0	169	1.955	-13	0	8	-11
20	Нови Сад – Гас, Нови Сад	40.880	839	25.559	67.278	31.987	733	24.170	56.890	-22	-13	-5	-15
21	Полет, Пландиште	1.678	0	2.728	4.406	1.432	0	3.008	4.440	-15	0	10	1
22	Ресава Гас, Свилајнац	422	0	1.318	1.740	338	0	1.657	1.995	-20	0	26	15
23	Родгас, Бачка Топола	1.063	0	7.709	8.772	847	440	7.704	8.991	-20	0	0	2
24	Сигас, Пожега	221	0	56	277	192		66	258	-13	0	18	-7
25	Слога, Кањижа	1.614	0	1.838	3.452	1.270	0	1.983	3.253	-21	0	8	-6
26	Сомбор – Гас, Сомбор	1.734	3.413	4.371	9.518	1.384	2.810	4.914	9.108	-20	-18	12	-4
27	Србијагаз, Нови Сад	70.349	456.954	675.980	1.203.283	59.887	416.170	834.315	1.310.372	-15	-9	23	9
28	Срем-Гас, Ср. Митровица	4.662	493	8.937	14.092	3.716	551	7.791	12.058	-20	12	-13	-14
29	Стандард, Ада	780	0	979	1.759	599	0	1.186	1.785	-23	0	21	1
30	Суботицагаз, Суботица	8.406	0	16.151	24.557	6.781	0	16.383	23.164	-19	0	1	-6
31	Топлана – Шабац, Шабац	2.950	0	541	3.491	2.410		471	2.881	-18	0	-13	-17
32	Ужице-гас, Ужице	193	4.126	941	5.260	301		4.852	5.153	56	0	416	-2
33	Врбас- Гас, Врбас	1.623	0	4.222	5.845	1.300	0	3.967	5.267	-20	0	-6	-10
34	Угоросгас, Београд	579	26.322	16.367	43.268	544	24.723	16.634	41.901	-6	-6	2	-3
35	РСТ, Нови Сад	0	0	270.634	270.634	0	0	0	0	0	0	-100	-100
36	Елгас енерџи трејдинг, Београд	0	59.247	0	59.247	0	10.187	17.324	27.511	0	0	0	100
	Укупно:	218.453	570.205	1.103.871	1.892.529	178.616	471.993	1.015.161	1.665.770	-18	-17	-8	-12

4.7 Праћење и регулација квалитета испоруке и снабдевања

Законом о енергетици је прописано да Агенција доноси Правила о праћењу техничких и комерцијалних показатеља и регулисању квалитета испоруке и снабдевања електричном енергијом и природним гасом. Савет Агенције је донео ова правила у децембру 2013, а ступила су на снагу почетком 2014. године. Циљ је да се, пре свега, пропише начин и рокови за прикупљање података од енергетских субјеката који се баве делатностима транспорта, дистрибуције и снабдевања природним гасом, ради успостављања система регулације квалитета испоруке и снабдевања.

Као технички показатељи квалитета испоруке правила, дефинисани су поузданост рада система и квалитет природног гаса, а као комерцијални показатељи квалитета испоруке односно снабдевања, благовременост извршавања прописаних обавеза од утицаја на квалитет испоруке и снабдевања природним гасом.

Овим правилима је предвиђено да се подаци везани за квалитет испоруке и снабдевања природним гасом прикупљају систематично и уједначено.

Прикупљање података ће се спроводити квартално, полугодишње и годишње, са циљем да се омогући да Агенција на основу достављених података и извештаја прати квалитет испоруке и снабдевања и пореди енергетске субјекте који обављају исту енергетску делатност. Током 2014. је започето са прикупљањем података, али сви енергетски субјекти нису били у могућности да доставе тражене податке, тако да ће се током 2015. интезивирати активности Агенције на унапређењу ових послова.

4.8 Сигурност снабдевања природним гасом

ЈП Србијагас је доставио Агенцији на сагласност Десетогодишњи план развоја. План треба актуелизовати узимајући у обзир промене везане за интерконективне гасоводе.

4.8.1 Прогноза потрошње природног гаса

Предвиђа се да би до пораста потрошње природног гаса у наредним годинама могло доћи након ублажавања последица опште економске кризе. Стопе раста ће свакако зависити и од цена гаса. Раст потрошње ће бити подстакнут и изградњом нових дистрибутивних мрежа у до сада негасификованим подручјима. За индустрију са великом потрошњом природног гаса, пре свега код индустрије која користи природни гас као сировину, потрошња природног гаса ће зависити од цене природног гаса и ефикасности индустрије.

Значајнији раст потрошње је могућ у случају изградње нових когенеративних постројења или електрана на гас, која би користила природни гас, у условима његових повољнијих цена.

4.8.2 Пројекти за повећање сигурности снабдевања

Сигурност снабдевања је значајно повећана активирањем рада подземног складишта Банатски Двор, са капацитетом истискивања од 5 милиона m^3 /дан.

У току су припреме за изградњу интерконектора са Бугарском, на бази Споразума о изградњи гасовода Ниш – Димитровград - Софија, који ће значајно допринети повећању сигурности снабдевања. Споразум је потписан 2012. године. Дужина овог гасовода би требало да буде око 150 км, а капацитет у првој фази 1,8 милијарди m^3 годишње.

Такође, за повећање сигурности снабдевања ће бити значајно повезивање са гасоводним системима других околних земаља, пре свега оним земљама које имају високо развијену гасну инфраструктуру, Румунијом и Хрватском.

5. СИРОВА НАФТА, ДЕРИВАТИ НАФТЕ, БИГОРИВА И КОМПРИМОВАНИ ПРИРОДНИ ГАС

5.1 Структура сектора и капацитети

5.1.1 Организациона и власничка структура нафтног сектора

У складу са Законом из 2011. који је примењиван у 2014, лиценциране енергетске делатности из сектора нафте и биогорива су биле:

- производња деривата нафте;
- транспорт нафте нафтоводима;
- транспорт деривата нафте продуктоводима;
- трговина нафтом, дериватима нафте, биогоривима и компримованим природним гасом;
- трговина моторним и другим горивима на станицама за снабдевање возила;
- складиштење нафте, деривата нафте, биогорива и компримованог природног гаса и
- производња биогорива.

За производњу деривата нафте, у Србији су до краја 2014. лиценцирана два енергетска субјекта: НИС а.д. и Стандард гас доо, оба из Новог Сада.

Доминантни учесник на српском тржишту нафте и нафтних деривата је компанија НИС-Гаспром њефт а.д. (у даљем тексту НИС) који се бави истраживањем, производњом, прерадом и продајом нафте, нафтних деривата и природног гаса. Вертикално интегрисана компанија НИС је од 2010. године на берзи, а њени власници су руска компанија „Гаспром њефт“ са нешто више од 56%, Република Србија са нешто мање од 30%, док је око 11% у власништву великог броја малих акционара и 3% осталих. У 2014. години, НИС је обезбедио око 78% укупних потреба српског тржишта за дериватима нафте и поседује највећу малопродајну мрежу, која покрива око 25% тржишта по броју објеката на којима се обавља делатност трговине моторним и другим горивима за снабдевање возила, као и највеће складишне капацитете за све врсте моторних горива и сирове нафте. У сектору малопродаје моторних и других горива, значајнији удео имају и Лукоил, ОМВ, МОЛ Србија, ЕКО-Србија и други.

Транспорт нафте нафтоводима обавља ЈП Транснафта.

У Србији нема изграђене инфраструктуре за јавно обављање транспорта деривата нафте продуктоводима, ван компанија које овај вид транспорта користе за своје потребе.

5.1.2 Раздвајање енергетских делатности

Транспорт нафте нафтоводима и планирани транспорт деривата нафте продуктоводима, као регулисане делатности од општег интереса, одвојено од осталих енергетских и неенергетских делатности, обавља ЈП Транснафта по регулисаним ценама и под прописаним и јавно објављеним условима на принципу недискриминације.

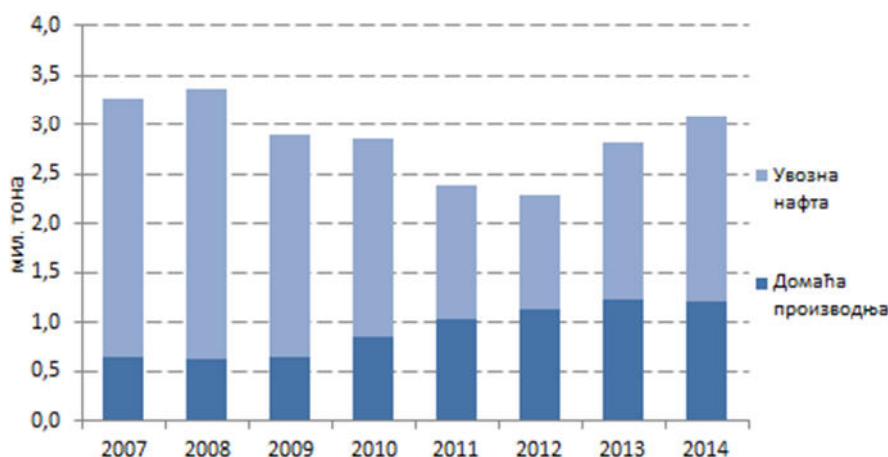
5.2 Капацитети за производњу и транспорт

5.2.1 Производња нафте, деривата нафте и биогорива

Производњу, увоз и прераду сирове нафте у Србији обавља искључиво НИС. Укупна потрошња сирове нафте и полупроизвода из домаће производње, увоза и залиха у 2014. години у Србији је била око 3,10 милиона тона. Производњом сирове нафте бави се компанија НИС (блок Истраживање и производња) и то на 53 нафтна поља са 650 бушотина у експлоатацији у Србији, као и у Анголи. У земљи је у 2014. години произведено око 1,31 милиона тона (44,2%), у Анголи (из налазишта нафте у власништву НИС-а) око 56 хиљада тона, а око 1,65 милиона тона (55,8%) је обезбеђено из увоза, претежно из Русије (нафта типа Урал). Прерада сирове нафте обавља се у рафинеријама нафте у Панчеву и Новом Саду.

Домаћа производња сирове нафте у целом периоду перманентно расте до 2013. године, а у 2014. је остала на приближно истом нивоу, тако да је у односу на 2007. домаћа производња сирове нафте практично дуплирана (порад од 90% након промене власничке структуре НИС). Увоз сирове нафте забележио је благи пад у односу на 2013. годину.

Рафинеријска прерада сирове нафте у 2014. је, након завршеног првог циклуса модернизације Рафинерије Панчево у 2013. години (постројења за лаки хидрокрекинг и хидрообраду и обезбеђивања производње моторних горива искључиво „Еуро 5“ квалитета), први пут након промене власничке структуре НИС, како је приказано на слици 5-1, била већа од 3 милиона тона (уз раст потрошње полупроизвода). Удео домаће сирове нафте у укупној рафинеријској преради је 2008. био 18,6%, а у 2014. око 44%.

Слика 5-1: Рафинеријска прерада сирове нафте у Србији у периоду 2007-2014.

У Србији се производња деривата нафте, тачније течних нафтних гасова, осим у рафинеријама у Новом Саду и Панчеву, обавља и у погону НИС за стабилизацију, односно припрему природног гаса за транспорт у Елемиру (пропан, као и гасни кондензат), као и у погону енергетског субјекта Стандард гас у Оџацима (пропан и бутан, као и пентан-хексан фракција, односно солвент), где се као сировина за производњу користи увозни гасни кондензат, односно широка фракција лаких угљоводоника.

У структури производње деривата нафте производња дизела је у 2014. била 34%, затим моторних бензина 15,4%, уља за ложење 12%, течног нафтног гаса (ТНГ) 3,3% и осталих деривата (примарни бензин, битумен и др.) 35,3%. У односу на претходну годину у структури производње деривата нафте повећано је учешће бензина за 1,4%, дизела за 1,5%, уља за ложење за значајних 5%, док је производња ТНГ остала на истом релативном нивоу. Ефекти улагања у модернизацију прерађивачких капацитета управо се огледају у расту учешћа белих деривата у оствареној производњи.

Деривати нафте, као крајњи производи, осим из рафинеријске прераде, обезбеђују се и из увоза и залиха. У 2014. години, увезено је око 1 милион тона деривата. Претежно су увожени евро дизел (ЕН 590) и ТНГ, као и мање количине безоловног моторног бензина (ЕН 228). У 2014. извезено је 0,55 милиона тона деривата, што је око 16% мање него претходне године.

Укупна потрошња деривата нафте у 2014. била је око 3,52 милион тона, од чега је потрошња моторних горива око 2,10 милиона тона, што је на истом нивоу као претходне године. У структури потрошње моторних горива, бензини партиципирају са 18,4%, дизели са 66,6%, а аутогас са 15%.

Захтеви по питању квалитета деривата нафте који се налазе у промету, као и начин оцењивања усаглашености квалитета деривата са прописаним, дефинисани су Правилником о техничким и другим захтевима за течна горива нафтног порекла, односно Правилником о техничким и другим захтевима за течни нафтни гас ("Службени гласник РС", број 97/10, 123/12 и допунама из бр.63/13 и 75/13). Овим правилницима је утврђен и начин обележавања инсталација које се користе за промет нафтних деривата.

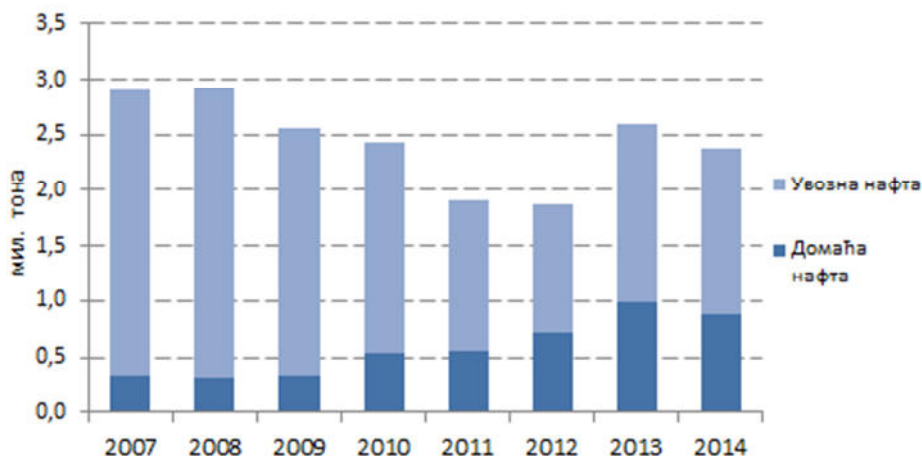
Уредбом о обележавању (маркирању) деривата нафте ("Службени гласник РС", број 46/13) ближе су утврђени услови, начин и поступак обележавања деривата нафте који се стављају на тржиште. Примарни циљ увођења маркирања, чије остварење је видљиво у 2014. години, је смањивања количина горива које се налазе у илегалним токовима, односно повећање прихода од пореза на гориво у буџету Републике Србије.

За делатност производње биогорива до краја 2014. није било лиценцираних енергетских субјеката, нити је у 2014. било увоза биогорива.

5.2.2 Транспорт нафте и деривата нафте

Транспорт нафте се обавља већим делом нафтоводом који почиње у јадранској луци Омишаљ, преко Сотина у Републици Хрватској, улази у Србију у Бачком Новом Селу на реци Дунав и даље се протеже преко Новог Сада, до рафинерије у Панчеву. Нафтовод од Омишља до Панчева је као јединствена функционална целина пуштен у рад 1979. године, а делом у Републици Хрватској данас управља привредно друштво Јанаф, а делом нафтовода у Републици Србији управља ЈП Транснафта. Осим деоница Сотин-Нови Сад, дужине 63 km и деонице Нови Сад-Панчево, дужине 91km, саставни део овог система чини и терминал у Новом Саду, опремљен пумпном и мерном станицом на којем се налазе два резервоара од по 10.000 m³ који се оперативно користе за транспорт сирове нафте, као и два резервоара од по 10.000 m³ који се користе за делатност складиштења сирове нафте.

У периоду од 2005. године, када је ЈП Транснафта основана, до 2014. укупно је транспортовано око 24,4 милиона тона нафте. У 2014. години, транспортовано је око 0,88 милиона тона домаће и 1,5 милиона тона увозне нафте. Транспорт нафте нафтоводима је регулисана енергетска делатност за коју је лиценцирана ЈП Транснафта.

Слика 5-2: Транспортоване количине сирове нафте нафтоводом ЈП „Транснафта“

У 2014. (слика 5-2) је транспортовано око 10% сирове нафте мање него у претходној години, што је последица благог пада у производњи сирове нафте са поља са којих се нафта транспортује овим нафтоводом, али и прераде сирове нафте из залиха из претходне године на рачун увоза.

Мањи део транспорта увозне сирове нафте се обавља баржама реком Дунав, а домаће сирове нафте и ауто цистернама од домаћих поља до рафинерија нафте (ови типови транспорта нису лиценциране енергетске делатности).

5.3 Регулација транспорта нафте и нафтних деривата

5.3.1 Правила о раду транспортног система

Правила о раду транспортног система, која садрже: техничке услове за безбедно функционисање система; правила за поступке у случају хаварије; правила о коришћењу система; начин мерења, функционални захтеви и класе тачности мерила, ЈП Транснафта је донела 2010. године, уз сагласност Агенције. Ова Правила се примењују и након ступања на снагу Закона из 2011. године.

5.3.2 План развоја

ЈП Транснафта је у петогодишњем плану развоја најавила и фазну изградњу продуктовода, који би у крајњој фази омогућили транспорт деривата нафте на потезу Сомбор - Нови Сад - Панчево - Смедерево - Јагодина - Ниш, укључујући и независну деоницу према Београду. Његовом изградњом би се остварило ценоводно повезивање српских рафинерија са складишним инсталацијама чиме би се омогућило безбедније, сигурније и еколошки прихватљивије снабдевање тржишта моторним горивима.

Међународни пројекат нафтовод Констанца – Трст (PEOP) је од 2012 године у фази мировања.

5.3.3 Регулација цена приступа транспортном систему

Регулисане цене приступа, односно коришћења транспортног система, у складу са Законом о енергетици, су први пут примењене 11. априла 2007. године. Током 2014. цене приступа систему за транспорт нафте нафтоводима нису мењане и у примени су цене на које је после позитивног мишљења Агенције, Влада дала сагласност 2011. године. У табели 5-1 приказане су цене транспорта нафте које су примењиване у 2014. години.

Табела 5-1: Цене приступа транспортном систему

Деоница нафтовода	Тарифни став "енергент" (динара/тона/100 km)	Решење Владе РС о давању сагласности
Сотин – Нови Сад	316,05	"Службени гласник РС", број 90 од 30.11.2011.
Нови Сад – Панчево	210,69	

5.4 Тржиште нафте и деривата нафте

Увоз деривата нафте је слободан, а величина, као и неопходна структура складишних капацитета за сваку од врста деривата нафте и биогорива које трговци на велико увозе или прометују на српском тржишту, уређени су прописима који проистичу из закона којим се уређује трговина (Правилник о минималним

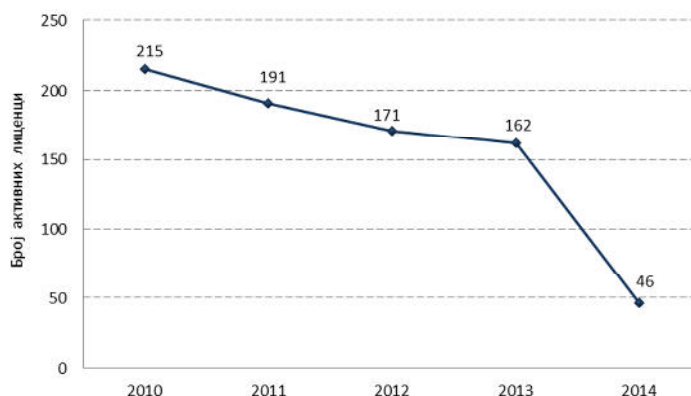
техничким условима за обављање трговине дериватима нафте и биогоривом ("Службени гласник РС", број 68/13). Исти прописи утврђују и трговину моторним и другим горивима на станицама за снабдевање возила. У Србији је спроведена пуна либерализација ових енергетских делатности.

На развој тржишта нафте и деривата нафте, велики утицај има Закон о робним резервама ("Службени гласник РС", број 104/13), којим су у домаће законодавство уграђене директиве 2006/67/ЕС и 2009/119/ЕС, везане за обезбеђивање минималних обавезних резерви нафте и деривата нафте.

Директива 2009/28/ЕС, која се односи на обавезан садржај биогорива у моторним горивима, у циљу смањења емисије гасова са ефектом стаклене баште, још увек није уграђена у домаће законодавство. Акционим планом за обновљиве изворе енергије је преузета обавеза да се до 2020. године достигне 10% учешћа биогорива у моторним горивима, али је удео биогорива на тржишту деривата нафте у 2014. још увек био занемарљив.

5.4.1 Великопродајно тржиште

Законом из 2011. енергетска делатност трговине нафтом и дериватима нафте је проширена и на биогорива и компримовани природни гас. Закључно са 2014. годином, лиценцу за обављање делатности трговине нафтом, дериватима нафте, биогоривима и компримованим природним гасом, има 46 енергетских субјеката, што је за преко 70% мање него годину дана раније, чиме је настављен тренд смањења из претходне три године, како је приказано на Слици 5-3. Доминантни разлог смањења броја лиценцираних енергетских субјеката за обављање ове делатности је поштравање прописа у области трговине, којима се утврђују минимални технички услови за обављање ове делатности, прво 2011, а затим и 2013. године, као и пуна примена ових прописа у 2014. години, када су из ових разлога лиценце за ову делатност одузимане на основу предлога тржишне инспекције.

Слика 5-3: Број активних лиценци за делатност трговине нафтом, дериватима нафте, КПГ и биогоривима

Такође, лиценцирана енергетска делатност је и складиштење нафте и деривата нафте (гасови, бензини, дизели и уља за ложење), која је Законом из 2011. проширена и на складиштење биогорива. У Србији се број од 18 носилаца ове лиценце, међу којима је свакако највећа компанија НИС, благо увећао од 2009. године.

5.4.2 Малопродајно тржиште

Слично као и за делатност трговине на велико, Законом из 2011. је проширена делатност трговине на мало дериватима нафте, моторним и другим горивима на станицама за снабдевање возила, где се под моторним горивима, осим деривата нафте, подразумевају и биогорива, гасна уља и компримовани природни гас, док се термин „друга горива“ односи, пре свега, на уље за ложење екстра лако. До краја 2011, у Србији је било лиценцирано 370 енергетских субјеката за обављање ове делатности, док је на крају 2014. године 432 енергетска субјеката имало такву лиценцу. Пораст броја лиценцираних субјеката за обављање ове делатности је последица наставка вишегодишњег тренда давања у закуп великог броја станица из система НИС и Лукоил новим закупцима, чиме се број учесника на тржишту повећао уз практично исти, односно благо увећан број станица за снабдевање возила, као и појачане активности сектора контроле министарства надлежног за послове трговине. Резултат појачаног инспекторског надзора је да су практично сви учесници на овом тржишту поднели захтев за лиценцу, па и они који су до тада нелегално обављали делатност.

За делатност трговине компримованим природним гасом (на мало и на велико) лиценцирана су два енергетска субјекта до краја 2014. године.

6. ДЕЛАТНОСТИ ОД ОПШТЕГ ИНТЕРЕСА И ЗАШТИТА КУПАЦА

6.1 Делатност од општег интереса

Правни оквир за реализацију обавезе јавног снабдевања у енергетском сектору Србије, пружају два главна закона: Закон о јавним предузећима и Закон о енергетици.

Закон о јавним предузећима („Службени гласник РС“ број 119/12) уређује обављање делатности од општег интереса у више привредних области, од којих је једна и енергетика, док је утврђивање делатности од општег интереса у области енергетике, као и обавеза јавног снабдевања, уређено Законом о енергетици (делатност производње електричне енергије више није делатност од општег интереса). Закон о јавним предузећима дефинише да делатност од општег интереса обављају јавна предузећа, а могу их обављати и друштва капитала чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе и њихова зависна привредна друштва, као и друштва капитала и предузетник, у складу са законом којим се утврђује њихов правни положај, када им надлежни орган повери обављање те делатности.

Главни циљ оснивања и пословања јавних предузећа је да се обезбеди трајно обављање делатности од општег интереса и уредно задовољавање потреба купаца производа и услуга, развој и унапређивање обављања делатности од општег интереса, обезбеђивање техничко-технолошког и економског јединства система и усклађеност његовог развоја, стицање добити, као и остваривање другог законом утврђеног интереса.

Законом о енергетици из 2011. године, који је примењиван у 2014, у енергетском сектору су дефинисане 22 енергетске делатности, од којих су 10 утврђене као делатности од општег интереса у области електричне енергије, природног гаса и нафте. У области електричне енергије, то су: пренос електричне енергије и управљање преносним системом, дистрибуција електричне енергије и управљање дистрибутивним системом, јавно снабдевање и организовање тржишта електричне енергије. У области природног гаса, то су: транспорт и управљање транспортним системом за природни гас, складиштење и управљање складиштем природног гаса, дистрибуција и управљање дистрибутивним системом за природни гас и јавно снабдевање природним гасом. У области нафте, то су: транспорт нафте нафтоводима и транспорт деривата нафте продуктоводима.

Енергетске делатности које Закон о енергетици утврђује као делатности од општег интереса, обављају се у складу са овим и законом којим се уређује положај јавних предузећа.

Законом о енергетици је дефинисана и обавеза јавног снабдевања електричном енергијом и природним гасом, као универзални сервис по регулисаним ценама, који треба да пружи јавни снабдевач купцима који нису изабрали снабдевача на слободном тржишту, а по Закону имају право на регулисано снабдевање. С обзиром да према Закону, јавног снабдевача одређује Влада РС на начин, у поступку и роковима утврђеним Законом, као и да је тржиште електричне енергије и природног гаса у Републици Србији отворано фазно, право на јавно снабдевање од 01.01.2014. године имају само домаћинства и мали купци електричне енергије, а од 01.01.2015. године само домаћинства и мали купци природног гаса. У другој половини 2012. године, изменом оснивачког акта ЈП Србијагас и закључивањем уговора о поверавању обављања делатности јавног снабдевања природним гасом са више предузећа и друштва капитала, Влада РС је одредила енергетске субјекте у сектору природног гаса који могу да обављају ову делатност, од којих су свих 33 испунила услове и од Агенције крајем 2012. године и почетком 2013. године, добила лиценцу за обављање делатности јавног снабдевања природним гасом.

Решењем Владе РС из марта 2013. године, дата је сагласност на Одлуку ЈП ЕПС о оснивању привредног друштва за снабдевање електричном енергијом крајњих купаца „ЕПС Снабдевање“ доо, које је, по испуњавању прописаних услова, добило и лиценцу за јавно снабдевање електричном енергијом од Агенције, у јуну 2013. године.

6.2 Заштита купаца

Заштита купаца електричне енергије и природног гаса при коришћењу услуга од општег економског интереса, обезбеђена је, у ширем смислу, кроз механизме прописане Законом о заштити потрошача („Службени гласник РС“, бр. 73/10), а у ужем смислу Законом о енергетици и подзаконским актима којима су уређени општи услови испоруке електричне енергије и природног гаса и то посебно кроз регулацију цена услуга преноса и дистрибуције електричне енергије, односно транспорта и дистрибуције природног гаса и цена јавног снабдевања електричном енергијом и природним гасом, као и кроз одлучивање Агенције по жалбама купаца изјављеним на акте оператора система о одбијању, односно недоношењу, одлуке по захтеву за прикључење, односно захтеву за приступ систему, као и кроз дефинисање посебних видова заштите угрожених купаца тј. енергетски заштићених купаца.

Уредбом о условима испоруке и снабдевања електричном енергијом („Службени гласник РС“ број: 63/13) и Уредбом о условима за испоруку природног гаса („Службени гласник РС“ бр. 47/06, 3/10 и 48/10), ближе се утврђују права и обавезе купаца, снабдевача и испоручилаца енергије, као и услови под којима поједини купци не могу бити искључени са мреже у случају неизмирених обавеза за преузету енергију.

Агенција је, у циљу заштите свих купаца електричне енергије и природног гаса, донела и примењује Правила о праћењу техничких и комерцијалних показатеља и регулисању квалитета испоруке и снабдевања електричном енергијом и природним гасом. Поред општих норми које се односе на заштиту свих купаца електричне енергије и природног гаса, Законом је препозната и категорија „енергетски заштићеног купца“, што је шири појам од „енергетски угроженог купца“, јер обухвата, поред купаца који остварују права из области социјалне заштите, и купце који не морају да буду из ове категорије, али им живот или здравље могу бити угрожени обуставом или ограничењем испоруке електричне енергије или природног гаса.

6.2.1 Помоћ најугроженијим купцима у Србији

Помоћ најугроженијим купцима у Србији је на почетку 2014. године пружана у складу са Уредбом о енергетски заштићеном купцу коју је Влада РС донела у марту 2013. године (Службени гласник бр. 27/13), којом су дефинисани критеријуми за стицање права на заштиту, начин заштите, услови, рокови и поступак за утврђивање статуса оваког купца, као и начин и извори обезбеђивања средстава за снабдевање одређеним количинама електричне енергије и природног гаса под посебним условима, као и начин вођења евиденције о овим купцима. Уредба је у октобру исте године проширена и на купце топлотне енергије. После априла 2014. примењује се Уредба о енергетски заштићеном купцу, односно угроженом купцу топлотне енергије (Службени гласник РС број: 44/2014, од 26.04.2014.).

Финансијска средства за заштиту се обезбеђују из буџета Републике Србије. Заштитом најугроженијих купаца на трошак буџета, стварају се претпоставке за бржи развој тржишта енергије, јер се терет заштите преноси са снабдевача енергијом на државу.

Наведеном уредбом је утврђено да статус енергетски заштићеног купца (ЕЗК), остварује домаћинство (појединац, породица) које живи у једној стамбеној јединици, са једним мерним местом, на коме се мери потрошња електричне енергије, односно природног гаса, односно испоручује топлотна енергија. Основни критеријуми за стицање статуса енергетски заштићеног купца су:

- укупна месечна примања домаћинства;
- број чланова домаћинства и
- имовински статус.

Услов за стицање статуса енергетски заштићеног купца у 2014. је био остварен укупан месечни приход и то:

- 5) до 13.501,17 динара за домаћинства са једним чланом;
- 6) до 19.657,39 динара за домаћинства са два и три члана;
- 7) до 25.809,58 динара за домаћинства са четири и пет чланова и
- 8) до 32.457,00 динара за домаћинства са шест и више чланова.

Исказани укупни месечни приходи домаћинства усклађују се два пута годишње, 1. априла и 1. октобра текуће године, са индексом потрошачких цена у протеклих шест месеци. Поред исказаних прихода, услов за стицање статуса енергетски заштићеног купца је и непоседовање другог стамбеног простора, осим стамбеног простора који одговара потребама домаћинства.

Корисници права на новчану социјалну помоћ и дечијег додатка, који су то право остварили по прописима којима се уређује социјална заштита, стичу статус енергетски заштићеног купца без подношења захтева на основу података којима располаже министарство надлежно за послове социјалне заштите. Енергетски заштићени купац стиче право на умањење месечне обавезе за одређене количине електричне енергије, односно природног гаса, односно топлотне енергије за број м² стамбеног простора на следећи начин:

- 1) за електричну енергију, за све месеце:
 - (1) за домаћинство са једним чланом од 120 kWh месечно;
 - (2) за домаћинство са два и три члана од 160 kWh месечно;
 - (3) за домаћинства са четири и пет чланова од 200 kWh месечно;
 - (4) за домаћинства са шест и више чланова од 250 kWh месечно.
- 2) за природни гас, за месеце јануар, фебруар, март, октобар, новембар и децембар:
 - (1) за домаћинство са једним чланом од 35 m³ месечно;
 - (2) за домаћинство са два и три члана од 45 m³ месечно;
 - (3) за домаћинства са четири и пет чланова од 60 m³ месечно;
 - (4) за домаћинства са шест и више чланова од 75 m³ месечно.
- 3) за топлотну енергију, за месеце јануар, фебруар, март, октобар, новембар и децембар:
 - (1) за домаћинство са једним чланом од 25 m² месечно;
 - (2) за домаћинство са два и три члана од 35 m² месечно;
 - (3) за домаћинства са четири и пет чланова од 45 m² месечно;
 - (4) за домаћинства са шест и више чланова од 55 m² месечно.

Умањење месечне обавезе исказује се умањењем основице месечног рачуна за електричну енергију за износ утврђен множењем наведених количина са утврђеном вишом дневном тарифом из зелене зоне за потрошаче из категорије Широка потрошња са двотарифним мерењем увећаном за 10% из ценовника за јавно снабдевање ПД ЕПС Снабдевање.

Умањење месечне обавезе исказује се умањењем основице месечног рачуна за природни гас за износ утврђен множењем наведених количина са тарифом „енергент” за потрошаче из групе домаћинства које снабдева ЈП Србијагас увећаном за 5% из ценовника за јавно снабдевање ЈП Србијагас.

Умањење месечне обавезе исказује се умањењем основице месечног рачуна за топлотну енергију за износ утврђен множењем наведених количина по m^2 са 60,00 дин/ m^2 .

Енергетски заштићени купац има право на умањење месечне обавезе ако је месечна потрошња мања од двоструке количине електричне енергије или природног гаса наведене у овој уредби.

У случају да је остварена месечна потрошња електричне енергије или природног гаса између 2 и 2,5 пута већа од наведених количина у овој уредби, енергетски заштићени купац има право на половину умањења месечне обавезе.

Енергетски заштићени купац чија је остварена месечна потрошња електричне енергије или природног гаса већа од 2,5 пута од наведених количина из ове уредбе, нема право на умањење месечне обавезе.

На основу података добијених од надлежних служби Министарства рударства и енергетике, број енергетски угрожених купаца који су остварили умањење рачуна у 2014. години је био:

Табела 6-1: Преглед оствареног износа умањења за енергетски заштићеног купца (ЕЗК) у 2014.

	Број ЕЗК из базе података (крај године)	Купци који су остварили право на умањење	
		број купаца (крај год.)	годишњи износ 000 дин.
Електрична енергија	90.936	55.651	732.612
Природни гас	79	79	920
Топлотна енергија*	337	337	1.707
Укупно	91.015**	55.730**	735.239

* број купаца крајем марта

** без топлотне енергије

С обзиром да није извршено ажурирање уредбе у делу за топлотну енергију, од априла 2014. године је прекинуто субвенционисање енергетски заштићених купаца за топлотне енергије.

Број купаца који су остварили умањење рачуна за испоручену електричну енергију и природни гас је током 2014. године месечно варирао, и то: у делу електричне енергије у распону од 48.352 у јануару до 69.087 у јуну, а просечно је износио 61.041 месечно; број купаца природног гаса је био у распону од 79 у децембру до 119 у фебруару, односно просечно 93 у делу године у коме се примењује. За топлотну енергију, у прва три месеца број енергетски заштићених купаца се кретао у распону од 205 у јануару до 337 у марту месецу, односно просечно 267. Укупан број купаца (домаћинстава) који су користили право енергетски заштићеног купца на крају 2014. године је износио 55.730. Овај број купаца који користи могућност бесплатног добијања одређене количине електричне енергије или природног гаса или топлотне енергије, свакако је занемарљив у односу на око 375.000 домаћинстава колико се процењује, по подацима Републичког завода за статистику, да се налази у стању оскудице или сиромаштва. Ово указује да је потребно урадити детаљнију анализу и повећати ангажовање надлежних органа. Министарство рада и социјалне политике, на основу своје евиденције, располаже базом података у којој се налазе појединци и домаћинства која би на основу усвојених критеријума могли да стекну статус енергетски заштићеног купца.

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ И
ФИНАНСИЈСКОМ ПОСЛОВАЊУ
АГЕНЦИЈЕ

7. ИЗВЕШТАЈ О РАДУ АГЕНЦИЈЕ

7.1 Основни подаци о Агенцији

7.1.1 Оснивање и делокруг рада Агенције

Агенција за енергетику Републике Србије (Агенција) је основана Законом о енергетици из 2004. године којим је наше законодавство у области енергетике усклађено са тадашњим прописима ЕУ.

Агенција за енергетику је регистрована у Трговинском суду у Београду 16. јуна 2005. године, а отпочела је са радом 1. августа исте године, када су се стекли услови за финансирање.

По закону о енергетици из 2011. и 2014. године, Агенција наставља са радом као регулаторно тело, основано у циљу унапређивања и усмеравања развоја тржишта енергије и природног гаса на принципима недискриминације и ефикасне конкуренције, кроз стварање стабилног регулаторног оквира, као и за обављање других послова утврђених законом.

Истовремено, ојачана је улога Агенције и проширене су јој надлежности, посебно Законом о енергетици из децембра 2014. године. Агенција је у 2014. години радила по Закону из 2011. па се садржај и овог поглавља заснива на том закону, уколико није другачије наведено.

У делокругу рада Агенције су послови везани за следеће енергетске секторе:

- електричне енергије,
- природног гаса и
- нафте и деривата нафте.

Регулаторни послови Агенције утврђени Законом, могу се поделити у следећих пет основних група:

- регулација цена;
- лиценцирање енергетских субјеката за обављање енергетских делатности;
- надзор над тржиштем електричне енергије и природног гаса;
- одлучивање по жалбама и
- спровођење обавеза утврђених ратификованим међународним споразумима из надлежности Агенције.

Агенција, у складу са Законом, обавља следеће послове:

- доноси методологије за одређивање:
 - цене приступа систему за пренос електричне енергије;
 - цене приступа систему за дистрибуцију електричне енергије;
 - цене електричне енергије за јавно снабдевање;
 - цене приступа систему за транспорт природног гаса;
 - цене приступа систему за дистрибуцију природног гаса;
 - цене приступа складишту природног гаса;
 - цене природног гаса за јавно снабдевање;
 - цене приступа систему за транспорт нафте нафтоводима и деривата нафте продуктоводима;
 - трошкова прикључења на систем за пренос и дистрибуцију електричне енергије и
 - трошкова прикључења на систем за транспорт и дистрибуцију природног гаса;
- доноси правила о:
 - промени снабдевача;
 - праћењу техничких и комерцијалних показатеља и регулисању квалитета испоруке и снабдевања електричном енергијом и природним гасом;
- издаје лиценце за обављање енергетских делатности и доноси акт о одузимању лиценце, под условима утврђеним Законом, осим за делатности из области топлотне енергије и води регистре издатих и одузетих лиценци (поверени посао државне управе, у даљем тексту: поверени посао);
- доноси акт којим се утврђују критеријуми и мерила за одређивање висине накнаде за лиценце;
- утврђује и објављује:
 - цене системских услуга и објављује их;
 - висину накнаде за лиценце;
- даје сагласност на:
 - правила о раду преносног система електричне енергије;
 - правила за расподелу прекограничних преносних капацитета;
 - правила о раду дистрибутивног система електричне енергије;

- правила о раду тржишта електричне енергије;
- правила о раду организованог тржишта електричне енергије;
- правила о раду транспортног система природног гаса;
- правила о раду дистрибутивног система природног гаса;
- правила о раду система за складиштење природног гаса;
- правила о раду система за транспорт нафте нафтоводима;
- правила о раду система за транспорт деривата нафте продуктоводима;
- план развоја преносног и дистрибутивног система електричне енергије;
- план развоја система за транспорт природног гаса;
- програм за обезбеђивање недискриминаторског понашања;
- одобрава регулисане цене снабдевања;
- одлучује по жалби изјављеној на:
 - акт оператора система о одбијању, односно недоношењу одлуке по захтеву за прикључење на систем;
 - акт оператора система о одбијању приступа систему;
 - акт енергетског субјекта за транспорт нафте нафтоводом или енергетског субјекта за транспорт деривата нафте продуктоводом о одбијању приступа систему (поверени послови);
- даје мишљење по захтеву за изузеће од примене права на регулисани приступ систему и
- одлучује о другим питањима утврђеним законом.

Поред тога, Агенција је овлашћена да:

- прати примену методологија и одобрених регулисаних цена;
- доноси упутства и препоруке и даје смернице за примену методологија и других аката за чије доношење је овлашћена;
- ближе утврђује начин, поступак и рокове за достављање података и документације неопходних за рад Агенције;
- ближе утврђује начин, поступак и рокове за вођење књиговодствених евиденција за потребе регулације и за спровођење поступка раздвајања рачуна и других поступака утврђених законом;
- захтева измену правила о раду система и раду тржишта, као и других аката у складу са Законом и
- захтева од енергетских субјеката достављање података и документације неопходних за рад Агенције, у року који не може бити краћи од осам дана од дана пријема захтева.

Послови издавања и одузимања лиценци, као и одлучивање по жалбама су поверени послови.

Агенција обезбеђује недискриминаторни приступ системима, као и ефективну конкуренцију и ефикасно функционисање тржишта електричне енергије и природног гаса.

У извршавању ових послова Агенција прати:

- ефикасно раздвајање рачуна лиценцираних енергетских субјеката;
- извршење обавеза енергетских субјеката прописаних Законом;
- примену правила за расподелу прекограничних преносних капацитета у сарадњи са регулаторним телима других држава;
- примену механизма за отклањање загушења у преносном, односно у транспортном систему;
- време које је потребно операторима система да изврше прикључење на систем, односно отклањање квара у случају прекида испоруке;
- објављивање података од стране оператора преносног и транспортног система у вези са прекограничним капацитетима и коришћењем система;
- начин коришћења резерви у систему;
- услове и трошкове за прикључење на преносни или дистрибутивни систем нових произвођача електричне енергије, да би се гарантовала објективност, транспарентност и недискриминација, посебно имајући у виду трошкове и користи од различитих технологија за производњу електричне енергије из обновљивих извора и комбиноване производње електричне и топлотне енергије;
- начин на који оператори система и енергетски субјект који обавља делатност транспорта нафте нафтоводима, односно транспорта деривата нафте продуктоводима, извршавају обавезе утврђене Законом и
- ниво транспарентности и конкуренције, у сарадњи са органима надлежним за послове конкуренције.

Такође, у складу са Законом, Агенција учествује у раду међународних институција надлежних за развој регионалног и европског тржишта електричне енергије и природног гаса.

НОВИ ЗАКОН О ЕНЕРГЕТИЦИ

Нови Закон о енергетици усвојен је 29. децембра 2014. године. Разлози доношења овог Закона су: усклађивање домаћег регулаторног оквира са регулаторним оквиром ЕУ и њеним правним тековинама, стварање услова за обезбеђење сигурног снабдевања Србије енергијом и отклањање недостатака у постојећем закону. Овим Законом се у правни систем Србије у целини преносе одредбе Трећег пакета прописа Европске уније о унутрашњем тржишту енергије, укључујући и проширене надлежности Агенције.

Најважније надлежности Агенције за енергетику по новом Закону су:

ЛИЦЕНЦИРАЊЕ И СЕРТИФИКАЦИЈА

- издавање и одузимање лиценци, вођење регистра лиценци и доношење акта о висини трошкова издавања лиценци и
- сертификација оператора преносног / транспортног система.

РЕГУЛАЦИЈА ЦЕНА

- доношење методологија за одређивање цена: приступа мрежним енергетским системима, регулисаног снабдевања електричном енергијом и природним гасом, прикључења на системе и за обрачун неовлашћено утрошене електричне енергије;
- одобравање регулисаних цена;
- одређивање цена регулисаних помоћних услуга;
- праћење примене методологија и одобрених регулисаних цена;
- одређивање висине накнаде купцу по основу одступања од прописаног квалитета испоруке и снабдевања електричном енергијом и природним гасом;
- припрема извештаја о потреби даљег регулисања цена снабдевања електричном енергијом домаћинстава и малих купаца.

НАДЗОР НАД ТРЖИШТЕМ ЕНЕРГИЈЕ

- доношење правила и других аката:
 - правила о промени снабдевача;
 - правила о квалитету испоруке и снабдевања електричном енергијом и природним гасом;
 - акт о изузећу за нове интерконективне далеководне и гасну инфраструктуру;
 - поступак остваривања права на приступ подацима о сопственој потрошњи купаца;
 - упутства, препоруке и смернице за примену аката из надлежности Агенције;
- давање сагласности на правила:
 - о раду преносног и дистрибутивног система електричне енергије и транспортног и дистрибутивног система и складишта природног гаса;
 - о раду тржишта електричне енергије;
 - за расподелу прекограничних преносних капацитета;
 - о објављивању кључних тржишних података;
- давање сагласности на остала акта:
 - вишегодишње планове развоја преносног, транспортног и дистрибутивног система;
 - процедуру прикључења на преносни систем;
 - програме усклађености за обезбеђивање недискриминаторног понашања оператора система;
 - планове преузимања мерних уређаја оператора дистрибутивних система;
 - акт оператора преносног система о висини накнаде за гаранцију порекла;
 - акт оператора система о ценама нестандартних услуга;
- давање мишљења о плановима имплементације напредних мерних система;
- надзор над извршавањем обавеза лиценцираних енергетских субјеката и функционисањем тржишта;
- анализа потребе за резервним снабдевачем;
- примена обавезујућих одлука надлежног тела Енергетске заједнице;
- допринос усклађивању поступка размене података за најважније тржишне процесе у региону.

РЕШАВАЊЕ ЖАЛБИ И ЗАШТИТА КУПАЦА

- решавање жалби:
 - због одбијања приступа систему;
 - на акт оператора система по захтеву за прикључење или због недоношења таквог акта;
- разматрање поднесака у вези са неизвршавањем обавеза оператора система и снабдевача;
- пружање стручне помоћи и података странкама које спорове решавају путем посредовања;
- изрицање мера и вођење регистра изречених мера;
- покретање прекршајних и поступака за привредни преступ;
- испитивање околности и иницирање поступака пред надлежним органима ради повреде конкуренције и ограничавања тржишта;
- предузимање мера како би се корисницима система и купцима учиниле доступним листе са практичним информацијама о њиховим правима.

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

- Агенција сарађује са регулаторним телима других држава, као и са другим међународним органима и организацијама у складу са законом и потврђеним међународним уговорима и одлукама Савета.

7.1.2 Организација Агенције

Агенција за енергетику Републике Србије је самостална у предузимању организационих и других активности којима се обезбеђује обављање законом утврђених послова. Према Закону, орган Агенције је Савет Агенције (у даљем тексту: Савет) који доноси све одлуке о питањима из надлежности Агенције већином гласова од укупног броја чланова Савета, осим ако законом и Статутом није другачије прописано.

Савет има председника и четири члана. Председник Савета заступа и представља Агенцију, руководи радом Савета, одлучује о питањима из делокруга рада Агенције утврђеним у члану 54. Закона, организује рад и руководи радом Агенције, предлаже одлуке и друга акта која доноси Савет и стара се о њиховом извршавању, има овлашћења директора у пословима везаним за остваривање права и обавеза запослених и обавља друге послове у складу са законом, Статутом и овлашћењима Савета.

Савет доноси Статут, акт којим се уређује унутрашња организација и начин рада Агенције, Пословник о раду и друге опште акте у складу са законом. На Статут Агенције сагласност даје Народна Скупштина Републике Србије.

Организациона структура Агенције је успостављена на основу елабората консултантске куће KPMG, одобреног од стране Министарства надлежног за енергетику. Организација Агенције успостављена је тако да може одговорити захтевима ефикасности и рационалности њеног рада и пословања. У том смислу рад Агенције се одвија у оквиру четири сектора, са утврђеним делокругом рада, уз успостављање потребног степена међусобне координације у обављању комплексних послова за које је надлежно више сектора.

Основне организационе јединице су:

- Сектор за енергетско-техничке послове;
- Сектор за економско-финансијске послове;
- Сектор за правне послове и
- Сектор за организационе и опште послове.

7.1.3 Независност и одговорност

Агенција је самосталан правни субјект и независна је од органа извршне власти и свих других државних органа и организација, као и од свих правних и физичких лица која се баве енергетским делатностима. Њена независност не доводи у питање сарадњу Агенције са другим националним телима, спровођење опште политике коју доноси Влада по питањима која нису у вези са овлашћењима и дужностима Агенције.

Председник и чланови Савета за рад Агенције и за свој рад одговарају Народној скупштини и најмање једном годишње подносе јој извештај о раду. Извештај о раду садржи податке о раду Агенције у претходној години, о њеном финансијском пословању и о стању у енергетском сектору Републике Србије у оквиру надлежности Агенције.

Агенција има посебне сопствене изворе финансирања, утврђене Законом, независне од државног буџета.

Агенција се финансира из прихода које остварује по основу обављања послова регулације из дела регулисаних прихода од приступа систему утврђених методологијама које доноси, по основу издавања лиценци за обављање енергетских делатности, као и других прихода које оствари у обављању послова из своје надлежности у складу са законом. Агенција може остварити средства и из донација, осим из донација енергетских субјеката или са тим субјектима повезаних лица.

Прве две године, рад Агенције је финансиран из средстава која је обезбеђивала ЕУ, преко Европске агенције за реконструкцију, а сагласно уговору - Grant Agreement Establishment and Operation of the Energy Regulatory Agency (уговор о донацији) закљученим 29. јула 2005. године. Овим уговором о донацији су утврђени обим и структура расхода Агенције у двогодишњем периоду (укључујући и трошкове запослених) и они су до сада, у седмогодишњем периоду имали знатно нижи раст од одговарајућих трошкова у јавном сектору, привреди и енергетици Србије. ЕУ је и након тог двогодишњег периода, све до 2014. године, донацијама обезбеђивала подршку Агенцији у циљу унапређења њених професионалних капацитета. У истом циљу, подршку Агенцији је од 2007. до 2011. године пружао и USAID.

Агенција, сагласно члану 48. Закона, доноси финансијски план којим се утврђују укупни приходи и расходи, укључујући и резерве за непредвиђене издатке, као и елементе за целовито сагледавање политике зарада и запослености у Агенцији, којима се обезбеђује одговарајући стручни кадар. На финансијски план сагласност даје Народна скупштина. Финансијски план се подноси Народној скупштини најкасније до краја октобра текуће године за наредну годину и, по добијању сагласности Народне скупштине, објављује се у "Службеном гласнику Републике Србије". Агенција је Народној скупштини редовно достављала годишње финансијске планове. Народна скупштина је дала сагласност на Финансијски план Агенције за 2012. годину. Народна скупштина није разматрала финансијске планове Агенције за 2013. и 2014. годину.

Годишњи обрачуни прихода и расхода Агенције подлежу ревизији од стране овлашћеног ревизора. Извештај ревизора се доставља Народној скупштини. Уколико се годишњим обрачуном прихода и расхода утврди да су укупно остварени приходи Агенције већи од укупно остварених расхода, разлика средстава се преноси у финансијски план као приход за наредну годину, с тим што се извори и висина прихода за наредну годину

усклађују са реалним трошковима Агенције за ту годину одобреним од Народне скупштине. Независност Агенције у односу на извршну власт огледа се и у томе што према Закону, председника и чланове Савета Агенције бира Народна скупштина Републике Србије. За председника и чланове Савета могу се бирати лица која су држављани Републике Србије и која имају високо стручно образовање техничке, правне или економске струке и најмање 10 година радног искуства у области енергетике. За председника и члана Савета не могу бити бирани: посланици у Народној скупштини, као ни посланици у скупштини аутономне покрајине, одборници, друга изабрана и постављена лица, нити функционери у органима политичких странака; власници или сувласници у енергетским субјектима; лица којима су брачни другови, деца или сродници у правој линији независно од степена сродства или побочни сродници закључно са другим степеном сродства, власници или сувласници у енергетским субјектима; лица која су правоснажно осуђена за кривична дела против злоупотребе службене дужности, корупцију, превару или за друга кривична дела која их чине неподобним за обављање функције на коју се бирају.

Такође, на ове функције не могу бити бирани ни лица која су правоснажно осуђена за кривична дела против службене дужности, корупцију, превару или за друга кривична дела која их чине неподобним за обављање функције на коју се бирају.

Агенција је дужна да, у складу са законом и другим прописима, чува тајност комерцијалних и других поверљивих пословних података који су јој достављени ради обављања послова из њене надлежности.

Рад Агенције се одвија у закупљеном пословном простору, а трошак закупа сноси Агенција. Агенција се обрађала надлежним државним органима са захтевом да се, у циљу рационализације трошкова, за потребе Агенције обезбеди пословни простор којим располаже држава, али до сада то питање није решено.

7.2 Активности Агенције у 2014. години

Радам Агенције управља Савет који је у 2014. години одржао 38 седница, на којима су донете одлуке, сагласности, решења и друга акта у области: регулације цена, лиценцирања, успостављања и надзора над тржиштем електричне енергије и природног гаса, унутрашње организације Агенције и других послова из надлежности Савета.

7.2.1 Регулација цена

У домену регулације цена, Савет Агенција је током 2014. године донео следеће методологије:

- Измену Методологије за одређивање цене приступа систему за дистрибуцију електричне енергије;
- Допуну методологије за одређивање цене приступа систему за пренос електричне енергије;
- Методологију за одређивање цене електричне енергије за јавно снабдевање;
- Измене Методологије за одређивање цене приступа систему за транспорт природног гаса;
- Измену и допуну Методологије за одређивање цене приступа систему за дистрибуцију природног гаса;
- Методологију за одређивање цене приступа складишту природног гаса;
- Методологију за одређивање цене природног гаса за јавно снабдевање;

Савет Агенција је донео и:

- Одлуку о цени електричне енергије за купопродају електричне енергије између ЈП ЕМС и ЈП ЕПС ради покривања компензационих програма и
- Одлуку о утврђивању цене системских услуга за 2014. и 2015. годину.

Савет Агенција је дао:

- Сагласност на одлуке о цени природног гаса за јавно снабдевање за 33 јавна снабдевача у јулу 2014. године;
- Сагласност на одлуке о цени природног гаса за јавно снабдевање за 32 јавна снабдевача у септембру 2014. године;
- Сагласност на одлуке о цени природног гаса за јавно снабдевање за 32 јавна снабдевача у октобру 2014. године и
- Сагласност на одлуке о цени приступа систему за дистрибуцију природног гаса за 32 оператора дистрибутивних система у септембру 2014. године.

Сва наведена акта се могу видети на интернет страници Агенције.

Сталне активности Агенције везане за регулацију цена су биле:

- обезбеђивање стручне помоћи у вези примене методологија за одређивање цена, као и праћење њихове правилне примене;
- праћење примене методологија за одређивање трошкова прикључења на систем за пренос и дистрибуцију електричне енергије, односно транспорт и дистрибуцију природног гаса и

- решавање по жалбама купаца, чиме се обезбеђује неопходан ниво њихове заштите и непосредно се доприноси правилној примени методологија у пракси;
- обезбеђивање стручне подршке енергетским субјектима при раздвајању њихових средстава и трошкова по делатностима, као и контрола;
 - праћење и анализа података добијених од енергетских субјеката о оствареним трошковима и регулисаним ценама;
 - полугодишње праћење и поређење остварених цена електричне енергије и природног гаса у региону и Европи;
 - праћење трошкова грејања станова према ценама енергената у одговарајућем периоду године;
 - анализа решења и предлога решења у регулацији цена и припрема предлога измена и унапређења постојеће регулативе.

7.2.2 Лиценцирање енергетских субјеката

Послови који се односе на лиценцирање енергетских субјеката за обављање енергетских делатности су управно-правни послови, а обухватају:

- издавање лиценци за обављање енергетских делатности;
- измене издатих лиценци;
- одузимање, укидање и доношење решења о престанку лиценци по сили закона;
- праћење испуњености прописаних услова енергетских субјеката за све време важења лиценце и
- вођење регистра издатих и одузетих лиценци.

Услови за издавање и одузимање лиценци и вођење регистра издатих лиценци, прописани су Законом и Правилником којим се уређују услови за издавање лиценци за обављање енергетских делатности, које доноси министарство надлежно за енергетику и ово су основни прописи које Агенција примењује у поступку лиценцирања. Правилник којим се уређују услови за издавање лиценци за обављање енергетских делатности, објављен је (са прописаним обрасцима и доказима које је неопходно поднети уз захтев за издавање лиценце за обављање енергетске делатности) на интернет страници Агенције.

Регистар издатих лиценци је јаван и, осим у штампаном облику у писарници Агенције, води се и у електронском облику и доступан је на интернет страници Агенције (www.aers.rs).

У циљу извршавања ових послова, Агенција, сагласно својим законским овлашћењима, доноси и Критеријуме и мерила за одређивање накнаде за лиценце за обављање енергетских делатности и утврђује за сваку календарску годину вредност коефицијента за обрачун висине накнаде за лиценце, посебном одлуком која се објављује у „Службеном гласнику РС“.

Ради обрачуна накнаде за издавање лиценце, Савет Агенције је донео Критеријуме и мерила за одређивање накнаде за лиценце за обављање енергетских делатности („Службени гласник РС“, број 46/13).

Савет Агенције у управном поступку доноси решење којим издаје лиценцу за обављање одговарајуће енергетске делатности у року од 30 дана од дана пријема уредног захтева. По наступању коначности решења којим је издата лиценца за обављање енергетске делатности, Агенција је уноси у регистар лиценци.

Савет Агенције је у току 2014. године издао лиценце за 7 енергетских делатности, од 19 утврђених Законом о енергетици из 2011. године:

- производњу електричне енергије (производња електричне енергије укупне одобрене снаге прикључка преко 1 MW);
- комбиновану производњу електричне и топлотне енергије (комбинована производња електричне и топлотне енергије у термоелектранама-топланама у објектима преко 1 MW укупне електричне снаге прикључка и преко 1 MWt укупне топлотне снаге);
- пренос електричне енергије и управљање преносним системом;
- дистрибуцију електричне енергије и управљање дистрибутивним системом;
- снабдевање електричном енергијом;
- јавно снабдевање електричном енергијом;
- организовање тржишта електричне енергије;
- производњу деривата нафте;
- транспорт нафте нафтоводима;
- транспорт деривата нафте продуктоводима;
- складиштење нафте, деривата нафте и биогорива;
- трговину нафтом, дериватима нафте, биогоривима и компримованим природним гасом;
- трговину моторним и другим горивима на станицама за снабдевање возила;
- транспорт и управљање транспортним системом за природни гас;

- складиштење и управљање складиштем природног гаса;
- дистрибуцију и управљање дистрибутивним системом за природни гас;
- снабдевање природним гасом;
- јавно снабдевање природним гасом и
- производњу биогорива преко 1000 t годишње.

Агенција је у 2014. години примила 102 захтева за издавање лиценце, што са 1.607 захтева примљених у периоду 2006 - 2013. чини укупно примљених 1.709 захтева.

У 2014. години, настављена је обрада непотпуних захтева из предходних година, као и захтева за примљених у тој години и до краја године Савет Агенције је донео решења о издавању 82 нове лиценце, док је у 149 предмета поступак окончан трајним одузимањем лиценце, њеним укидањем, престанком по сили закона, или одбацивањем непотпуног (неуредног) захтева. Крајем 2014. године било је укупно 784 важећих лиценци.

Захтеви су, у највећем броју случајева, због непотпуне документације враћани енергетским субјектима ради допуна и исправки, неким енергетским субјектима и више пута. По отклањању утврђених недостатака и комплетирању документације, по свим овим захтевима се поново одлучивало, ради провере испуњености услова за издавање лиценце. У поступку обраде је, из наведених разлога, више од 80 захтева.

Почев од 2008. године, поднето је и више захтева за измену решења којима је издата лиценца за обављање енергетских делатности, посебно у нафтном сектору - за обављање трговине моторним и другим горивима на станицама за снабдевање возила, а највише због промене објеката у којима се обавља делатност. У току 2014. године, Савет Агенције је донео 47 решења којима су измењена првобитна решења о издавању лиценце за обављање ове делатности.

Агенција нема надлежности над енергетским субјектима који нису испунили услове за издавање лиценци. У 2014. години није било налаза надлежних тржишних инспектора као основе за подношење пријава за привредни преступ против правних лица која обављају енергетску делатност без лиценце. Листа лиценци издатих у 2014. години, по делатностима, дата је у табели 7-1.

Табела 7-1: Поднети захтеви и одобрене лиценце у 2014. по делатностима

Ред. бр.	Делатност	Поднето захтева	Одобрено лиценци
1.	Производња електричне енергије (производња електричне енергије укупне одобрене снаге прикључка преко 1 MW)	0	0
2.	Комбинована производња електричне и топлотне енергије (комбинована производња електричне и топлотне енергије у термоелектранама-топланама у објектима преко 1 MW укупне електричне снаге прикључка и преко 1 MWt укупне топлотне снаге)	1	1
3.	Пренос електричне енергије и управљање преносним системом	0	0
4.	Дистрибуција електричне енергије и управљање дистрибутивним системом	0	0
5.	Снабдевање електричном енергијом	17	20
6.	Јавно снабдевање електричном енергијом	0	0
7.	Организовање тржишта електричне енергије	0	0
8.	Производња деривата нафте	1	0
9.	Транспорт нафте нафтоводима	0	0
10.	Транспорт деривата нафте продуктоводима	0	0
11.	Складиштење нафте, деривата нафте и биогорива	35	4
12.	Трговина нафтом, дериватима нафте, биогоривима и компримованим природним гасом	11	3
13.	Трговина моторним и другим горивима на станицама за снабдевање возила	41	36
14.	Транспорт и управљање транспортним системом за природни гас	0	0
15.	Складиштење и управљање складиштем природног гаса	0	0
16.	Дистрибуција и управљање дистрибутивним системом за природни гас	1	1
17.	Снабдевање природним гасом	24	17
18.	Јавно снабдевање природним гасом	1	0
19.	Производња биогорива преко 1000 t годишње	0	0
	Укупно	102	82

Актуелни регистар лиценцираних енергетских субјеката по делатностима се налази на интернет страници Агенције (www.aers.rs).

7.2.3 Надзор над тржиштем електричне енергије и природног гаса

Законом је предвиђено да се, у циљу правилног функционисања тржишта, донесу, односно ускладе са новим Законом, сва Законом предвиђена правила, којих има 12. Савет Агенције је пре 2014. године донео Правила о промени снабдевача („Службени гласник РС“, број 93/12), Правила о праћењу техничких и комерцијалних показатеља и регулисање квалитета испоруке електричне енергије и природног гаса, крајем 2013. и у току 2014. године се старала о њиховој примени.

Осталих 10 правила доносе енергетска предузећа, након прибављене сагласности Агенције.

Током 2014. године, Савет Агенције је дао сагласност на:

- Измене Правила о раду транспортног система за природни гас, ЈП Србијасад Нови Сад у јануару 2014. године;
- Правила о раду дистрибутивног система природног гаса ЈП Србијасад Нови Сад, у децембру 2014. године;
- Програм за обезбеђивање недискриминаторског понашања ДОО Yugorosgaz-Transport Ниш, у новембру 2014. године;
- Измене и допуне Правила о раду дистрибутивног система електричне енергије за свих пет дистрибутера електричне енергије, у априлу 2014. године;
- Измењена и допуњена Правила о раду преносног система ЈП Електро mreжа Србије, у јулу 2014. године;
- Измене и допуне Правила о раду тржишта електричне енергије, у октобру 2014. године;
- Правила за расподелу прекограничних преносних капацитета за период 01.01.2015.-31.12.2015. године;
- Правила за расподелу прекограничних преносних капацитета на српско-мађарској граници за 2015. годину („Споразум између оператора преносног система Републике Мађарске – MAVIR ZRt. и оператора преносног система Републике Србије - ЈП ЕМС о поступку и начину расподеле права коришћења прекограничних капацитета и приступа прекограничним преносним капацитетима за 2015. годину“);
- Правила за расподелу прекограничних преносних капацитета на српско-румунској граници за 2015. годину („Споразум између оператора преносног система Републике Румуније – CCCN TRANSELECTRICA – S.A. и оператора преносног система Републике Србије - ЈП ЕМС о поступку и начину расподеле права коришћења прекограничних капацитета и приступа прекограничним преносним капацитетима за 2015. годину“);
- Правила за расподелу прекограничних преносних капацитета на српско-бугарској граници за 2015. годину („Споразум између оператора преносног система Републике Бугарске – Електроенергиен системен оператор ЕАД и оператора преносног система Републике Србије - ЈП ЕМС о поступку и начину расподеле права коришћења прекограничних капацитета и приступа прекограничним преносним капацитетима за 2015. годину“);
- Правила за расподелу прекограничних преносних капацитета на српско-хрватској граници за 2015. годину („Споразум између оператора преносног система Републике Хрватске – Хрватски оператор пријеносног сустава ХОПС и оператора преносног система Републике Србије - ЈП ЕМС о поступку и начину расподеле права коришћења прекограничних капацитета и приступа прекограничним преносним капацитетима за 2015. годину“) и
- Правила за расподелу прекограничних преносних капацитета на граници Србије и Босне и Херцеговине за 2015. годину („Споразум између независног оператора преносног система у Босни и Херцеговини – НОС БиХ и оператора преносног система Републике Србије - ЈП ЕМС о поступку и начину расподеле права коришћења прекограничних капацитета и приступа прекограничним преносним капацитетима за 2015. годину“).

На самом крају 2014. већина дистрибутера природног гаса доставила је Агенцији на сагласност правила о раду дистрибутивног система. Како још увек нема продуктовода у јавној употреби, нема услова да буду донета Правила о раду система за транспорт деривата нафте продуктоводима.

Током 2014. године, Агенција је пратила примену донетих правила кроз анализу потреба и иницијатива за измене и допуне ових правила и учешће у раду комисија за праћење њихове примене. Активне комисије су у ЈП ЕМС - за Правила о раду преносног система и Правила о раду тржишта, у ЈП ЕПС заједничка комисија за свих пет дистрибутивних ПД. У гасном сектору су донета правила о раду оба транспортна система, а до краја 2014. нису донета сва правила о раду дистрибутивних система. Комисије за примену правила о раду ће бити формиране у складу са правилима. У ЈП Транснафта је формирана комисија за праћење примене правила за транспорт нафте нафтоводима, али није активна. У свим формираним комисијама, у раду учествује и по један представник Агенције.

7.2.4 Одлучивање по жалбама

Послови одлучивања по жалбама (другостепени управни поступак), које Агенција, према Закону, обавља као поверене послове, обухватају одлучивање по жалбама изјављеним:

- на акта оператора система о одбијању, односно на недоношење одлука по захтевима за прикључење на систем;
- на акта оператора система о одбијању приступа систему и
- на акта енергетског субјекта за транспорт нафте нафтоводима или енергетског субјекта за транспорт деривата нафте продуктоводом о одбијању приступа систему.

У поступку решавања по жалбама купаца, односно корисника система, Агенција настоји да се обезбеди неопходан ниво њихове заштите и непосредно доприноси правилној примени методологија и других прописа.

У 2014. години, примљена је укупно 331 жалба на рад и поступање енергетских субјеката из различитих домена њиховог пословања, од којих је 201 у надлежности Агенције, а 130 жалби има карактер различитих представки и притужби.

Агенција је све примљене представке и притужбе обрадила и доставила одговоре њиховим подносиоцима, уз прослеђивање предмета надлежним државним органима на даљи поступак.

Што се тиче жалби за чије решавање је у другом степену надлежна Агенција, у 2014. години је обрађено свих 201 примљених жалби које су поднете из разлога прописаних Законом и то:

- због недоношења решења од стране надлежног енергетског субјекта у првом степену по захтеву за прикључење објекта купца или произвођача на систем за дистрибуцију електричне енергије или природног гаса (тзв. „ћутање управе“) – 51 жалба;
- на решења оператора дистрибутивног система електричне енергије или природног гаса којима се одбија захтев за прикључење на систем – 50 жалби и
- на решења оператора дистрибутивног система електричне енергије којима се одобрава прикључење на систем, али се купци жале на трошкове прикључења, или техничке услове под којима је одобрено прикључење, или су жалбе поднете на процесне одлуке енергетских субјеката за дистрибуцију електричне енергије о обустави поступка или одбацивању захтева – 100 жалби.

Највише жалби је изјављено на акта оператора дистрибутивних система електричне енергије и то 198 жалби, док су 3 жалбе изјављене на акт оператора дистрибутивних система природног гаса.

У циљу смањења броја жалби и уједначавања праксе оператора дистрибутивних система електричне енергије у поступцима по захтевима за прикључење објеката правних или физичких лица на електроенергетску мрежу, Агенција је наставила са праксом да почетком године анализира све примљене жалбе и утврди најчешће разлоге за поништавање решења о прикључењу у поступцима вођеним по жалбама. Да би се смањио број незаконитих решења донетих од стране привредних друштава за дистрибуцију електричне енергије, током 2014. године организовано је више састанака са овим енергетским субјектима, на којима је Агенција указала на најчешће повреде процесних, али и материјално-правних прописа, који доводе до доношења незаконитих решења, као и на законом прописане обавезе енергетских субјеката у поступку прикључења.

Тренд пораста броја жалби је био заустављен у 2011. години, али је настављен у 2014. години, па ће Агенција и у наредном периоду наставити рад на подучавању стручних лица оператора дистрибутивних система електричне енергије, односно природног гаса, који одлучују по захтевима за прикључење на систем.

Од оснивања Агенције, закључно са 2014. годином поднето је 47 жалби Управном суду РС против одлука Агенције донетих у другом степену (Табела 7-2)

Табела 7-2: Број тужби поднетих Врховном/Управном суду РС против одлука Агенције донетих у другом степену

Година	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Укупно
Број тужби	1	4	2	9	12	7	4	8	47

По свим поднетим тужбама исход је био или одбијање или одбацивање тужбе.

7.2.5 Међународне активности

Важан део активности Агенције односи се на спровођење законом утврђених међународних обавеза. Ово се пре свега односи на учешће у раду институција ЕнЗ. Потписивањем и ратификовањем „Уговора о оснивању Енергетске заједнице“ 25. октобра 2005. године у Атини, земље југоисточне Европе (и УНМИК за АПКМ) и ЕУ су започели процес стварања ЕнЗ са циљем проширења унутрашњег тржишта енергије ЕУ на регион југоисточне Европе.

Уговором о оснивању ЕнЗ су основане и регионалне институције потребне за функционисање паневропског тржишта енергије: Министарски савет, Стална група на високом нивоу, Регулаторни одбор ЕнЗ,

Секретаријат ЕнЗ, Форум за електричну енергију и Форум за гас. Накнадно су установљени Форум за нафту и Социјални форум.

Слика 7-1: Институције Енергетске заједнице

Агенција учествује у раду Регулаторног одбора ЕнЗ (саветодавно тело Министарског савета ЕнЗ са могућим извршним функцијама), као и у раду Форума за електричну енергију, Форума за природни гас и Социјалног форума.

Агенција доприноси и извршавању обавеза које је наша земља преузела у оквиру процеса Стабилизације и придруживања и преговора о приступању ЕУ (поглавља која се односе на енергетику, трансевропске мреже и др.).

Агенција је пуноправни члан Регионалне асоцијације регулатора у енергетици (ERRA - Energy Regulators Regional Association), струковног удружења регулатора чији је циљ унапређивање сарадње, размена искустава и изградња стручних капацитета чланица.

7.2.5.1 Атински процес и Регулаторни одбор Енергетске заједнице (ECRB)

У складу са обавезама које проистичу из Уговора о оснивању ЕнЗ, Агенција активно учествује у раду институција ЕнЗ, водећи при томе рачуна о заштити интереса купаца, као и о положају и циљевима електроенергетске и гасне привреде Републике Србије и уз координацију са државним органима у оквиру надлежности утврђених законом.

Агенција је дала запажен допринос разради организације и начина функционисања регионалног и паневропског тржишта електричне енергије и природног гаса кроз активно учешће у раду институција ЕнЗ и стручних тимова основаних у оквиру тих институција. Представник Агенције председава Радном групом за електричну енергију Регулаторног одбора ЕнЗ (ECRB WG-E) од почетка 2007. године, а неколико представника Агенције председава и подгрупама ECRB-а.

Агенција је у 2014. години учествовала у следећим активностима институција ЕнЗ:

Електрична енергија

- анализа регулаторних аспеката техничких, економских и правних подлога за оснивање Канцеларије за координисане аукције, као и имплементације механизма координисаних аукција за расподелу преносних капацитета на интерконективним водовима;
- анализа постојећих баланских механизма у региону југоисточне Европе и сагледавање могућности њиховог унапређивања;
- подршка и праћење спровођења Регионалног акционог плана за интеграцију тржишта електричне енергије у југоисточној Европи и његово функционално интегрисање у паневропско тржиште електричне енергије;
- анализа опција за хармонизацију режима лиценцирања за трговину електричном енергијом;
- припрема механизма за надзор тржишта електричне енергије у југоисточној Европи и
- обновљиви извори енергије (ОИЕ) - размена искустава у погледу утицаја регулаторних режима на обим и динамику изградње ОИЕ у региону.

Природни гас

- израда предлога за унапређење интероперабилности оператора транспортних система са тежиштем на анализи квалитета гаса и компатибилности националних стандарда квалитета са одговарајућим европским стандардима (CEN) и европским Правилима о раду транспортних мрежа и
- радионица о регулаторним аспектима рада подземних складишта гаса у складу са захтевима 3. Пакета прописа ЕУ о енергетици.

Заштита социјално угрожених купаца

- Израда материјала за информисање купаца електричне енергије и природног гаса о отварању тржишта на мало;
- упоредни преглед квалитета испоруке и снабдевања електричном енергијом у сарадњи са Саветом европских енергетских регулатора (CEER) и

- преглед стања развоја малопродајних тржишта електричне енергије и природног гаса, идентификација препрека за функционисање тржишта и израда предлога за унапређење тржишта.

Радна група ЕнЗ за инвестиционе подстицаје

- Израда методологије за идентификацију ризика којима су изложени инфраструктурни пројекти и предлог регулаторних мера којима се подстичу инвестиције у преносне и транспортне мреже.

7.2.5.2 Регионална асоцијација регулатора у енергетици (ERRA)

Агенција је пуноправни члан ERRA (Energy Regulators Regional Association), струковног удружења регулатора чији је циљ унапређивање сарадње, размена искустава и изградња капацитета чланица. ERRA удружује регулаторе из југоисточне и источне Европе, земаља бившег СССР-а, NARUC – удружење регулатора САД, као и регулаторе неких земаља Азије и Африке. У циљу идентификације најбољих регулаторних механизма у више области теорије и праксе регулације (регулација цена, конкуренција и тржиште енергије, лиценцирање итд.), сагледавања могућности њихове примене у Србији и изградње капацитета Агенције, представници Агенције су у 2014. години учествовали у следећим активностима ERRA:

- Комитет за лиценце и тржиште
 - надзор економских перформанси регулисаних монополских делатности и потенцијалне регулаторне мере;
 - утицај имплементације трећег пакета прописа ЕУ о унутрашњем тржишту енергије на раздвајање оператора преносних система;
 - техничка и регулаторна питања важна за интеграцију спот тржишта електричне енергије и
 - разлози за регулацију цена крајњих купаца и потенцијалне последице.
- Комитет за тарифе и цене (представник Агенције је потпредседник Комитета од 2011. године)
 - подстицајне регулаторне мере за подршку националних и прекограничних инвестиција;
 - утицај механизма за регулацију цена (одређивање регулаторне вредности основних средстава, оцена оправданости трошкова, дужине регулаторног периода и др.) на развој преносних мрежа;
 - принципи регулације цена за мале дистрибутивне системе и
 - ажурирање статистичке базе података о ценама електричне енергије и природног гаса у земљама ERRA.

7.2.5.3 Европске интеграције

Представници Агенције су учествовали на више састанака Одбора за спровођење Споразума о стабилизацији и придруживању - Пододбор за транспорт, енергетику, заштиту животне средине, климатске промене и регионални развој, на којима су представили стање спровођења обавеза из њене надлежности, а које се односе на регулаторна питања у енергетском сектору и регионалне интеграције. Активности Агенције, доношење и одобравање прописа којима се уређује тржиште енергије и њихова пуна примена, у значајној мери су допринеле позитивној оцени напретка Републике Србије у области унутрашњег тржишта енергије у оквиру поглавља 15 (енергетика) Годишњег извештаја Европске комисије о напретку Србије у процесу приступања ЕУ из 2014. године.

У оквиру Подгрупе за енергетику, Стручне групе координационог тела за припрему и преговоре о приступању Србије ЕУ (ПГ 15 - Енергетика), представници Агенције су учествовали у имплементацији и праћењу Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ 2013 - 2016 (NPAA), као и на експланаторном и билатералном скринингу за поглавље 15 - Енергетика.

7.2.6 Остале активности

Агенција је у току израде предлога Закона о енергетици у више наврата, достављала надлежном министарству своје предлоге, посебно по питањима развоја тржишта енергије, регулације цена, послова и статуса Агенције, обавеза регулисаних енергетских субјеката, заштите купаца и др.

Агенција је надлежним министарствима доставила своје ставове и сугестије на нацрте других важних системских закона, као што су Закон о планирању и изградњи и Закон о ефикасном коришћењу енергије.

Агенција је учествовала у раду Радне групе Министарства за разматрање и праћење сигурности снабдевања енергијом и енергентима.

8. ИЗВЕШТАЈ О ФИНАНСИЈСКОМ ПОСЛОВАЊУ АГЕНЦИЈЕ

Финансијско пословање Агенције за 2014. годину се одвијало у складу са Финансијским планом којим су утврђени укупни приходи и расходи Агенције, укључујући и резерве за непредвиђене издатке, као и елементи за целовито сагледавање политике зарада и запослености. Агенција је, у складу са обавезама из Закона, доставила Народној скупштини финансијски план за 2014. годину на сагласност, који није разматран.

У овом извештају је приказано планирано коришћење средстава по наменама, из прихода добијених, у складу са Законом и финансијским планом, из накнаде за издавање лиценци, дела тарифе за приступ и коришћење система, донација и рефундација и финансијских и осталих прихода.

Табела 8-1: Укупни приходи Агенције у 2014.

Ред.бр.	Приходи	динара	
		План	Остварено
1	Приход од лиценци	27.545.000	26.819.800
2	Приход од регулаторне накнаде	120.678.390	101.372.714
3	Разграничени приход из претходне године	0	0
4	Приход од донација и рефундација	1.500.000	1.864.444
5	Финансијски и остали приходи, наплаћена исправљена потраживања за лиценце и регулаторну накнаду	1.150.000	13.008.746
	УКУПАН ПРИХОД	150.873.390	143.065.704

Напомене уз Табелу 8-1:

Приход од накнада за издавање лиценци се обрачунава према Критеријумима и мерилима за одређивање накнаде за лиценцу, који су на снази од 01.06.2013. године, по којима се накнада утврђује једнократно и истовремено са издавањем лиценце, а односи се на цео период важења лиценце од 10 година. У складу са тим обрачунати су одговарајући приходи из овог извора за 2014. годину у укупном износу од 26.819.800 динара.

Приход од регулаторне накнаде, односно од дела тарифе за приступ и коришћење система за пренос електричне енергије, транспорт природног гаса и транспорт нафте нафтоводима, у износу од 101.372.714 динара се обрачунава квартално током године и зависи од висине максимално одобреног прихода енергетских субјеката и датума од када се примењују одобрене одлуке енергетских субјеката о ценама. Значајније одступање прихода по овом основу у односу на планирани износ је последица одлуке Савета о смањењу коефицијента који служи као основица за обрачун овог прихода, ради усклађивања укупних прихода са сагледаним расходима у 2014. години, у складу са законом.

Приходи од донација и рефундација се формирају у висини утрошених средстава, а у овом случају то је обрачун амортизације опреме из донације за 2014. годину у износу од 78.280 динара, који терети набавну вредност опреме добијене из донације ЕУ у 2005. и 2006. години и као такав се приходује, као и од рефундација дела трошкова службених путовања у иностранство од Секретаријата ЕнЗ (по основу Уговора о оснивању ЕнЗ која покрива трошкове смештаја и превоза за учеснике одређених састанака ове институције) у износу од 1.720.627 динара. С обзиром да су донирана средства у највећој мери отписана, учешће амортизације ових средстава у приходима је у значајној мери смањено. Са друге стране, редовно учешће запослених Агенције у активностима радних група ЕнЗ као и раст курса евра и ефекат девизно-динарског прерачуна, утицали су да остварени приходи по овом основу буду нешто већи у односу на План, а и на ниво остварења у претходној 2013. години.

Финансијске и остале приходе чине приходи од камата по виђењу које банка зарачунава и приписује динарском пословном рачуну, позитивне курсне разлике примењене на стања на девизном рачуну, наплаћена исправљена потраживања претходне године, укидање резервисања као и остали непословни и ванредни приходи, у укупном износу од 13.008.746 динара. Значајну ставку ове групе прихода у 2014. години чине наплаћена исправљена потраживања из 2013. године, за регулаторну накнаду у износу од 8.611.575 динара од ЈП Србијагас.

У обрачунској 2014. години, због поменутог смањивања прихода од регулаторне накнаде, реализован је мањак прихода у односу на расходе, који се покрива из вишка прихода акумулираних у ранијим годинама.

Табела 8-2: Укупни расходи Агенције у 2014.

Ред. бр.	Расходи	динара	
		Планирано за 2014.	Остварено у 2014.
1	Трошкови материјала, горива и енергије	4.050.637	3.238.098
1.1	- трошкови материјала (режиј. канцелар. разног)	1.773.425	1.473.202
1.2	- трошкови горива и енергије	2.277.212	1.764.896
2	Трошкови зарада и накнада зарада	134.884.746	114.390.344
2.1	- трошкови зарада и накнада зарада (бруто)	107.752.016	92.340.295
2.2	- трошкови доприноса на терет послодавца	18.653.410	16.318.742
2.3	- накнаде по осталим уговорима	61.707	90.480
2.4	- остали лични расходи и накнаде	8.417.613	5.640.827
3	Трошкови производних услуга	23.241.990	22.180.711
3.1	- трошкови транспортних услуга	2.139.449	1.696.072
3.2	- услуге одржавања	1.701.214	1.617.790
3.3	- закупнине	16.201.728	15.979.263
3.4	- реклама и рекламни материјал	150.000	149.826
3.5	- остале услуге	3.049.599	2.737.760
4	Амортизација и резервисање	5.205.027	4.889.652
5	Нематеријални трошкови	10.024.416	4.988.507
5.1	- непроизводне услуге	8.191.542	3.258.192
5.2	- репрезентација	285.444	241.656
5.3	- премије осигурања	362.742	353.125
5.4	- платни промет	254.980	263.599
5.5	- чланарине	408.000	404.773
5.6	- трошкови пореза и накнада	512.581	458.762
5.7	- остали нематеријални трошкови	9.127	8400
6	Финансијски и остали расходи	27.719.663	30.835.039
	УКУПНИ РАСХОДИ	205.126.479	180.522.351
7	Финансијски резултат - вишак расхода над приходима	-54.253.089	-37.456.648
	СВЕГА РАСХОДИ=ПРИХОДИ	150.873.390	143.065.704

Напомене уз Табелу 8-2:

У извештајној 2014. години обрачунати расходи износе укупно 180.522.351 динара, а од укупно планираних расхода за 2014. годину су мањи за 12%.

Све главне позиције остварених расхода су на нивоу планираних или испод овог нивоа.

Трошкови материјала и енергије заједно посматрано су мањи за око 20% у односу на план, због коришћења неутрошених залиха материјала и горива из претходне године, као и крајње рационалног трошења и штедње.

Трошкови обрачунатих зарада и накнада зарада су за око 13% нижи од планираних, пре свега због неоствареног плана пријема нових радника с обзиром да Народна скупштина није разматрала Финансијски план Агенције за 2014. годину. На име умањења нето зарада запослених, у складу са Законом о умањењу нето прихода запослених у јавном сектору, укупно је обрачунато и умањено у исплати запосленима 7.868.129 динара, тако да је маса исплаћених зарада и накнада зарада за око 6 % мања од исплаћених у 2013. години.

У 2014. години је настављен одлазак квалитетних кадрова из Агенције (укупно је десеторо запослених напустило Агенцију од почетка њеног рада, што представља одлив од близу 30% укупног броја запослених у стручним службама). Ова појава је свакако последица вишегодишњег знатно споријег раста зарада у Агенцији у односу на јавни и приватни сектор у области енергетике, што у условима ограниченог пријема запослених, већ почиње да се одражава на динамику обаљања послова додељених Агенцији.

Трошкови производних услуга су испод планираних износа и на нивоу остварења претходне 2013, а реално и мањи, узимајући у обзир оне трошкове који су везани за раст курса евра.

Нематеријални трошкови су на нивоу 50% од планираних, пре свега због планираног ангажовања консултаната, које ни ове 2014. године није било реализовано, јер се настојало да се сви послови заврше сопственим расположивим ресурсима.

Финансијски и остали расходи су већи од планираних. Главни разлог томе је исправка ненаплаћених потраживања за регулаторну накнаду (потраживања старија од 60 дана) као и потраживања за лиценце, што је у највећој мери резултат ефеката финансијске кризе и смањене ликвидности, као и значајне промене броја енергетских субјеката, од којих су неки престали са радом, а неким је привремено или трајно одузета лиценца због неплаћања ове накнаде.

Укупна потраживања Агенције по свим основама на дан 31.12.2014. износе 50.921.621 динар, од чега потраживања по основу издатих лиценци износе 5.525.700 динара, а од регулаторне накнаде 43.080.559 динара.

На основу Правилника о рачуноводству и рачуноводственим политикама, извршена је исправка вредности ненаплаћених потраживања за лиценце и регулаторну накнаду на дан 31.12. 2014. године у износу од 26.301.925 динара⁹. Исправка по овом основу чини 18 % укупног прихода од накнада за лиценце и регулаторне накнаде. Такође, извршен је и отпис потраживања у износу од 343.200 динара и то превасходно по основу потраживања за лиценце од енергетских субјеката који су престали да обављају делатност. Овај податак указује да је ризик по основу наплате потраживања увек присутан због сталних промена у пословању енергетских субјеката, што је реално очекивати да ће се наставити и у наредном периоду. Сходно томе, ради обезбеђења континуираног и поузданог пословања Агенције, кумулирани вишак прихода над расходима из ранијих година је адекватна резерва која не би била само у функцији занављања основних средстава, већ би давала и одређену сигурност у пословању Агенције у условима када, сходно законским оквирима, не постоје други извори финансирања на које се може рачунати у пословању Агенције.

Агенција је из сопствених средстава набављала опрему у периоду 2007 – 2013. године, како је наведено у Табели 8-3, а такође је остварила набавке током 2014, увек у складу са планом набавки и јавних набавки и то углавном ради замене дела отписаних основних средстава, пре свега рачунарске опреме.

Табела 8-3: Набавка основних средстава Агенције

	динара					
	2007-2009	2010	2011	2012	2013	2014
Путничка возила	0	1.893.554	3.019.655	2.126.167	0	0
Рачунарска опрема, софтвер, мрежа	3.706.112	2.720.731	5.228.694	2.544.052	2.478.749	2.387.880
Канцеларијски намештај и опрема	1.672.714	64.883	414.978	392.217	239.964	444.800
Телефони, телефонска централа	318.339	224.090	337.582	120.694	137.525	446.060
Видео надзор, мрежа	1.060.207	0	0	0	0	0
УКУПНО	6.757.372	4.903.258	9.000.909	5.183.130	2.856.238	3.278.740

Неотписана вредност сталне имовине на дан 31.12.2014. године износи 10.288.807 динара, односно 27% бруто набавне вредности средстава, што указује на висок степен отписаности и потребу редовног обнављања опреме.

Сходно законској обавези, извршена је ревизија годишњег финансијског извештаја за 2014. годину од стране овлашћеног ревизора, који није имао примедби. По мишљењу ревизора „финансијски извештај приказује истинито и објективно по свим материјално значајним питањима финансијски положај Агенције за енергетику Републике Србије, Београд на дан 31. децембра 2014. године, као и резултат пословања и токове готовине за годину која се завршава на тај дан, у складу са рачуноводственим прописима важећим у Републици Србији“.

⁹ Већи део ових потраживања је наплаћен у првом делу 2015. године

Садржај табела

Табела 1-1: Енергетика Србије (без АПКМ) – неки показатељи за 2011 и 2012.....	5
Табела 3-1: Капацитети за производњу електричне енергије у 2014. (без АПКМ).....	12
Табела 3-2: Подаци о преносном систему ЈП ЕМС на крају 2014. (без АПКМ).....	13
Табела 3-3: Дужина водова ПД за дистрибуцију електричне енергије на крају 2014. (без АПКМ).....	13
Табела 3-4: Производња и потрошња електричне енергије у периоду 2005 – 2014. (без АПКМ).....	15
Табела 3-5: Кретање годишњег нивоа просечних одобрених цена преноса.....	16
Табела 3-6: Тарифе за приступ преносном систему од 1.03.2013.....	17
Табела 3-7: Основни показатељи остварења плана преноса.....	18
Табела 3-8: Транзит електричне енергије по месецима у току 2014. (физички токови).....	18
Табела 3-9: Пренета енергија, максимално оптерећење и губици (без АПКМ).....	19
Табела 3-10: Средње месечне вредности НТС за смер улаза у Србију у 2014. (MW).....	20
Табела 3-11: Средње месечне вредности НТС за смер излаза из Србије у 2014. (MW).....	20
Табела 3-12: Општи подаци о спроведеним годишњим аукцијама за доделу 50% расположивих прекограничних преносних капацитета у 2014.	20
Табела 3-13: Број учесника у месечним аукцијама за 2014.....	21
Табела 3-14: Општи подаци о спроведеним месечним аукцијама за доделу 50% расположивих прекограничних преносних капацитета у 2014.	21
Табела 3-15: Општи подаци о спроведеним заједничким годишњим аукцијама прекограничних преносних капацитета у 2014.	21
Табела 3-16: Општи подаци о спроведеним заједничким месечним аукцијама доделу 100% расположивих прекограничних преносних капацитета у 2014.....	22
Табела 3-17: Прекограничне и интерне трансакције у тржишној области Србије од 2009-2014.....	22
Табела 3-18: Део екстерних и интерних трансакција које се односе на АПКМ од 2009-2014.....	22
Табела 3-19: Улазне и излазне пријављене прекограничне трансакције по границама за 2014.....	23
Табела 3-20: Кретање годишњег нивоа просечних одобрених цена дистрибутивног система – укупно Србија (без АПКМ).....	24
Табела 3-21: Дистрибуиране количине електричне енергије у периоду 2005 – 2014.....	25
Табела 3-22: Остварене просечне годишње регулисане цене за крајње купце.....	26
Табела 3-23: Број учесника на тржишту од 2008. до 2014.....	32
Табела 3-24: Ниво концентрације тржишта електричне енергије у Србији у 2014.....	34
Табела 3-25: Структура потрошње електричне енергије у периоду 2005-2014.....	34
Табела 3-26: Број мерних места у 2013 и 2014.....	35
Табела 3-27: Показатељи непрекидности испоруке у преносној мрежи за период 2009 - 2014.....	38
Табела 3-28: Захтеви за прикључење по напонским нивоима.....	41
Табела 3-29: Прикључење објеката по напонским нивоима.....	42
Табела 3-30: Откупне цене за повлашћене произвођаче електричне енергије у 2014.....	44
Табела 3-31: Електрична енергија преузета од повлашћених произвођача у 2013. и 2014.....	45
Табела 4-1: Дужина транспортне мреже у Србији у 2010 - 2014.....	50
Табела 4-2: Значајне техничке карактеристике транспортног система.....	50
Табела 4-3: Дужина дистрибутивне мреже у Србији у периоду 2010 - 2014.....	52
Табела 4-4: Дужина дистрибутивних мрежа и број места испоруке 31.12.2014.....	52
Табела 4-5: Извори снабдевања и остварена потрошња природног гаса у 2013 и 2014.....	53
Табела 4-6: Број места испоруке на крају 2013. и 2014.....	54
Табела 4-7: Структура потрошње у 2013 и 2014.....	54
Табела 4-8: Цене приступа систему за транспорт у 2014.....	55
Табела 4-9: Кретање годишњег нивоа одобрених цена приступа систему за транспорт природног гаса.....	55
Табела 4-10: Транспортоване количине природног гаса у 2013 и 2014.....	56
Табела 4-11: Просечан ниво одобрене цене операторима дистрибутивног система.....	58
Табела 4-12: Дистрибуиране количине природног гаса у 2014.....	59
Табела 4-13: Просечан ниво одобрене цене природног гаса за јавно снабдевање.....	60
Табела 4-14: Потрошња природног гаса на слободном и регулисаном тржишту.....	67
Табела 4-15: Продаја природног гаса крајњим купцима у 2013 и 2014.....	68
Табела 5-1: Цене приступа транспортном систему.....	73
Табела 6-1: Преглед оствареног износа умањења за енергетски заштићеног купца (ЕЗК) у 2014.....	77
Табела 7-1: Поднети захтеви и одобрене лиценце у 2014. по делатностима.....	87
Табела 7-2: Број тужби поднетих Врховном/Управном суду РС против одлука Агенције донетих у другом степену.....	89
Табела 8-1: Укупни приходи Агенције у 2014.....	93
Табела 8-2: Укупни расходи Агенције у 2014.....	94
Табела 8-3: Набавка основних средстава Агенције.....	95

Садржај слика

Слика 1-1: Упоредни показатељи за Србију и Европску унију у 2012.....	5
Слика 1-2: Структура финалне потрошње (без неенергетске потрошње) у 2012.....	6
Слика 2-1: Отвореност тржишта у 2014.....	7
Слика 2-2: Шема поступка промене снабдевача на захтев купца.....	8
Слика 3-1: Организациона структура електроенергетског сектора.....	11
Слика 3-2: Структура производних капацитета ЈП ЕПС у 2014. (без АПКМ).....	12
Слика 3-3: Производња, увоз и бруто потрошња у Србији у 2014. (без АПКМ).....	14
Слика 3-4: Структура производње у 2014. (без АПКМ).....	14
Слика 3-5: Структура цене преноса (€/MWh) у 2014.....	17
Слика 3-6: Сумарни физички токови електричне енергије по границама регулационе области Србије у 2014.....	18
Слика 3-7: Остварена просечна годишња цена приступа дистрибутивном систему у 2014.....	25
Слика 3-8: Цене електричне енергије за домаћинства – друга половина 2014.....	27
Слика 3-9: Структура продајне цене електричне енергије за домаћинства у појединим главним европским градовима у децембру 2014.....	28
Слика 3-10: Структура продајне цене електричне енергије за домаћинства у појединим главним европским градовима у децембру 2014. сведена на паритет куповне моћи.....	29
Слика 3-11: Цене електричне енергије за индустрију - друга половина 2014.....	30

Слика 3-12: Шема тржишта електричне енергије.....	31
Слика 3-13: Количине електричне енергије по активностима снабдевача током 2013. и 2014.	32
Слика 3-14: Увоз, извоз и транзит снабдевача у 2014.....	33
Слика 3-15: Куповина/продаја између снабдевача, односно између снабдевача и ЕПС-а у 2014.....	33
Слика 3-16: Структура потрошње електричне енергије у Србији у периоду 2005-2014. (без АПКМ).....	35
Слика 3-17: Просечно трајање прекида напајања.....	39
Слика 3-18: Узроци непланираних прекида и њихово учешће у неиспорученој енергији услед непланираних прекида у 2014.....	39
Слика 3-19: SAIFI и SAIDI за период 2009 - 2014.....	40
Слика 3-20: Учешће узрока непланираних прекида у SAIFI и SAIDI за 2014. годину.....	40
Слика 3-21: Разлози за корекцију обрачуна и њихов удео у укупном броју коригованих обрачуна.....	42
Слика 4-1: Организациона структура сектора природног гаса на крају 2014.....	49
Слика 4-2: Транспортни систем природног гаса Републике Србије.....	51
Слика 4-3: Структура финалне потрошње природног гаса у Србији у 2014.....	54
Слика 4-4: Структура просечне цене природног гаса за јавно снабдевање ЈП Србијагас од 01.11.2014.....	61
Слика 4-5: Цене природног гаса за домаћинства – друго полугодиште 2014.....	62
Слика 4-6: Структура цене природног гаса за домаћинства у појединим европским главним градовима у децембру 2014.....	63
Слика 4-7: Структура цене природног гаса за домаћинства у појединим европским главним градовима у децембру 2014. сведена на паритет куповне моћи.....	64
Слика 4-8: Цене природног гаса за индустрију – друго полугодиште 2014.....	65
Слика 4-9: Шема тржишта природног гаса.....	66
Слика 5-1: Рафинеријска прерада сирове нафте у Србији у периоду 2007-2014.....	72
Слика 5-2: Транспортоване количине сирове нафте нафтоводом ЈП „Транснафте“.....	73
Слика 5-3: Број активних лиценци за делатност трговине нафтом, дериватима нафте, КПГ и биогоривима.....	74
Слика 7-1: Институције Енергетске заједнице.....	90

Скраћенице и страни изрази

ACER	Европска агенција за сарадњу енергетских регулатора (Agency for the Cooperation of Energy Regulators)
АПКМ	Аутономна покрајина Косово и Метохија
Benchmarking	Упоредна анализа сличних (показатеља, предузећа, активности...)
CEER	Савет европских енергетских регулатора (Council of European Energy Regulators)
БиХ	Босна и Херцеговина
DAMAS	Информациони систем ЈП ЕМС
ДС	Дистрибутивни систем
ЕнЗ	Енергетска заједница
ECRB	Регулаторни одбор ЕнЗ
ECRB WG	Радне групе Регулаторног одбора ЕнЗ
HHI	Herfindahl-Hirschman индекс – показатељ за ниво концентрације тржишта
ITC Agreement	Вишегодишњи пан-европски уговор оператора преносних система о међусобној надокнади трошкова коришћења суседних преносних мрежа
ЈИЕ	Југоисточна Европа
ЈП ЕМС	Јавно предузеће Електромережа Србије
ЈП ЕПС	Јавно предузеће Електропривреда Србије
mtoe	М илион тона еквивалентне нафте
NTC	Нето вредност прекограничног преносног капацитета (Net Transfer Capacities)
REMIT	Уредба о интегритету и транспарентности тржишта енергије на велико, No 1227/2011 Европског Парламента и Савета
Smart Grid	Напредна („паметна“) електричне мрежа опремљена дигиталним уређајима за мерење, даљинско прикупљање и дистрибуцију података и информација о понашању свих корисника мреже и управљање системом, у циљу побољшања поузданости и ефикасности система
МЕРЗЖС	Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине
НИС а.д.	Нафтна индустрија Србије
ПД	Привредно друштво
РС	Република Србија
РСТ	Руско-српска компанија за трговину (Russian – Serbian Trading Corporation)
УНМИК	Привремена управа Уједињених нација на Косову (УНМИК - United Nations Interim Administration Mission in Kosovo), основан од стране Савета безбедности резолуцијом 1244 (1999.)

Конверзиони фактори за јединице енергије

	kJ	kcal	kWh	kg en*
1 kJ	1	0,2388	0,000278	0,000024
1 kcal	4,1868	1	0,001163	0,0001
1 kWh	3 600	860	1	0,086
1 kg en	41 868	10 000	11,63	1

* килограма еквивалентне нафте

АГЕНЦИЈА за ЕНЕРГЕТИКУ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

11000 Београд

Теразије 5/У

Tel: + 381 11 3033 829;

Fax: + 381 11 3225780

E mail: aers@aers.rs

www.aers.rs

www.aers.rs